

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

MURİS MUVAZAASI

Yüksek Lisans Tezi

Gözde AKCAN

Danışman: Prof. Dr. Hüseyin HATEMİ

İstanbul, Haziran 2019

T.C. İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

..... Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk
Yüksek Lisans programı öğrencisi..... Gökde Akcan'ın

..... Muris Muvazzezli ..... başlıklı tez çalışması,
Enstitümüz Yönetim Kurulu 31.05.2019 tarih ve 2019 / 495 / 01 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından
oybirliği/oyçokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	UNVANI, ADI SOYADI	İMZA
TEZ DANIŞMANI	: Prof. Dr. Hüseyin Haktanır	
JÜRİ ÜYESİ	: Prof. Dr. Muzaffer Seker	
JÜRİ ÜYESİ	: Dr. Öğr. Üyesi. Elif Yavuz	

(*) Yüksek lisans tez savunma jürileri en az biri kurum dışından olmak üzere danışman dahil en az üç öğretim üyesinden oluşur. Jürinin üç kişiden oluşması durumunda eş danışman jüri üyesi olamaz. Eş tez danışmanın jüri üyesi olması durumunda asıl jüri beş üyeden oluşur.

MURİS MUVAZAASI

ÖZET

Hukuk sistemimiz kişilere diledikleri gibi sözleşme yapabilme ve malvarlıkları üzerinde istedikleri şekilde tasarrufta bulunma özgürlüğünü bazı ilkelere riayet edilmesi şartıyla tanımıştır. Buna karşın kişilerin farklı nedenlerle gerçek iradelerine uymayan ve geçerli olmasını istemedikleri işlemler gerçekleştirdikleri, hatta bu görünüşteki işlemin arkasından gerçek iradelerine uyan başka işlemler gerçekleştirdikleri görülmektedir. Doktrin ve uygulama muvazaa olarak adlandırılan bu durumun en sık rastlanan türlerinden birini de miras bırakanın mirasçılarında mal kaçırmak amacıyla başvurduğu muris muvazaası oluşturmaktadır. Biz de çalışma konumuz olarak muvazaanın bir türü olan muris muvazaasını tercih etmiş bulunmaktayız.

Çalışmamız üç bölümden oluşacak olup birinci bölümde öncelikle muvazaa kavramı, muvazaa çeşitleri ve muris muvazaasını genel olarak açıklayarak başlayacağız. İkinci bölümünde muris muvazaasına daha ayrıntılı bir şekilde değineceğiz. Bu bölümde muris muvazaasının görünür nedenlerine, sonuçlarına ve muvazaaya konu işlemlerin neler olabileceğine ayrıntılı bir şekilde değineceğiz. Üçüncü ve son bölümde ise, miras bırakanın mirasçılarında mal kaçırmak amacıyla gerçekleştirdiği işlemler nedeniyle açılacak diğer dava türlerine, muris muvazaası nedeniyle açılacak iptal davasında görevli ve yetkili mahkeme, davanın tarafları, muris muvazaasının ispatı gibi konulara değinerek çalışmamızı sonlandıracağız.

Anahtar Kelimeler: Muvazaa, muris muvazaası, tenkis davası, iptal davası, tapu iptal ve tescil davası.

ABSTRACT

Our legal system provides freedom to the individuals to make contracts and dispose on their own assets as they like on condition to abide by the principles. On the other hand, it is seen that people carry out some transactions that do not comply with their real will and and they make other transactions fit their real will behind the ostensible transaction for different reasons. One of the most common type of this situation called collusion by the doctrine and the practice is legator collusion that the inheritors apply for smuggling property from their heirs. We have chosen legator collusion which is a kind of collusion as a subject of our study.

Our study is consisting of three parts in the first part we will begin by explaining the concept of collusion, the types of collusion and legator collusion in general. In the second part, we will discuss legator collusion in more details. In this section, we will discuss the apparent causes, consequences of the legator collusion and the possible proceedings of it in details. In the third and the last part, we will end our study, after we discuss the other case types can be opened due to smuggling property by the inheritor, competent court and the parties of the cancellation case and the proofs of the legator collusion.

Key Words: Collusion, legator collusion, action for reduction, action for nullity, title deed cancellation and registration case.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	III
İÇİNDEKİLER.....	V
KISALTMALAR.....	XI
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MUVAZAA KAVRAMI, ÇEŞİTLERİ VE MURİS MUVAZAASI KAVRAMI.....	3
1. MUVAZAA KAVRAMI.....	3
1.1. Genel olarak Muvazaa Kavramı.....	3
1.2. Muvazaanın Unsurları	5
1.2.1. Tarafların Gerçek İradeleri ile Beyanları Arasındaki Farklılık(Görünüştaki İşlem) ...	5
1.2.2. Muvazaa Anlaşması.....	5
1.2.3. Üçüncü Kişileri Aldatma Kastı.....	6
1.2.4. Gizli İşlem	6
2. MUVAZAANIN ÇEŞİTLERİ.....	7
2.1. Mutlak Muvazaa.....	7
2.2. Nispi Muvazaa.....	8
3. MURİS MUVAZAASI KAVRAMI.....	9
3.1. Tanımı ve Unsurları	9
3.1.1. Görünürdeki İşlem.....	10
3.1.2. Muvazaa Anlaşması.....	11
3.1.3. Gizli İşlem	12
3.1.4. Aldatma Kastı	12

3.2.	Benzer Kavramlarla Benzerlikleri ve Farkları	13
3.2.1.	Muris Muvazaası ile Kanuna Karşı Hile Arasındaki Benzerlikler ve Farklar.....	13
3.2.2.	Muris Muvazaası ile İnançlı İşlem Arasındaki Benzerlikler ve Farklar.....	14
3.2.3.	Muris Muvazaası ile Zihni Kayıt, Hata, Latife Beyanı Arasındaki Benzerlikler ve Farklar.....	16
3.2.4.	Nam-1 Müstear ve Dolaylı Temsil ile Muris Muvazaası Arasındaki Benzerlikler ve Farklar.....	18
3.3.	Muris Muvazaası Hakkındaki Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı.....	18

İKİNCİ BÖLÜM

MURİS MUVAASININ GÖRÜNÜR NEDENLERİ, SONUÇLARI VE MUVAZAAYA KONU İŞLEMLER İLE ŞEKLEN GÖRÜNÜMLERİ .....

1. MURİSİN TASARRUFLARINDA MUVAZAA BELİRTİLERİ OLABİLECEK DURUMLAR .....

1.1.	Murisin Yaşlılığında ve Ölümüne Yakın Şüpheli Tasarrufu	22
1.2.	İkinci Eş ya da Son Eş Teşviki İle Yapılan İşlemler	24
1.3.	Yöresel Nedenlerle Erkek Çocuğun Kız çocuğuna Üstün Tutulması	25
1.4.	Maddi Durumu Zayıf Olan Mirasçının Kaynağı Belli Olmayacak Şekilde Durumunun İyileşmesi	26
1.5.	Sevgi Farklılığından Kaynaklanan Manevi Faktörler	27

2. MURİSİN MUVAZAALI İŞLEMLERİNİN SONUÇLARI.....

2.1.	Görünürdeki İşlem Açısından	28
2.1.1.	Görünürdeki İşlemin Hukuki Sonucuna Dair Görüşler	28
2.1.1.1.	Mutlak Butlan	28
2.1.1.2.	Yok Hükümünde Sayılma.....	29
2.1.1.3.	Kendine Özgü Hükümsüzlük Hali	29
2.1.2.	Görünürdeki İşlemin Geçerli Sayılabileceği Durumlar	30

2.1.2.1.	İyiniyetli Üçüncü Kişinin Kazanımının Korunması	30
2.1.2.2.	Muvazaayı İleri Süren Tarafın Dürüstlük Kuralına Aykırı Davranışları	31
2.1.2.3.	Borçlar Kanunu 19/II Gereğince Muvazaanın İleri Sürülememesi	31
2.2.	Gizli İşlem Bakımından	32
2.2.1.	Genel Olarak	32
2.2.2.	Gizli İşlemin Geçersizliği	32
2.2.3.	Gizli İşlemin Geçerliliği	33
2.2.4.	Gizli İşlemin Şekle Aykırılık Açısından Geçersizliğinin Sınırlandırılması	34
2.2.4.1.	Tahvil	34
2.2.4.2.	Dürüstlük Kuralı	35
2.2.4.2.1.	Hileli Anlaşma	35
2.2.4.2.2.	Sözleşmenin İçeriği ve Murisin Muvazaası	35
3. MURİSİN MUVAZAAYA KONU OLABİLECEK VEYA OLAMAYACAK İŞLEMLERİ VE GÖRÜNÜRDEKİ ŞEKİLLERİ.....		36
3.1.	Murisin Sağlar Arası İşlemler Bakımından Muvazaaya Konu Olabilen İşlemleri	36
3.1.1.	Satış Sözleşmesi Şeklindeki Muris Muvazaası	36
3.1.2.	Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesi Şeklindeki Muris Muvazaası	39
3.1.2.1.	Bakım Borçlusunun Eş Olması	40
3.1.2.2.	Bakım Borçlusunun Alt Soy Olması	41
3.1.2.3.	Bakım Borçlusunun Üçüncü Kişi Olması	42
3.1.3.	Kira Sözleşmesi veya İntifa Hakkı Şeklinde Muris Muvazaası	42
3.1.4.	Borç Senedi Düzenleme Şeklinde Muris Muvazaası	43
3.1.5.	Mahkeme Kararıyla Tapuya Tescil Halinde Muris Muvazaası	43
3.1.6.	Tapusuz Taşınmazlar ve Taşınırlardaki Tescil İşlemlerinde Muvazaaa	44
3.1.7.	Muvazaalı İşlemlerde Bağış	45
3.1.7.1.	Bağışlamanın Çeşitleri ve Şekilleri	45

3.1.7.1.1. Bağışlama Taahhüdü ve Şekli.....	45
3.1.7.1.2. Şartlı Bağış.....	46
3.1.7.1.3. Elden Bağış.....	46
3.1.7.1.4. Yükümlülük Doğuran Bağışlama.....	46
3.1.7.2. Gizli İşlem Bağış Sözleşmesi.....	47
3.1.8. Murisin Satın Alma Esnasında Bedeli Kendisi Ödediği Halde Mirasçılardan Biri veya Üçüncü Kişi Lehine Tescil Etmesi Halinde Muvazaaa.....	47
3.2. Murisin Şekli ve Maddi Anlamda Ölümüne bağlı Tasarruflar Bakımından Muvazaalı İşlemleri.....	49
3.2.1. Vasiyetname Bakımından.....	49
3.2.2. Miras Sözleşmesi Açısından.....	49
3.3. Murisin Muvazaaya Konu Olamayacak İşlemleri.....	50
3.3.1. Aile ve Velayet Hukuku Kapsamındaki İşlemler.....	50
3.3.2. Kamu Hukukuna İlişkin İşlemler.....	51
3.4. Konu Hakkındaki Yargıtay Kararları.....	51
4. MİRAS BIRAKANIN ASIL İRADESİNİN TAYİNİ.....	51
4.1. Muris Muvazaası Bakımından İradenin Belirlenmesi.....	51
4.2. Miras Paylaştırma Anlayışı Çerçevesinde Değerlendirilmesi.....	52
4.3. Konu Hakkındaki Yargıtay görüşü.....	52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MURİS MUVAZAASINDA MİRASÇILARIN HAKLARI VE DAVALARDA YARGILAMA USULÜ.....

53

1. MURİS MUVAZAASINDA MİRASÇILARIN SAHİP OLDUĞU HUKUKİ İMKÂNLAR.....

53

1.1. Genel Bilgiler.....

53

1.2. Tenkis Davası.....

53

1.2.1.	Tenkis Kavramı	53
1.2.2.	Murisin Tenkise Tabi Tasarrufları.....	56
1.2.2.1.	Tenkise Tabi Olabilecek Ölüme Bağlı Tasarruflar	56
1.2.2.2.	Tenkise Tabi Olabilecek Sağlar Arası Tasarruflar.....	57
1.2.5.	Muris Muvazaası ile Tenkis Kavramı Arasındaki Farklar	58
1.3.	Mirasta Denkleştirme Davası	59
1.3.1.	Mirasta Denkleştirmenin Tanımı.....	59
1.3.2.	Mirasta Denkleştirmenin Şartları.....	60
1.3.2.1.	Muris Tarafından Yapılmış Sağlar Arası Karşılıksız Kazandırmanın Bulunması. 60	
1.3.2.2.	Murisin Tasarrufu Yasal Mirasçı Lehine Yapması.....	61
1.3.2.3.	Murisin Tasarrufunun Miras Hissesine Mahsuben Yapılmış Olması.....	62
1.3.3.	Mirasta Denkleştirme ve Muris Muvazaası Arasındaki İlişki	62
1.4.	İptal Davası	64
1.4.1.	Genel olarak.....	64
1.4.2.	İptal Davasında Davacı.....	66
1.4.3.	İptal Davasında Davalı	67
1.4.4.	İptal Davası ile Tenkis Davası Arasındaki İlişki	67
1.4.4.1.	İptal Davası ile Tenkis Davası Arasındaki Benzerlikler ve Farklılıklar	67
1.4.4.2.	Terditli Talep Etme Durumu.....	68
1.5.	Yolsuz Tescilin Düzeltilmesi Davası	69

2. İŞLEMİN MUVAZAALI OLDUĞU BELİRLENDİĞİNDE TALEP EDİLEBİLECEK HAKLAR..... 70

2.1.	Genel Olarak	70
2.2.	Tescilin Düzeltilmesi ve Yeniden Tescil Talebi	71
2.3.	Bedelin Tazmini Talebi.....	71
2.4.	İşlem Yapma Ehliyetinin Bulunmadığı İddiasının İleri Sürülebilmesi	72

2.5.	Muvazaalı İşlemin Yanıltma Amaçlı Temsilci Eliyle Yapıldığının İleri Sürülmesi.....	73
3.	MURİS MUVAZAASI DAVALARINDA YARGILAMA USULÜ	73
3.1.	Taraflar	73
3.1.1.	Davacı.....	73
3.1.2.	Davalı.....	77
3.2.	Görevli ve Yetkili Mahkeme.....	78
3.3.	İspat Külfeti.....	78
3.3.1.	Delil Toplama ve Değerlendirme Yöntemi	78
3.3.2.	Sözleşmenin Taraflarının Muvazaayı İspatı	79
3.3.3.	Üçüncü Kişiler Tarafından Muvazaanın İspatı.....	80
3.4.	Yargılamada Geçerli Genel İlkeler.....	81
3.4.1.	Taraflar Arası Alacak-Borç İlişkisinin Doğmaması	81
3.4.2.	Muvazaanın Varlığının İspatında Süre Sınırı Olmaması.....	81
3.4.3.	Re' sen Tahkik İlkesi	81
3.4.4.	Tarafların İradesiyle İşlemin Geçerli Hale Gelmemesi	82
3.4.5.	Menfi Tespit Davasına Konu Olabilme Özelliği	82
3.4.6.	Üçüncü Kişilerce de İleri Sürülebilme İmkânı	82
3.5.	Dava Süresi ve Zamanaşımı	82
SONUÇ		84
KAYNAKÇA		87

KISALTMALAR

ABD	: Ankara Barosu Dergisi
AD	: Adalet Dergisi
age.	: Adı geçen eser
agm.	: Adı geçen makale
agt.	: Adı geçen tez
b.	: Bent
BK	: 818 sayılı Borçlar Kanunu
bkz.	: Bakınız
c.	: Cümle
C.	: Cilt
dn.	: Dipnot
DÜHFD	: Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E.	: Esas
EÜHFD	: Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
f.	: Fıkra
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HD	: Hukuk Dairesi
HMK	: 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	: 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İUHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
m.	: Madde
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
MÜHF-HAD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Hukuk Araştırmaları Dergisi
R.G.	: Resmi Gazete

s. : Sayfa
S. : Sayı
T. : Tarih
TBBD : Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TBK : 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
vd. : Ve devamı
Yarg. : Yargıtay
YHGK : Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YİBK : Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı

GİRİŞ

Modern hukuk sistemlerinin hemen tamamında benimsenen temel ilkelerden biri “*Akit Serbestisi*” olarak niteleyebileceğimiz, tarafların, birbirleri ile karşılıklı her türlü ilişkilerini diledikleri şekilde düzenleyebilme haklarının bulunmasıdır. Hukuki sonuçlar içeren irade beyanlarının bulunduğu sözleşme belgelerinde ve bağlı işlemlerinde, görünürdeki şekilsel işlemle tarafların gerçek iradelerinin birbirine uygun olarak belgeye yansımaları önemsenen bir diğer husustur. Bunun nedeni ise hukuksal sonuç doğuran irade beyanı gerektiren olaylarda, tarafların çeşitli nedenlerle gerçek iradelerini gizlemeleri, sözleşmeye taraf olmayan üçüncü kişilerin haklarını ihlal edici davranışta bulunma ihtimalleridir. Tek taraflı olarak veya anlaşmanın taraflarının ortak iradesiyle gerçek niyet ile görünürdeki irade beyanı arasında bilerek, isteyerek uygunsuzluk meydana gelmesi şeklinde gerçekleşen bu husus hukukta muvazaa olarak nitelenmektedir.

Kişilerin kendi aralarında veya kamu otoriteleri ile olan münasebetlerinde resmi kuralları belirleyen hukuk alanında, muvazaalı işlemler çeşitli durumlarda sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda uygulamada en sık karşılaşılan muvazaa türü, miras bırakanın görünürden farklı iradesini yansıtan “*Muris Muvazaası*”dır. Miras konusunun toplumun tüm kesimlerini yakından ilgilendirmesi, mirisin tasarruflarının hak ihlallerine ve çıkar çatışmalarına yol açması, geleneksel aile yapısının getirdiği alışkanlıkların hukuki metinlere işletilme gerekliliğinin ortaya çıkmasıyla miris muvazaası her dönemde güncelliğini korumuş ve önemli hale gelmiştir. Bu nedenle çalışmamızı miras bırakanın mirasçılardan mal kaçırmak veya mirasçılardan birini kayırmak amacıyla yaptığı işlemlerden oluşan muvazaa işlemleri olarak belirledik.

Öte yandan, hukukun kendi içerisinde ayrımlanan alt dalları arasında keskin hatlarla bir ayırım yapmak mümkün olmayıp aralarında canlı ve geçişken bir etkileşim bulunmaktadır. Bu nedenle muvazaa kavramının da, hukukun tüm alanlarındaki anlamları ile ele alınıp aralarındaki ilişkilerin ortaya konması gerekmektedir. Bu kapsamda, çalışmamızın ilk bölümünde miris muvazaasının daha iyi anlaşılabilmesi, hukukun diğer alanlarında karşımıza çıkan muvazaalı işlemlerin yakından incelenebilmesi açısından muvazaa kavramının tanımı, kapsamı, çeşitleri ve unsurları ile tarihsel gelişiminden kısaca bahsedilecektir. Aynı bölüm içerisinde, muvazaalı işlemlerin benzer diğer işlemlerden ayırt edilmesi bakımından benzer hukuki durumlarla ilişkisi ve farkları ile miris muvazaasının genel nitelikleri ve diğer muvazaa türleri ile aralarındaki ilişki ortaya konacaktır.

Muris muvazaası, her zaman kolaylıkla tespit edilebilen, taraf iradelerini belirleyebilen türde gerçekleşmeyebilir. Bu anlamda, miras bırakanın irade farklılığını oluşturan nedenler, muvazaalı işlemlerin hukuksal olarak görünüm şekillerinin belirlenmesi mirasçılarının hak ihlallerinin önüne geçmek açısından önemlidir. Bu nedenle çalışmamızın ikinci bölümünde muris muvazaasında karşımıza çıkan nedenler ile bu işlemlere bağlı hukuksal sonuçlar, muris muvazaasına konu olabilecek veya olmayacak şekilleri, muvazaalı işlemlerin sözleşmesel görünümleri ele alınacak ve uygulamadaki yönleri ile birlikte değerlendirilecektir. Konuların kavramsal çerçevesi belirlendikten sonra konu hakkındaki Yargıtay kararları verilerek yargısal yaklaşım belirlenecektir.

Tarafların iradelerinin belgeye yansımaları ile birlikte ortaya çıkan bazı hukuksal sonuçlar oluşmaktadır. Özellikle mirasçılarının hukuki haklarını korumak, menfaatler arasında ilişki dengesinin kurulması açısından tenkis, denkleştirme, iptal gibi hukuksal kurumlar oluşturulmuştur. Çalışmamızın üçüncü bölümünde muris muvazaasına bağlı olarak gelişen hukuki sonuçlar, hangi mirasçılarının ne tür hukuksal haklara sahip oldukları, uygulamada görülen dava türleri ve bu davalarda uygulanan yargılama usulü hakkında bilgiler verilerek Yargıtay içtihatları çerçevesinde yargısal yaklaşım belirlenecek ve sonuç, öneriler ile konu tamamlanacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL ANLAMDA MUVAZAA KAVRAMI, MURİS MUVAZAASI

VE MUVAZAA ÇEŞİTLERİ

1. MUVAZAA KAVRAMI

1.1. Genel olarak Muvazaa Kavramı

Borçlar Kanununun birinci maddesi gereğince tarafların karşılıklı iradelerinin uyuşmasıyla sözleşme kurulmuş olacaktır. 6098 sayılı Borçlar Kanununun 1. Maddesi: *“Sözleşme, tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamalarıyla kurulur.”* şeklindedir. Aynı kanunun *“Sözleşmelerin yorumu, muvazaalı işlemler”* başlıklı 19. Maddesi: *“Bir sözleşmenin türünün ve içeriğinin belirlenmesinde ve yorumlanmasında, tarafların yanlışlıkla veya gerçek amaçlarını gizlemek için kullandıkları sözcüklere bakılmaksızın, gerçek ve ortak iradeleri esas alınır. Borçlu, yazılı bir borç tanınmasına güvenerek alacağı kazanmış olan üçüncü kişiye karşı, bu işlemin muvazaalı olduğu savunmasında bulunamaz.”* şeklindedir. Ancak taraflar bazı durumlarda kendi istekleriyle gerçek iradeleriyle dışa yansıttıkları iradeleri arasında farklılık oluşturabilmektedirler. Bu durumu nazara alan Kanun koyucu TBK’nın 19. maddesinde tarafların bu şekilde bir işlem gerçekleştirmiş olmaları durumunda bu sözleşmenin nasıl yorumlanması gerektiği konusunda bir düzenleme yapma yoluna gitmiştir. Bu düzenlemede muvazaa terimi kullanılmamakla birlikte; muvazaanın kanundaki yeri TBK’nın 19. maddesinde yer alan kasten asıl amacın gizlenmesi düzenlemesidir.

TBK’nın *“Sözleşmelerin yorumu, muvazaalı işlemler”* başlıklı 19. maddesinde¹ muvazaanın tanımına ve unsurlarına yer verilmemektedir. Bu durum nedeniyle kurumun tanımı doktrin ve yargı kararlarıyla şekillenmiştir. Genel olarak tarafların sözleşmenin kurulması aşamasında kendi istekleriyle gerçek iradelerinden farklı bir irade yansıtmaları olarak tarif edebileceğimiz muvazaa konusunda doktrinde üzerinde uzlaşma sağlanmış bir tanım olmadığından çok fazla tanımlamada bulunulduğu görülmektedir².

---

1 6098 sayılı Borçlar Kanununun *“Sözleşmelerin yorumu, muvazaalı işlemler”* başlıklı 19. Maddesi:

“Bir sözleşmenin türünün ve içeriğinin belirlenmesinde ve yorumlanmasında, tarafların yanlışlıkla veya gerçek amaçlarını gizlemek için kullandıkları sözcüklere bakılmaksızın, gerçek ve ortak iradeleri esas alınır.

Borçlu, yazılı bir borç tanınmasına güvenerek alacağı kazanmış olan üçüncü kişiye karşı, bu işlemin muvazaalı olduğu savunmasında bulunamaz.”

2 Eraslan Özkaya, İnançlı İşlem ve Muvazaa Davaları, 7.b., Seçkin Yayınları, Ankara 2017, s. 182.

Doktrinde yer alan bütün tanımlara yer vermek çalışmamızın boyutlarını aşacağından genel kabul gören iki tanım üzerinden kurumu değerlendireceğiz. Doktrinde genel kabul gören ilk tanıma göre muvazaa, sözleşme gerçekleştirecek tarafların diğer şahısları aldatmak için gerçek iradelerine uymayan bir sözleşme gerçekleştirmiş gibi görünerek kendi aralarında bu sözleşmenin hüküm ve sonuç doğurmayacağı konusunda anlaşmaları şeklinde tanımlanmaktadır³. Taraflar arasında muvazaanın söz konusu olabilmesi için tarafların sadece kendi aralarında görünürdeki işlemin geçersizliği konusunda anlaşmaları bazen yeterli olmamakta taraflar görünürdeki sözleşmede gerçek iradelerini yansıtmamış olmakla birlikte aralarında gerçek iradelerine uyan gizli başka bir sözleşme de gerçekleştirebilmektedirler. Bu nedenle bu tanım muvazaayı her yönüyle tarif etmemektedir.

Doktrinde kabul gören diğer bir görüşe göre ise muvazaa, tarafların üçüncü şahısları aldatmak için görünürde açıkladıkları iradelerinin hüküm doğurmaması veya başka bir sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurması üzerine anlaşmaya varmaları şeklinde tanımlanmaktadır⁴. Bu tanım diğer tanıma göre daha kapsamlı ve muvazaa kurumunu tarif etmekte daha yerinde görünmektedir. Zira muvazaanın farklı yansıma şekillerini de kapsayacak şekilde düşünülmüştür.

Uygulamada Yargıtay'ın muvazaa konusunda verdiği en eski ve en temel içtihat 07.10.1953 tarihli 8/7 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararıdır⁵. Bu kararda muvazaa; “*Zahiri beyanlarının hakiki maksatlarına uymadığını bildikleri halde âkıldarın kasdettikleri vaziyetten başka bir hukuki münasebette ittifak etmiş gibi kendilerini göstermiş olmaları halidir*” şeklinde tanımlanmış bulunmaktadır.

Bu tanımlardan yola çıkarak biz de muvazaa kurumunu; tarafların üçüncü kişileri aldatma amacıyla gerçek iradelerine uymayan irade beyanlarının gerçekte hüküm ve sonuç doğurmaması veya görünürdeki beyanlar yerine aralarında gerçekleştirecekleri gizli sözleşmenin hüküm ve sonuç doğurması konusunda anlaşmaları şeklinde tanımlayabiliriz.

---

³Turhan Esener, **Türk Hususi Hukukunda Muvazaalı Muameleler**, İstanbul 1956, s. 7; Selahattin SulhiTekinay/Sermet Akman/Haluk Burcuoğlu/Atilla Altop, **Tekinay Borçlar Hukuku: Genel Hükümler**, 7. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul 1993, s. 408; İhsan Özmen ve Eraslan Özkaya, **Muvazaa Davaları**, Adalet Yayıncılık, Ankara 1993, s. 4; Ali İhsan Özüğür, **Tenkis Mirasta Denkleştirme ve Muvazaa Davaları**, Adalet Yayınevi, 5. Baskı, Ankara 2015, s. 459.

⁴ Kemal Oğuzman/Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C.I, 14.b., Vedat Kitapçılık, İstanbul 2016, s. 127; Gökhan Antalya, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Cilt I, Legal Yayıncılık, Eylül 2016, s. 280; Aydın Zevkliler, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 1. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2001 s. 86.

⁵ Kararın tam metni için bkz. 28.11.1953 Tarihli ve 8569 sayılı Resmi Gazete.

1.2. Muvazaanın Unsurları

Tarafların gerçekleştirdikleri bir işlemde muvazaadan söz edilebilmesi için genel olarak görünüşteki işlem, muvazaa anlaşması ve üçüncü şahısları aldatma kastı şeklinde üç unsurun bulunması gerekmektedir. Ancak ilerde açıklayacağımız üzere tarafların nisbi muvazaa yoluna gitmeleri durumunda bu sayılan üç unsur yanında gizli işlem unsurunun da bulunması gerekecektir.

1.2.1. Tarafların Gerçek İradeleri ile Beyanları Arasındaki Farklılık (Görünüşteki İşlem)

Muvazaanın en temel unsurlarından birisi tarafların esasında hiçbir hüküm ve sonuç doğurmasını istemedikleri ancak şeklen var olan görünürdeki işlemidir. Taraflar karşılıklı olarak dışarıya karşı birbirine uyumlu irade beyanında bulunmaktadır ancak gerçek iradeleri bu iradelerinin sonuç doğurmaması yönündedir. Diğer bir ifadeyle taraflar karşılıklı olarak beyan ettikleri iradeleri ile gerçek iradeleri arasında bilerek bir farklılık oluşturmaktadırlar⁶.

1.2.2. Muvazaa Anlaşması

Muvazaa anlaşması, tarafların görünüşteki irade açıklamalarıyla oluşan işlemin hiçbir hüküm ifade etmeyeceği konusunda aralarında vardıkları anlaşmadır⁷. Taraflar bu şekilde bir anlaşmaya varmaları yeterli olup bu anlaşmayı herhangi bir şekle uygun yapmaları gerekmemektedir. Görünürdeki işlemin kanunen şekle tabi kılınmış bir sözleşme olması da muvazaa anlaşmasının o şekle uygun olarak yapılmasını gerektirmeyecektir. Tarafların muvazaa anlaşmasını görünürdeki işlemde önce ya da en geç görünürdeki işlemle birlikte yapmış olmaları gerekmektedir⁸.

Taraflar muvazaa sözleşmesiyle görünürdeki işlemi tamamen geçersiz kılabilecekleri gibi görünürdeki sözleşmenin bazı şartlarında değişiklik de yapabileceklerdir. Bunun yanında tarafların görünürdeki sözleşmenin tamamen geçersiz olacağı konusunda anlaşmaları durumunda “tam muvazaa”, sözleşmenin kısmen geçersiz olacağı konusunda anlaşmaları durumunda ise “kısmi muvazaa” söz konusu olacaktır⁹.

---

6 Antalya, age, s. 280; Özüğür, age, s. 460.

7 Esener, age, s. 20; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, age, s. 348; Özkaya, age, s. 182; Eren, age, s. 351; Haluk Nomer, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 14.b, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2015, s.73.

8 Esener, age, s. 22; Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, age, s. 347; Antalya, age, s. 281; Özkaya, age, s. 183; Nihat Yavuz, Muvazaa, İnançlı İşlem, Nam-ı Müstear ve Kanuna Karşı Hile Davaları, 4.b., Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s. 328.

9 Antalya, age, s. 281; Eren, age, s. 351.

1.2.3. Üçüncü Kişileri Aldatma Kastı

Muvazaalı işlemin söz konusu olması için tarafların görünürde gerçekleştirdikleri ancak gerçek iradelerini yansıtmayan diğer bir ifadeyle geçerli olmasını istemedikleri sözleşmeyi üçüncü kişileri aldatma kastıyla gerçekleştirmiş olmaları gerekmektedir¹⁰. Ancak doktrinde tarafların görünüşteki işlemin geçersiz olacağı konusunda anlaşmış olmalarının zaten onların bir aldatma içerisinde olduklarını göstereceğinden ayrıca bir aldatma kastının bulunup bulunmadığının araştırılmasına gerek olmadığı da savunulmaktadır.

Kanaatimizce aldatma kastının bulunduğu kabul edilmesi durumunda dahi bu unsurun varlığı kabul edilmiş olduğundan aldatma kastı muvazaanın bir unsuru olarak değerlendirilmelidir. Üçüncü kişileri aldatma kastı muvazaanın bir unsuru kabul edildikten sonra artık uygulamada bu unsurun gerçekleştiğinin ispatı bakımından farklı yöntemler değerlendirilebilecektir. Zira zaten tarafların muvazaalı bir işleme girişmelerinin nedeni üçüncü kişileri aldatmakken bunu muvazaanın bir unsuru olarak değerlendirmemek yerinde olmayacaktır¹¹.

1.2.4. Gizli İşlem

Buraya kadar saydığımız üç unsur muvazaanın genel unsurlarıyken gizli işlem unsuru yalnızca nisbi muvazaa türü için gerekli bir şarttır. Taraflar görünürde gerçekleştirdikleri işlemin geçersiz olmasını kararlaştırmakla birlikte aralarında gizli olarak başka bir işlem yapma yönünde de irade beyanında bulunmaktadırlar. Tarafların asıl iradeleri bu gizli sözleşmenin geçerli olmasıyken üçüncü kişileri aldatma kastıyla bunu geçerli olmasını istemedikleri başka bir sözleşmenin arkasına gizlemektedirler¹². Tarafların gerçek iradelerinin uyuşması söz konusu olduğundan gizli işlem geçerli bir sözleşme olarak değerlendirilebilecektir. Ancak tarafların gerçekleştirdiği bu gizli sözleşmenin kanunda geçerliliği şekil şartına tabi kılınmış bir sözleşme olması durumunda ancak bu şekil şartına uyulması halinde geçerli olacaktır¹³. Tarafların görünüşteki işlemi şekil şartlarına uyacak şekilde gerçekleştirmiş olmaları gizli

---

10 Esener, age, s. 11; Antalya, age, s. 281.

11 Nitekim Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarında da üçüncü şahısları aldatma kastı muvazaanın

Bir unsuru olarak görülmektedir. Bkz. "... Muvazaa B.K.nda düzenlenmiş olup, tarafların üçüncü kişileri aldatmak amacıyla, kendi gerçek iradelerine uymayan, aralarında hüküm ve sonuç meydana getirmesini arzu etmedikleri, görünüşte bir anlaşma olarak tanımlanabilir. Muvazaada, taraflar arasında üçüncü kişileri aldatma kastı bulunmakta ve sözleşmedeki gerçek amaç gizlenmektedir.", Yargıtay 7. HD. 26.6.2013 T, 2013/16120 E ve 2013/11938 K sayılı kararı.

12 Antalya, age, s. 281.

13 Eren, age, s. 352.

işlemin şekil şartına uyulması gerekliliğini ortadan kaldırmayacaktır. Muvazaalı işlemin unsurlarından olan görünüşteki işlem ve gizli işlem birbirlerinden farklı kavramlardır ve geçerlilikleri birbirinden bağımsız değerlendirilmelidir¹⁴.

2. MUVAZAAANIN ÇEŞİTLERİ

Muvazaa doktrinde ve yargı içtihatlarında nisbi muvazaa ve mutlak muvazaa olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu ayrımında etkili olan nokta tarafların gerçek iradelerini yansıtmayan görünürdeki işlem yanında gerçek iradelerine uygun gizli bir işlem yapıp yapmadıklarıdır¹⁵.

1.1. Mutlak Muvazaa

Mutlak muvazaayı, tarafların üçüncü kişileri aldatma kastıyla gerçek iradelerine uymayan dolayısıyla da geçerli olmasını istemedikleri bir hukuki işlemi, geçerli bir işlemmiş gibi gerçekleştirmeleri şeklinde tanımlamak mümkündür¹⁶. Dış dünyada görünürde şeklen bir sözleşme mevcuttur ancak taraflar aralarında gerçekleştirdikleri muvazaa anlaşması ile bu görünüşteki sözleşmenin geçersiz olması konusunda mutabık kalmaktadırlar. Zira tarafların gerçek iradesi bu işlemi gerçekleştirmek yönünde değildir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi mutlak muvazaanın söz konusu olabilmesi için; görünüşteki işlem, muvazaa anlaşması ve üçüncü şahısları aldatma kastı şeklindeki üç unsurun gerçekleşmiş olması gerekmektedir.

Mutlak muvazaa uygulamada en çok alacaklısından mal kaçırmak isteyen borçluların başvurdukları bir yoldur. Alacaklısının başlatacağı icra takibinden kurtulmak isteyen borçlu, kendisine ait olan malvarlığını gerçekte satma iradesi olmadan anlaştığı bir yakınına görünürdeki satış sözleşmesiyle devretmiş gibi göstermektedir. Alacaklısını aldatma amacıyla hareket eden taraflar görünürdeki satış sözleşmesinin geçersiz olacağı konusunda mutabık olmaktadır. Hatta çoğu zaman satış sözleşmesine konu malvarlığı borçlunun zilyetliğinde ve kullanımında kalmaya devam etmektedir. Bu durumda satış sözleşmesiyle görünüşteki işlem, görünürdeki satış sözleşmesinin taraflar arasında hüküm ve sonuç doğurmayacağı konusunda anlaşmayla muvazaa anlaşması ve alacaklılardan mal kaçırma amacıyla da üçüncü kişileri

---

14 Esener, age, s. 21.

15 Esener, age, s. 41 vd; Oğuzman ve Öz, age, s. 128; Eren, age, s. 353; Ahmet Kılıçoğlu, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 20.b., Turhan Kitabevi, Ankara 2016, s. 183; Kocayusufoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, age, s. 346; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, age, s. 410; Özkaya, age, s. 185.

16 Esener, age, s. 41; Özkaya, age, s. 185; Özüğür, age, s. 462; Eren, age,s. 353; Antalya, age,s. 282.

aldatma kastı sağlanmış olduğundan mutlak muvazaa gerçekleşmiş olmaktadır.

1.2. Nisbi Muvazaa

Nisbi muvazaa, tarafların şeklen gerçek iradelerine uymayan bir sözleşmeyi gerçekleştirmiş gibi göstererek aralarında gerçek iradelerine uyan bir sözleşme gerçekleştirmeleri şeklinde tarif edebiliriz. Diğer bir ifadeyle tarafların gerçek iradelerine uyan bir sözleşmeyi üçüncü kişileri aldatmak amacıyla görünüşte başka bir sözleşme yaparak gizlemeleri durumunda nisbi muvazaa söz konusu olacaktır¹⁷. Nisbi muvazaada mutlak muvazaadan farklı olarak tarafların esasında bir sözleşme yapma iradeleri bulunmaktadır ancak bu sözleşme görünürdeki sözleşme değil bu sözleşmenin arkasına gizlenmiş olan sözleşmedir¹⁸. Tarafların bu şekilde gizli bir sözleşme yapmalarının farklı nedenleri olabilmektedir. Bazı durumlarda üçüncü kişilerin bu gizli sözleşmeden haberdar olması durumunda taraflardan birinin aleyhine işlemler gerçekleştirebilecek olmaları veya kanunen dezavantajlı bir durumla karşılaşacak olmaları tarafları bu olumsuz neticelerle karşılaşmamak amacıyla gizli bir sözleşme yoluna itebilmektedir. Bunun yanında bazı durumlarda kanunen veya üçüncü kişilerin bir yaptırımıyla karşılaşacak olmamalarına karşın gizli sözleşme nedeniyle toplumda istemedikleri bir tepki veya tehlikeyle karşılaşacak olmaları dolayısıyla bu sözleşmeyi gizlemek yolunu seçtikleri de görülmektedir. Mesela, zengin ve tanınan bir kişinin evli olmasına karşın toplumda yanlış olarak değerlendirilen bir arkadaşlık ilişkisi nedeniyle bir bayana hediye etmek istediği(bağışlama) taşınmazı, göstermelik bir satış sözleşmesinin arkasına gizleyerek gerçekleştirebilmektedir. Tek erkek çocuğa sahip bir babanın bu oğlunu kız çocuklarından daha çok sevmesi ve değer vermesi nedeniyle ona diğer mirasçılardan daha fazla pay bırakabilmek amacıyla esasında karşılıksız olarak devrettiği bir taşınmazını görünürde bir satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesinin arkasına gizleyerek gerçekleştirebilmektedir. Zira miras bırakanın bu bağışlama işlemini açıktan yapması durumunda diğer mirasçılardan tenkis ve denkleştirme talepleriyle karşılaşma ve kazandırmasının geri alınması ihtimali bulunmaktadır.

Nisbi muvazaa değerli malvarlıkları nedeniyle tarafların yüksek vergi ve harçlardan kurtulabilmek istemeleri nedeniyle de tercih edilebilmektedir¹⁹.

Nisbi muvazaanın söz konusu olabilmesi için yukarıda belirttiğimiz dört unsurun da

---

17 Esener, age, s. 42; Eren, age, s. 353; Oğuzman ve Öz, age, s. 128; Antalya, age, s. 282.

18 Özkaya, age, s. 186.

19 Hatipoğlu, age, s. 39.

bulunması gerekmektedir. Tarafların üçüncü kişileri aldatma kastıyla görünüşte bir sözleşme gerçekleştirmeleri, bu görünürdeki sözleşmenin geçersiz olacağı konusunda aralarında anlaşmaları ve bir de gerçek iradelerine uyan gizli işlem gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Miras bırakanın muvazaalı işlemi üzerinden açıklamak gerekirse; üçüncü kişileri aldatma kastıyla hareket etmeleri, görünüşte yapılmış satım sözleşmesi, bu sözleşmenin hüküm ve sonuçlarını doğurmayacağı üzerinde anlaşmaları ve asıl yapmak istedikleri bağışlama sözleşmesinin bulunması durumunda nisbi muvazaanın tüm şartlarıyla gerçekleşmiş olacaktır.

TBK'nın 19. maddesi²⁰ gereğince bir sözleşmenin geçerliliği için tarafların gerçek iradeleri esas alınacağından, miras bırakan ile sözleşmenin karşı tarafı arasında yapılan bu gizli işlem tarafların gerçek iradelerine uygun olduğundan geçerli olacaktır²¹. Ancak burada ikili bir ayırım yapmak gerekmektedir. Taşınır mallarda ve tapusuz taşınmazlarda sözleşme bir şekle tabi olmadığından gizli sözleşme her türlü geçerli olacaktır. Fakat tapulu taşınmazların devrini içeren bir sözleşmenin geçerli olabilmesi için resmi şekle uygun düzenlenmesi gerektiğinden bu şekle uygun olmayan gizli sözleşme geçersiz olacaktır²².

3. MURİS MUVAZAASI KAVRAMI

3.1. Tanımı ve Unsurları

Tarafların gerçek iradelerini saklayarak, görünüşte gerçekleştirdiği işlemlerle hukuk düzeninde farklı sonuç doğurmayı amaçladıkları muvazaalı işlemlerin en sık görülen şekli muris muvazaası(miras bırakanın muvazaası)dır. Muris muvazaası bir kimsenin bazı mirasçılarını miras hakkından yoksun bırakmak amacıyla gerçekte bağışlama olan iradesini farklı bir sözleşme görünümünde yansıtmalarıdır²³.

---

20 6098 sayılı Borçlar Kanununun "Sözleşmelerin yorumu, muvazaalı işlemler" başlıklı 19. Maddesi:

"Bir sözleşmenin türünün ve içeriğinin belirlenmesinde ve yorumlanmasında, tarafların yanlışlıkla veya gerçek amaçlarını gizlemek için kullandıkları sözcüklere bakılmaksızın, gerçek ve ortak iradeleri esas alınır."

21 Dural ve Öz, age, s. 262; Eren, age, s. 377.

22 Eren, age, s. 378; Serozan ve Engin, age, s. 664; Antalya, age, s. 285; Hatemi ve Gökyayla, age, s. 91; Turgut Akıntürk ve Derya Ateş Karaman, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri**, 26.b., Beta Yayıncılık, Eylül 2017, s. 56; Dural ve Öz, age, s. 262; İmre ve Erman, age, s.278; Yavuz, age, s. 320; Hatipoğlu, agm, s. 120; Cevdet Yavuz, Faruk Acar ve Burak Özen, **Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)**, 14.b., Beta Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 125; Sert Sütçü, age, s. 67; Turanboy, age, s. 104; Berktaş, agm, s. 8.

23 Mustafa Dural ve Turgut Öz, **Türk Özel Hukuku Cilt IV, Miras Hukuku**, 13.b., Filiz Kitapevi, İstanbul 2019, s. 262; Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 21.b., Yetkin Yayınları, 2017, s. 365; Canan Ruhi, Ahmet Cemal Ruhi, **Muris Muvazaası**, 2.b., Seçkin Yayıncılık, 2017, s. 231; Erhan Günay, **Mirastan Mal Kaçırma**, 7.b., Seçkin Yayıncılık, Ankara Kasım 2016, s. 25; Özüğür, age, s. 523; Özkaya, age, s. 405; Özmen ve Özkaya, age, s. 165; Selin Sert Sütçü, **Mirasbırakanın Muvazaalı Hukuki İşlemleri ve Sonuçları**, 1.b., Seçkin Yayınları, 2018, s. 63; Özgür Güvenç, **Taşınmazların İnançlı İşlemler Devri**, 1.b., Yetkin Yayınevi, Ankara 2014, s. 142; Kürşat Nuri Turanboy, **Mirasbırakanın Denkleştirme ve Tenkise Bağlı Sağlararası Hukuki İşlemleri**, 1.b., Yetkin Yayınları, Ankara 2010, s. 103; Zeynep Uyar Hatipoğlu, **"Yargıtay İçtihatlarına Göre Muris**

Bu işlemde miras bırakan, saklı paylı mirasçılarının ileride tenkis davası açmalarının önüne geçebilmek amacıyla aslında bağışlama olan iradesini dışa karşı satış, ölünceye kadar bakma vb. sözleşmelerle gizlemektedir²⁴. Tarafların gerçek iradelerine uyan bağışlama, göstermelik başka bir sözleşme (satış veya ölünceye kadar bakma) ile gizlendiğinden muris muvazaası bir nitelikli muvazaası türü olarak kabul edilmektedir²⁵.

Miras bırakanın muvazaalı işlemlerle mirasçılarında mal kaçırmasının çeşitli nedenleri olabilmektedir. Erkek evladın kız evlattan üstün tutulması nedeniyle onlara daha fazla mal bırakılmak istenilmesi, miras bırakanın birden fazla evliliği varsa eşlerden birinin daha fazla mal almak için baskı yapması, miras bırakanın maddi olarak iyi durumda olmayan mirasçısına diğerlerinden daha fazla mal bırakmak istemesi, miras bırakana bakan yakınlarının baskısı gibi nedenlerden dolayı miras bırakan kişiler muvazaalı sözleşme yapma yoluna gidebilmektedirler²⁶.

Bir nitelikli muvazaası türü olması dolayısıyla muris muvazaasının da görünürdeki işlem, muvazaası anlaşması, gizli işlem ve aldatma kastı şeklinde dört unsuru bulunmaktadır²⁷.

3.1.1. Görünürdeki İşlem

Muvazaalı işlemlerde görünüşteki işlem, tarafların gerçek iradelerine uymayan ancak dışa karşı yapılmış gibi gösterilen sözleşmelerdir. Muris muvazaasında görünürdeki işlem miras bırakanın, mirasçılarında mal kaçırmak için karşı taraf ile anlaşarak yaptığı ancak gerçek iradesine uygun düşmeyen ve hiçbir hüküm doğurmayan sözleşmelerdir²⁸.

Muris muvazaasında amaç mirasçılardan mal kaçırmak olduğundan mirasçılardan kendilerinden mal kaçırıldığı yönünde yapacakları itirazları, açacakları davaları engellemek için görünüşteki işlem şekil şartlarına uygun yapılmaktadır. Bu anlamda tapulu taşınmazlar hakkında tapu sicilinde resmi şekil şartları yerine getirilerek devir işlemi

---

Muvazaasında Mirasbırakanın Asıl İradesinin Tayini", Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (DÜHFD), C.XXII, S.36, Y.2017, s. 114; Esra Berktaş, "Muris Muvazaası" http://www.berktas.av.tr/file/pdf/Muris%20Muvazaas%C4%B1_1.pdf, ET: 21.07.2018, s. 4.

24 Mehmet Ayan, **Miras Hukuku**, 9.b., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016, s. 205; Dural ve Öz, age, s. 262; Günay, age, s. 25.

25 Eren, age, s. 369; Günay, age, s. 29; Hatipoğlu, agm, s. 114.

26 Özkaya, age, s. 422; Özüğür, age, s. 534; Nihat Yavuz, **Muvazaası, İnançlı İşlem, Nam-ı Müstear ve Kanuna Karşı Hile Davaları**, 4.b., Adalet Yayınevi, Ankara 2015, s. 57; Turanboy, age, s. 108.

27 Sert Sütçü, age, s. 64; Özüğür, age, s. 526; Hatipoğlu, agm, s. 119.

28 Rona Serozan ve Baki İlkay Engin, **Miras Hukuku**, 5.b., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018, s. 664; Eren, age, s. 372; Özüğür, age, s. 526; Özkaya, age, s. 407; Sert Sütçü, age, s. 64.

gerçekleştirilmektedir. Taşınır mallar ile tapusuz taşınmazlar hakkında ise herhangi bir şekil şartına bağlı olmaksızın işlem yapılmaktadır.

Uygulamada miras bırakanın görünürdeki işlem olarak en fazla satış ve ölünceye kadar bakma sözleşmelerini kullandıkları görülmektedir²⁹. Sözleşmenin geçerli olabilmesi için gerekli olan irade unsuru görünürdeki işlem için oluşmadığından bu sözleşme geçersizdir ve herhangi bir hüküm ve sonuç doğurmayacaktır³⁰.

3.1.2. Muvazaa Anlaşması

Muvazaa anlaşması, miras bırakan ile sözleşmenin karşı tarafının görüşteki (muvazaalı) işlemin hiçbir hüküm ifade etmeyeceği konusunda aralarında vardıkları anlaşmadır³¹. Muvazaa anlaşması herhangi bir şekle tabi değildir. Görünürdeki işlem şekle tabi bir işlem dahi olsa muvazaa anlaşmasının o şekle uygun olarak yapılması gerekmemektedir³².

Miras bırakanın bizzat kendisi tarafından yapılabileceği gibi temsilcisi vasıtasıyla da yapılabilecek olan muvazaa anlaşmasının, görünürdeki işlemden önce ya da en geç görünürdeki işlemle birlikte yapılması gerekmektedir³³.

Muvazaa sözleşmesinde taraflar görünürdeki işlemi tamamen geçersiz kılıp yeni bir sözleşme üzerinde anlaşabilecekleri gibi görünürdeki sözleşmenin bazı şartlarında değişiklik de yapabileceklerdir³⁴. Örneğin, görünürdeki satış sözleşmesinin hiç hüküm ifade etmeyeceği asıl sözleşmenin bağış olacağı kararlaştırılabileceği gibi görünürdeki satış sözleşmesinin geçerli olacağı ancak bedelin görünürdekinden daha az olacağı da kararlaştırılabilecektir. İlk durumda nitelikli muvazaa söz konusu olacağından görünürdeki işlem geçersiz olacaktır. Ancak ikinci durumda tarafların satış sözleşmesi konusunda uyuşan iradeleri bulunduğundan ortada bir kısmi muvazaa vardır ve görünürdeki satış sözleşmesi geçerli olacaktır. Yargıtay içtihatlarına göre de bu durumda görünürdeki satış sözleşmesi geçerli sayılmaktadır. Bununla

---

29Özüğür, age, s. 531; Dural ve Öz, age, s. 268; Ruhi ve Ruhi, age, s. 236.

30Serozan ve Engin, age, s. 664; Hüseyin Hatemi ve Emre Gökyayla, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 4.b., Vedat Kitapçılık, 2017, s. 84; Antalya, age, s. 285; İmre ve Erman, age, s. 278; Özüğür, age, s. 526; Eren, age, s. 372; Haluk Nomer, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 14.b., Beta Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 74; Sert Sütçü, age, s. 64; Berktaş, agm, s. 8.

31 Gökhan Antalya, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Cilt I, Legal Yayıncılık, Eylül 2016, s. 281; Özkaya, age, s. 412; Özüğür, age, s. 526; Eren, age, s. 366; Nomer, age, s.73; Sert Sütçü, age, s. 65.

32 Sert Sütçü, age, s. 33.

33 Yavuz, age, s. 328.

34 Antalya, age, s. 281.

birlikte şartları oluşmuşsa tenkis davası açılacaktır³⁵.

3.1.3. Gizli İşlem

Gizli işlem ya da gizli sözleşme, miras bırakan ile sözleşmenin karşı tarafının kendi aralarında hüküm doğurmasını istedikleri ve görünürdeki sözleşmenin arkasına sakladıkları sözleşmedir³⁶. Görünürdeki sözleşmenin aksine bu gizli sözleşmede tarafların iradeleri ile beyanları uyumlu olmaktadır.

Muris muvazaasında miras bırakan malını genelde karşılıksız devretmek istediğinden en fazla görülen gizli sözleşme bağışlama olmaktadır³⁷.

TBK'nın 19. maddesi³⁸ gereğince bir sözleşmenin geçerliliği için tarafların gerçek iradeleri esas alınacağından, miras bırakan ile sözleşmenin karşı tarafı arasında yapılan bu gizli işlem tarafların gerçek iradelerine uygun olduğundan geçerli olacaktır³⁹. Ancak burada ikili bir ayırım yapmak gerekmektedir. Taşınır mallarda ve tapusuz taşınmazlarda sözleşme bir şekilde tabi olmadığından gizli sözleşme her türlü geçerli olacaktır. Fakat tapulu taşınmazların devrini içeren bir sözleşmenin geçerli olabilmesi için resmi şekle uygun düzenlenmesi gerektiğinden bu şekle uygun olmayan gizli sözleşme geçersiz olacaktır⁴⁰.

3.1.4. Aldatma Kastı

Muris muvazaasının temelinde miras bırakanın mirasçılarının razı olmayacağını bildiği bir işlemi onların hukuki haklarını kullanmalarını da önleyecek şekilde gizleyerek gerçekleştirme amacı yatmaktadır. Bu anlamda muris muvazaasından söz edilebilmesi için miras bırakan ile sözleşmenin karşı tarafının sözleşmenin gerçek niteliğini mirasçılardan

---

35 Özkaya, age, 392; Sert Sütçü, age, s. 65.

36 Serozan ve Engin, s. 664; Özkaya, age, s. 413; Özüğür, age, s. 527; Dural ve Öz, age, s. 262; Hatipoğlu, agm, s. 119; Sert Sütçü, age, s. 67 Turanboy, age, s. 103.

37 Özüğür, age, s. 531; Ruhi ve Ruhi, age, s. 235; Berктаş, agm, s. 6.

38 6098 sayılı Borçlar Kanununun "Sözleşmelerin yorumu, muvazaalı işlemler" başlıklı 19. Maddesi:

"Bir sözleşmenin türünün ve içeriğinin belirlenmesinde ve yorumlanmasında, tarafların yanlışlıkla veya gerçek amaçlarını gizlemek için kullandıkları sözcüklere bakılmaksızın, gerçek ve ortak iradeleri esas alınır."

39 Dural ve Öz, age, s. 262; Eren, age, s. 377.

40 Eren, age, s. 378; Serozan ve Engin, age, s. 664; Antalya, age, s. 285; Hatemi ve Gökyayla, age, s. 91; Turgut Akıntürk ve Derya Ateş Karaman, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri**, 26.b., Beta Yayıncılık, Eylül 2017, s. 56; Dural ve Öz, age, s. 262; İmre ve Erman, age, s.278; Yavuz, age, s. 320; Hatipoğlu, agm, s. 120; Cevdet Yavuz, Faruk Acar ve Burak Özen, **Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)**, 14.b., Beta Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 125; Sert Sütçü, age, s. 67; Turanboy, age, s. 104; Berктаş, agm, s. 8.

gizleyerek, onları aldatma kastıyla hareket etmeleri gerekmektedir⁴¹.

Miras bırakan muvazaalı işlemi herhangi bir kimseyle yapabileceği gibi diğer mirasçılarını aldatmak amacıyla mirasçılardan birisiyle de yapabilecektir⁴².

Muris muvazaasında diğer muvazaalı türlerinden farklı olarak aldatılmak istenen kişi herhangi bir kişi değil bizzat miras bırakanın mirasçısıdır⁴³. Bu nedenle mirasçılar dışındaki üçüncü şahısları aldatmak amacıyla yapılan muvazaalı işlemlerde muris muvazaası değil diğer muvazaalı türleri söz konusu olabilecektir. Örneğin, miras bırakanın sağken kiracısını tahliye ettirmek amacıyla muvazaalı işlem gerçekleştirmesi durumunda iradesi mirasçılardan mal kaçırmak değil, kiracısını çıkarmak olduğundan muris muvazaası oluşmayacaktır⁴⁴.

Miras bırakanın bir mirasçısı lehine muvazaalı olarak malvarlığı devrettiğinde aldatma kastı sadece o andaki mirasçılara yönelik olmayıp, gelecekteki tüm mirasçılarını kapsayacaktır. Bu nedenle miras bırakanın muvazaalı sözleşmeyi yaptığı tarihten sonra mirasçı sıfatını kazananlar da bu muvazaaya karşı dava yoluna başvurabileceklerdir⁴⁵.

3.2. Benzer Kavramlarla Benzerlikleri ve Farkları

3.2.1. Muris Muvazaası ile Kanuna Karşı Hile Arasındaki Benzerlikler ve Farkları

Kanuna karşı hile emredici bir yasa hükmünün yasakladığı amaca bu hükmün uygulanmasını ortadan kaldıracak bir yoldan erişmektir⁴⁶. Diğer bir ifadeyle kanunun yasakladığı amaca yasaklamadığı kurumlar üzerinden ulaşılmasıdır.

İki kavramın birbirleri ile benzer yönleri olmakla birlikte muris muvazaası ve kanuna

---

41 Antalya, age, s.281; Serozan ve Engin, s. 664; Özkaya, age, s. 405; Özüğür, age, s. 526; Dural ve Öz, age, s. 268; Sert Sütçü, age, s. 65; Hatipoğlu, agm, s. 121; Yargıtay'ın "mirasçıdan mal kaçırma" amacının bulunması gerektiğine dair bazı kararları şu şekildedir: Yargıtay 1. HD., 09.06.2016 T, 2014/13646 E, 2016/7049 K sayılı kararı, Yargıtay 1. HD., 09.06.2016 T, 2014/16581 E, 2016/7037 K sayılı kararı, Yargıtay 1. HD., 07.06.2016 T, 2014/17310 E, 2016/6925 K sayılı kararı, Yargıtay 1. HD., 02.06.2016. T, 2014/18073 E, 2016/6802 K sayılı kararı, www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T. 22.08.2018.

42 Ayan, Miras Hukuku, s. 208.

43Serozan ve Engin, age, s. 665; Berktaş, agm, s. 5.

44 Özkaya, age, s. 389.

45 Ayan, Miras Hukuku, s. 210; Özmen ve Özkaya, age, s. 167; Günay, age, s. 38; Yavuz, age, s. 294; Ruhi ve Ruhi, age, s. 811; Özkaya, age, s. 432; Özüğür, age, s. 537; Berktaş, agm, s. 6; Murat Topuz, "Yargıtay Kararları Işığında Muris muvazaasının Varlığını Gösteren Emareler", Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S:2, Y:2016, ss.709-727.

46 Necip Kocayusufoğlu, Hüseyin Hatemi, Rona Serozan ve Abdulkadir Arpacı, **Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Birinci Cilt, Borçlar Hukukuna Giriş Hukuki İşlem Sözleşme**, 7.b., Filiz Kitabevi, İstanbul, 2017, s. 386; Yavuz, age, s. 36; Özkaya, age, s. 958; Sert Sütçü, age, s. 55.

karşı hile kesin olarak birbirinden farklı kurumlardır⁴⁷. Muris muvazaasında taraflar muvazaa anlaşması ile yapılan işlemi ya tamamen hükümsüz kılmakta ya da başka bir işlemin hükümlerini doğrulacağı konusunda anlaşmaktadırlar. Kanuna karşı hilede ise gizlenen bir işlem bulunmayıp, yapılan işlemin kanuna uygunmuş gibi gösterilmesi söz konusu olmaktadır⁴⁸.

Muris muvazaasında taraflar görünürdeki işlemin hukuki sonuç doğurmasını istememekte, kanuna karşı hilede ise taraflar gerçek niyetlerini gizleyerek yaptıkları işlemi hukuki sonuç doğurmasını isteyerek gerçekleştirmektedirler⁴⁹.

Kanuna karşı hile kanunun yasakladığı emredici hükümden kaçma amacıyla yapılmasına karşın, muris muvazaasında her zaman yasaklanmış bir amacı gerçekleştirme söz konusu olmayıp, zayıf murisi koruma gibi iyi bir amaç da güdülebilmektedir⁵⁰.

İspat açısından muris muvazaasının yazılı delil ile kanıtlanması gerekirken, kanuna karşı hile her türlü delil ile ispatlanabilmektedir⁵¹.

3.2.2. Muris Muvazaası ile İnançlı İşlem Arasındaki Benzerlikler ve Farklar

İnançlı işlem doktrinde bir kişinin bir hakkı aralarında kararlaştırdıkları amaca göre kullanmayı ve gerektiğinde devredene ya da üçüncü bir kişiye nakletmeyi taahhüt etmesi üzerine bu taahhüde güvenerek gerçekleştirilen işlem şeklinde tanımlanmaktadır⁵². TBK'nın 26. maddesinde yer alan sözleşme serbestisi ilkesi gereğince kanunun emredici hükümlerine, kamu düzenine, ahlak ve adaba, kişilik haklarına vb. aykırı olmamak kaydıyla yapılan inancılı

47Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan ve Arpacı, age, s.386; Özkaya, age, s. 1347; Yavuz, age, s. 37.

48Özüğür, age, s.476.

49 Yavuz, age, s. 39; Sert Sütçü, age, s.55.

50 Özkaya, age, s. 1347; Yavuz, age, s. 39.

51 Dural ve Öz, age, s. 266; Ruhi ve Ruhi, age, s. 815; Özüğür, age, s. 476; Özkaya, age, s. 1347; Sert Sütçü, age, s. 186.

52Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan ve Arpacı, age, s. 363; Yavuz, age, s. 24; Güvenç, age, s. 25; Hatemi ve Gökyayla, age, s. 91; Kılıçoğlu, age, s. 196; Günay, age, s. 146; Ruhi ve Ruhi, age, s. 743; Sert Sütçü, age, s. 31; Şafak Parlak Börü, "Mülkiyetin Teminat Amacıyla İnançlı İşlemle Devri", TBB Dergisi, Yıl: 2017, S: 128, s.232; İdil Tuncer Kazancı, "İnançlı İşlemde İşlemin Taraflarının İflâsı Ve İflâsın İnançlı İşleme Etkisi", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 16, Y: 2015, s. 2812; Yargıtay'a göre ise; "inananın, bir hakkını belirli bir süre veya belirli bir amaçla inanılana geçirmeyi, inanılanın da inananın emir ve talimatlarına göre kullanıp, amaç gerçekleşince veya süre dolunca hakkı tekrar inanan devretmeyi yüklediği sözleşmeler" inancılı işlemlerdir. Bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 14.07.2010 T, 2010/14-394 E, 2010/395 K sayılı kararı, www.kazancı.com.tr, ET: 15.08.2018.

işlemler hukuken geçerlidir⁵³.

Muris muvazaasıyla inançlı işlemler birbirine oldukça benzemektedir. Muris muvazaası gibi inançlı işlem de TBK'da yer almayıp varlığı doktrin ve uygulamada kabul edilmiş bir kurumdur⁵⁴. Her iki işlemde de tarafların dışa karşı ve içte olmak üzere iki farklı amaçları bulunmaktadır. İnançlı işlemlerde, taraflar aralarında yaptıkları inanç anlaşması ile devralan yani inanılan tarafın malvarlığını kullanmasını, amacın gerçekleşmesi veya sürenin dolması üzerine tekrar devretmesini kararlaştırmaktadırlar. Muris muvazaasında ise taraflar, muvazaa anlaşması ile dışa karşı gerçekleştirilen ilişkinin hüküm ve sonuç doğurmayacağını kararlaştırmaktadırlar⁵⁵. Her iki işlemde de malvarlığını devralan taraflar bu malvarlığı üzerinde tasarrufta bulunma hakkına sahiptirler. Muris muvazaasında nisbi muvazaa varsa ancak mutlak muvazaa yapılmış ve devralanın da sonradan mirasçıya vermeyi borçlanmış olduğu hallerde mutlak muvazaa olabilir. Fakat muris mülkiyeti devretmiş ve üçüncü kişi yararına(mirasçı) bir inançlı sözleşme yapmıştır⁵⁶.

İnançlı işlemlerle muris muvazaasının birçok benzer yönleri bulunsa da iki kurumun farklı tarafları da bulunmaktadır. İki kurum arasındaki en önemli fark muris muvazaasına konu olan işlemin tarafların gerçek iradelerine uygun olmadığından geçerli olmamasına karşın, inançlı işlemin kural olarak geçerli kabul edilmesidir⁵⁷. Muris muvazaasında taraflar görünürdeki sözleşmenin hüküm doğurmasını istememektedirler. İnançlı işlemde ise tarafların gerçek iradeleri ile beyanları birbirine uygundur⁵⁸. Diğer bir fark, inançlı işlemlerin yalnızca tasarruf işlemlerinde söz konusu olmasına karşın, muris muvazaasına hem borçlandırıcı hem de tasarruf işlemlerinde başvurulabilmektedir⁵⁹. Ayrıca mirasçılar ve hakkı ihlal edilen taraflar muvazaalı işlemlerin geçersiz olduğunu ileri sürülerek tenkis veya istihkak davası açılabilirlerdir. İnançlı işlemlerde tasarruf geçerli olduğundan böyle bir dava yoluna başvurulamayacaktır.

53Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan ve Arpacı, age, s. 366; Hatemi ve Gökyayla, age, s. 91; Güvenç, age, s. 124; Parlak Börü, agm, s. 233; Kazancı, agm, s. 2812.

54 Güvenç, age, s. 26; Kemal Oğuzman ve Turgut Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C.I, 16.b., Vedat Kitapçılık, İstanbul 2018, s. 133.

55Oğuzman ve Öz, age, s. 133; Özkaya, age, s. 1343; Günay, age, s. 146; Sert Sütçü, age, s. 51; Parlak Börü, s. 246.

56Hatemi ve Gökyayla, age, s. 92; Oğuzman ve Öz, age, s. 133; Parlak Börü, s. 246.

57Özüğür, age, s. 472; Özkaya, age, s. 1343; Yavuz, age, s. 25; Ruhi ve Ruhi, age, s. 743; Güvenç, age, s. 142.

58Oğuzman ve Öz, age, s. 134; Yavuz, age, s. 25; Parlak Börü, s. 247.

59 Akıntürk ve Ateş Karaman, age, s. 54; Özkaya, age, s. 1343; Günay, age, s. 147; Sert Sütçü, age, s. 52; Parlak Börü, s. 247; Ruhi ve Ruhi, age, s. 743.

3.2.3. Muris Muvazaası ile Zihni Kayıt, Hata, Latife Beyanı Arasındaki İlişki ve Farklar

Zihni kayıt; bir kimsenin bilerek arzu etmediği, istemediği bir beyanda bulunmasıdır⁶⁰. Diğer bir deyişle kişi herhangi bir nedenle gerçek isteğini gizlemekte ve istemediği bir beyanda bulunmaktadır. Zihni kayıtla yapılan sözleşmenin geçerliliği güven teorisine dayanmakta olduğundan sözleşme yapılmadan önce bir tarafın zihni kayıtla hareket ettiğinin karşı tarafça bilinmesi durumunda artık bu sözleşme geçerli olmayacak aksi halde geçerli olacaktır.

Zihni kayıtla muvazaa arasında tek benzer yön her iki durumda da beyan sahibinin gerçek iradesi ile beyanı arasındaki uygunsuzluğu bilerek oluşturmasıdır. Buna karşın iki kurum arasında birçok farklılık bulunmaktadır. Yukarıdaki açıklamadan da anlaşılacağı üzere zihni kayıta, irade ve beyan arasındaki uygunsuzluk, taraflardan yalnız biri için söz konusudur. Muris muvazaasında ise irade ile beyan arasındaki uyumsuzluk işlemin her iki tarafınca da bilinmektedir. Zihni kayıta, gerçek iradesini gizleyen kişinin muhatabı sözleşmenin karşı tarafıdır. Muris muvazaasında, irade arasındaki uyumsuzluğun etkilendiği kişi sözleşmenin karşı tarafı değil üçüncü kişilerdir. İki kurum arasındaki en önemli fark muris muvazaasında muvazaalı işlem hukuken geçersizken, zihni kayıtla yapılan sözleşme güven teorisi uyarınca geçerli olmasıdır⁶¹.

Hata(yanılma); beyanın istenmeyerek iradeye uygun olmaması veya iradenin oluşmasına etken olan bir hususta düşüncenin gerçek duruma uygun olmaması sonucunda irade ile beyan arasında istenmeden meydana gelen uygunsuzluktur⁶². Bir tarafın sözleşme kurulurken esaslı hataya düşmesi durumunda sözleşme ile bağlı olmayacaktır(TBK m. 30). Dolayısıyla basit bir hata işlemin geçerliliğini etkilemeyip yalnızca esaslı hata sözleşmeyi geçersiz kılacaktır⁶³. Esaslı hatanın hangi hallerde söz konusu olacağı ise, TBK'nın 31. maddesinde düzenlenmiş bulunmaktadır.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun "Açıklamada yanılma" başlıklı 31. maddesi:

"Özellikle aşağıda sayılan yanılma hâlleri esastır:

1. Yanılan, kurulmasını istediği sözleşmeden başka bir sözleşme için iradesini açıklamışsa.

60Oğuzman ve Öz, age, s. 96; Eren, age, s. 313; Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan ve Arpacı, age, s. 343; Sert Sütçü, age, s. 58.

61 Sert Sütçü, age, s. 58; Özkaya, age, s. 1351.

62Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan ve Arpacı, age, s.393.

63Oğuzman ve Öz, age, s. 98; Antalya, age, s. 219; Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan ve Arpacı, age, s.427.

2. Yanılan, istediğinden başka bir konu için iradesini açıklamışsa.

3. Yanılan, sözleşme yapma iradesini, gerçekte sözleşme yapmak istediği kişiden başkasına açıklamışsa.

4. Yanılan, sözleşmeyi yaparken belirli nitelikleri olan bir kişiyi dikkate almasına karşın başka bir kişi için iradesini açıklamışsa.

5. Yanılan, gerçekte üstlenmek istediğinden önemli ölçüde fazla bir edim için veya gerçekte istediğinden önemli ölçüde az bir karşı edim için iradesini açıklamışsa.

Basit hesap yanlışlıkları sözleşmenin geçerliliğini etkilemez; bunların düzeltilmesi ile yetinilir.”

Hata durumunda irade ile beyan arasındaki uygunsuzluk istenmeyerek oluşmaktadır. Muris muvazaasında ise taraflar iradeleri ile beyanları arasındaki uyumsuzluğu bilerek ve isteyerek meydana getirmektedirler. Esaslı bir hatanın söz konusu olması durumunda hataya düşen taraf hatasını öğrenmesinden itibaren bir yıl içinde işlemin hükümsüz olmasını sağlayabilecek, bu yola başvurmaması halinde ise yapılmış olan işlem geçerli olacaktır(TBK m. 39). Muris muvazaasında ise herhalde muvazaalı işlem baştan itibaren geçersiz olmaktadır. Buna bağlı olarak da hatanın mutlaka ileri sürülmesi gerekirken, muris muvazaası hâkim tarafından resen dikkate alınmaktadır⁶⁴.

Latife beyanı; bir kimsenin karşı tarafça ciddiye alınmayacağını düşünerek herhangi bir hukuki sonuç doğurmasını istemediği bir beyanda bulunmasıdır⁶⁵. İrade beyanının yöneldiği karşı tarafın beyanın ciddi olmadığını anlaması ya da anlayacak durumda olması halinde, ortada geçerli bir irade beyanı bulunmayacağından latife beyanı hukuken bir sonuç doğurmayacaktır. Ancak karşı taraf, beyanı ciddi bir beyan olarak anlamakta haklı ise, güven teorisi gereğince latife beyanı ciddi bir irade beyanının sonuçlarını doğuracaktır.

Latife beyanı ile muris muvazaası birbirinden tamamen farklı kurumlardır. Zira muris muvazaasında üçüncü kişileri aldatma amacı söz konusu iken, latife beyanında böyle bir amaç bulunmamaktadır⁶⁶.

---

64 Özkaya, age, s. 1350.

65 Oğuzman ve Öz, age, s. 78; Akıntürk ve Ateş Karaman, age, s. 53; Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan ve Arpacı, age, s. 344.

66 Özkaya, age, s. 1352.

3.2.4. Nam-1 Müstear ve Dolaylı Temsil ile Muris Muvazaası Arasındaki İlişki ve Farklar

Mevzuatımızda düzenlenmemiş olan nam-1 müstear kurumu, vekilin müvekkilinin adını gizleyerek, kendi adıyla hareket edip, müvekkil hesabına işlem gerçekleştirmesi şeklinde tanımlanmaktadır⁶⁷. Sözleşme yapmak isteyen kimsenin dedikoduya mahal vermemek ya da husumet çekmemek gibi çeşitli nedenlerden ötürü isminin yer almasını istemediği sözleşmede nam-1 müstear kurumuna başvurduğu görülmektedir.

Nam-1 müstear da vekil dolaylı temsile dayalı vekâlet sözleşmesi veya inanç anlaşması gereğince ileride hakkı devredecek olsa da, devraldığı hakkın tam sahibi olmaktadır. Muris muvazaasında ise görünürdeki işlemin hüküm ve sonuç doğurması istenmemektedir⁶⁸.

3.3. Muris Muvazaası Hakkındaki Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı

Uygulamada çok fazla başvurulduğu görülen muris muvazaası kurumu mevzuatımıza yer almayıp Yargıtay içtihatlarıyla hukuk sistemimize dâhil olmuştur. Murisin muvazaalı işlemlerine dair ilk ve en önemli içtihat 01.04.1974 tarih ve 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı (İBK)'dir⁶⁹. Bu karar daha sonra çıkan 22.05.1987 tarih ve 4/5 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu kararıyla teyit edilmiştir. Yine 16.03.1990 tarihli 1/2 sayılı İBK'da da bu konuda içtihat değişikliğine yer olmadığına karar verilerek "muris muvazaası" nı hukuki bir kurum olarak tanınmış ve yaptırıma bağlanmıştır. Dolayısıyla muris muvazaası konusunda yasal boşluğu dolduran ve ayrıntılı düzenlemelere yer veren en önemli kaynak 1974 tarihli İBK'dır. Kararın sonuç kısmı şu şekildedir. "*Bir kimsenin; mirasçısını miras hakkından yoksun etmek amacıyla, gerçekte bağışlamak istediği tapu sicilinde kayıtlı taşınmaz malı hakkında Tapu Sicil Memuru önünde iradesini satış doğrultusunda açıklanmış olduğunun gerçekleşmiş bulunması halinde, saklı pay sahibi olsun ya da olmasın miras hakkı çiğnenen tüm mirasçılarının, görünürdeki satış sözleşmesinin Borçlar Kanununun 18. maddesine dayanarak muvazaalı olduğunu ve gizli bağış sözleşmesinin de şekil koşulundan yoksun bulunduğunu ileri sürerek dava açabileceklerine ve bu dava hakkının geçerli sözleşmeler için söz konusu olan Medeni Kanunun 507. ve 603. maddelerinin sağladığı haklara etkili olmayacağına Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulunun*

67Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan ve Arpacı, age, s.376; Hatemi ve Gökyayla, age, s. 91; Yavuz, age, s. 31; Ruhi ve Ruhi, age, s. 744; Günay, age, s. 166. Sert Sütçü, age, s. 53.

68 Sert Sütçü, age, s. 54; Özüğür, age, s. 475; Özkaya, age, s. 1345; Yavuz, age, s. 32; Günay, age, s. 166; Ruhi ve Ruhi, age, s. 744.

69 Özüğür, age, s. 554; Hatipoğlu, agm, s. 115.

1.4.1974 günlü ikinci toplantısında oyçokluğuyla karar verildi.”

Söz konusu İBK'na göre muris muvazaasının oluşabilmesi için öncelikle miras bırakanın mirasçılarında mal kaçırmak amacıyla işlem yapmış olması ve dolayısıyla iradesi ile beyanı arasında bir uyumsuzluk bulunması gerekmektedir⁷⁰. Bu konuda bir tartışma olmadığından ve yukarıda açıklandığından üzerinde ayrıntılı durmayacağız.

İBK'na göre murisin mirasçılarında kaçırmak istediği malvarlığının yani üzerinde işlem yapılan malvarlığının tapuya kayıtlı bir taşınmaz olması gerekmektedir⁷¹. Tapusuz taşınmazlar taşınır mal niteliğinde olduğundan devrine dair işlem muvazaalı da olsa geçerli olacaktır ve muvazaa yoluyla iptali istenemeyecektir⁷². Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarında da tapusuz taşınmazların konu olduğu sözleşmelerin 1974 tarihli İBK kapsamında kalmadığından muvazaa nedeniyle iptal davası açılmayacağına hükmedildiği görülmektedir⁷³.

Yargıtay'ın bu şekilde sadece tapuya kayıtlı taşınmazlar için muris muvazaasını kabul edip, tapuya kayıtlı olmayan taşınmazlar ve taşınır mallar bakımından kabul etmemiş olması adaletli bir karar olmadığı gerekçesiyle eleştirilmektedir⁷⁴. Zira muris muvazaasına konu olan mal hangi türden olursa olsun hepsinde de miras bırakanın amacı mirasçılardan mal kaçırmaktır. Bu nedenle muvazaalı olarak devredilen bir taşınır mal veya tapuya kayıtlı olmayan taşınmaz malın devrinin iptal edilmesine veya tenkis davasına konu olmasına imkân verilmemesi yerinde olamamıştır.

Bizce de miras bırakanının sadece taşınmaz malları bakımından muvazaaya imkân tanınması uygulama da taşınmazların taşınır mala çevrilerek ve taşınır mallar üzerinde farklı işlemlerde bulunarak mirasçılardan mal kaçırlmasının ününü açacağından yerinde olmamıştır.

Yine İBK gereğince muris muvazaasına dayanarak işlemin geçersizliğini saklı paylı olsun olmasın tüm mirasçılar ileri sürebileceklerdir. Mirasçı sıfatını muvazaalı işlemin yapılmasından sonra kazananlar da bu haktan yararlanabileceklerdir⁷⁵. Bu durum doktrinde

---

70 Yavuz, age, s. 315; Özüğür, age, s. 554; Günay, age, s. 357.

71 İmre ve Erman, age, s.278; Günay, age, s. 266; Yavuz, age, s. 75; Yavuz, Acar ve Özen, age, 125.

72 Özüğür, age, s. 554; Günay, age, s. 269; Yavuz, age, s. 320; Hatipoğlu, agm, s. 117.

73 Bkz. Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 17.02.2015 T, 2015/338 E, 2015/2240 K sayılı kararı; Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 09.06.2014 T, 2013/21969 E, 2014/11345 K sayılı kararı, www.sinerjimevzuat.com.tr (E.T. 21.08.2018).

74 Hatipoğlu, agm, s. 118.

75 Yavuz, age, s. 294; Özüğür, age, s. 537; Dural ve Öz, age, s. 263; Günay, age, s. 332; Hatipoğlu, agm, s. 117; Ayan, Miras Hukuku, s. 210.

eleştirilmekte ve yerinde görülmemektedir. Kararı eleştirenler saklı hissesi bulunmayan mirasçılarının miras bırakanın tasarruflarına karşı hukuken korunmadıklarından bunlara da muvazaalı işlemle miras hakkına hanel geldiğinden bahisle dava hakkı tanınmasının yerinde olmadığını ileri sürmektedirler⁷⁶.

Kanaatimizce İBK’da saklı paylı olsun olmasın tüm mirasçılara muris muvazaasını ileri sürme hakkının tanınmış olması yerinde bir karar olmuştur⁷⁷. Miras bırakan saklı pay dışındaki mallarını kanunlar çerçevesinde istediği gibi tasarruf edebilecektir. Ancak kanuna aykırı şekilde tasarrufta bulunması durumunda ölümünden sonra saklı paylı olmayan mirasçının da bu tasarrufun geçersizliğini ileri sürme hakkının bulunması gerekmektedir. Zira murisin muvazaalı işlemi dürüstlük kurallarına aykırıdır ve geçersizdir. Bu şekilde bir geçersizliğin tespitini, işlemin iptalinde yararı bulunan herkes gibi kendisine malvarlığı intikal edecek olan mirasçının da isteyebilmesi gerekmektedir.

Miras muvazaasında görünürdeki sözleşmenin TBK’nın 19. maddesi gereğince muvazaalı olduğunu ve gizli bağış sözleşmesinin de şekil şartına uymadığından geçersiz olduğunu ileri sürerek açılacak davalar için zamanaşımı süresi söz konusu değildir⁷⁸.

---

76 Dural ve Öz, age, s. 266; Yaşar Karayalçın, **Mirabırakanın Muvazaası mı? Tasarruf Özgürlüğü ve Saklı Payın Korunması mı? Bir Tartışma**, Turhan Kitapevi, Ankara 2000, s. 75.

77 Aynı doğrultuda karar için bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 16.06.2010 T, 2010/1-295 E ve 2010/333 K sayılı kararı.

78 Özkaya, age, s. 441; Özüğür, age, s. 541; Ruhi ve Ruhi, age, s. 821; Günay, age, s. 292; Hatipoğlu, agm, s. 117.

İKİNCİ BÖLÜM

MURİS MUVAASININ GÖRÜNÜR NEDENLERİ, SONUÇLARI VE MUVAZAA YAKONU İŞLEMLER İLE ŞEKLEN GÖRÜNÜMLERİ

1. MURİSİN TASARRUFLARINDA MUVAZAA BELİRTİLERİ OLABİLECEK DURUMLAR

Kişilerin yaşam boyu çalışmalarında ve edindikleri birikimleri tasarruf etmelerindeki temel güdülerden biri de edindiği malvarlığı değerlerinin kendisi öldükten sonra sevdiği kişilere kalmasıdır⁷⁹. Bu anlamda miras hukuku, kişilerin soylarının devamı, malvarlığının kuşaklar boyu gelişerek köklü hale gelmesi amacı ile düzenlemeler yapmıştır⁸⁰. Kanunen mirasçılarının belirlenmesi, miras bırakanın iradesinin mirasçının saklı payı ile sınırlanması, iyi niyetli sayılmayacak tasarrufları denetim altına alması miras hukukunun bu amacı ile uyumlu olarak görülmektedir⁸¹.

Bununla birlikte miras bırakma konumunda olan kişilerin, bazı nedenlerle malvarlığının mirasçılarında bir kısmına kalmamasını veya farklı saiklerle önemli bir kısmının bir mirasçıya kalmasını isteyebilmesine uygulamada sıklıkla rastlanabilmektedir. Ancak miras bırakanın kanunda öngörülme bu kısıtlamayı yaparken gerçekleştirdiği muvazaanın niteliği gereği, irade ile dış âleme yansıyan beyan arasındaki uygunsuzluk her zaman kolaylıkla tespit edilememektedir⁸². Bu nedenle yargı organları Yargıtay'ın da geliştirdiği içtihatlar doğrultusunda murisin dış âleme yansıyan beyanı ile gerçek iradesi arasındaki farklılığın tespiti için ulusal veya yerel sosyal ve ekonomik şartlara, murisin içerisinde bulunduğu psikolojik ortama, aile içerisinde gelişen dinamiklere, yöresel geleneklere bakmaktadırlar⁸³.

Uygulamada Yargıtay'ın da belirttiği şekilde, miras bırakanın sağlığında gerçekleştirdiği sağılar arası veya ölüme bağlı tasarruflarında muvazaa belirtisi taşıyan çeşitli işlemler bulunmakta ve bunların muris muvazaası kapsamında olup olmadığı her olayın özelliklerine göre değerlendirilmektedir⁸⁴.

---

79 Özüğür, age, s.740

80 Zahit İmre ve Hasan Erman, **Miras Hukuku**, Der Yayınları, 13.b., İstanbul 2017, s.443

81 Manolya Balaban Evirgen, “**Taşınmaz Mülkiyetinin Devrinde Miras bırakanın Muvazaası**”,(İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2014, s.43

82 Ömer Uğur Gençcan, **Miras Hukuku**, 3.b., Yetkin Yayınları, Ankara 2016, s.1110

83 Yargıtay 1.H.D. 29.09.2011 Tarih, 2011/6331E-9596 K, www.sinerjimevzuat.com.tr, ET: 20.07.2018

84 Serozan ve Engin, age, s.422

1.1. Murisin Yaşlılığında ve Ölümüne Yakın Şüpheli Tasarrufu

Murisin muvazaa içeren işlemlerinin neler olduğuna dair yürürlükteki mevzuatımızda açık ifadeli bir düzenleme bulunmamaktadır⁸⁵. Muvazaa, pozitif hukukumuzda kavram olarak Türk Borçlar Kanunu (TBK) 19. maddede ifade edilmiştir. Söz konusu maddeye göre “... *Bir sözleşmenin türünün ve içeriğinin belirlenmesinde ve yorumlanmasında tarafların yanlışlıkla veya gerçek amaçlarını gizlemek için kullandıkları sözcüklere bakılmaksızın, gerçek ve ortak iradeleri esas alınır.*” Murisi, daha önce belirttiğimiz şekilde irade beyanı ile gerçek iradesi arasında farklılık oluşturacak şekilde davranmaya iten sebepler bulunmaktadır.

Uygulamada, murisin muvazaalı davranışlarının önemli bir çoğunluğu ölümüne yakın, yaşlılık döneminde yaptığı tasarruflarla gelişmektedir⁸⁶. Bazı yazarlar tarafından “*Habil-Kabil Davası*” ismi de verilen⁸⁷, ciddi sosyal sorunlar oluşturan, aile içi uyuşmazlıkları şiddetlendiren bu tür muvazaalı işlemlerde, muris yaşlılığına kadar malvarlığını kimseye devretmemesine, devir için ortada görünür bir neden olmamasına rağmen oldukça yaşlandığı, para ihtiyacının bulunmadığı dönemde bir malvarlığının bir kısmını veya tamamını mirasçılardan birine veya bir kaçına devretmektedir⁸⁸.

Bununla birlikte, yaşlı olup malvarlığı değerlerinden bir kısmını elden çıkaran kişilerin yapmış oldukları her işleme muvazaalı olarak bakmak hukuken ve mantıken mümkün değildir. Bu nedenle Yargıtay içtihatları ile doktrinde kişinin yaşı çok ilerlediğinde, ölümünden kısa bir süre önce yaptığı tasarrufların muvazaalı sayılıp sayılmamasına karar verebilmek için geçerli olabilecek bazı ölçütler geliştirilmiştir. Örneğin Yargıtay 1.H.D’nin 14.03.2018 tarih, 2015/6257E-2018/6951 K. sayılı ilamında muvazaa belirlenirken dikkat edilmesi gereken hususlar şu şekilde açıklanmıştır: “...*Hemen belirtmek gerekir ki; bu tür uyuşmazlıkların sağlıklı, adil ve doğru bir çözüme ulaştırılabilmesi, davalıya yapılan temlikin gerçek yönünün diğer bir söyleyişle miras bırakanın asıl irade ve amacının duraksamaya yer bırakmayacak biçimde ortaya çıkarılmasına bağlıdır. Bir iç sorun olan ve gizlenen gerçek irade ve amacın tespiti ve aydınlığa kavuşturulması genellikle zor olduğundan bu yöndeki delillerin eksiksiz toplanılması yanında birlikte ve doğru şekilde değerlendirilmesi de büyük önem taşımaktadır.*”

---

85 Özkaya, age, s.414

86 Berktaş, agm, s.8.

87 Fuat Topdemir, “**Mirasbırakanın Mirasçılardan Mal Kaçırma Amacıyla Yaptığı Muvazaalı İşlemlere Karşı Mirasçılarının Başvuru Yolları**”, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 1995, s.13; Yavuz, age, s.57

88 Emre Sevgi, “**Mirasbırakanın Muvazaalı İşlemleri**”, (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 2008, s.40

Bunun için de ülke ve yörenin gelenek ve görenekleri, toplumsal eğilimleri, olayların olağan akışı, miras bırakanın sözleşmeyi yapmakta haklı ve makul bir nedeninin bulunup bulunmadığı, davalı yanın alım gücünün olup olmadığı, satış bedeli ile sözleşme tarihindeki gerçek değer arasındaki fark, taraflar ile miras bırakan arasındaki beşeri ilişki gibi olgulardan yararlanılmasında zorunluluk vardır...” şeklindedir. Bu ve benzer karar akabinde Uygulama ve teorideki görüşlere göre;

- Murisin ekonomik durumu, yaşam tarzı ve geçmiş işlemleri itibariyle mal satmaya ihtiyacı olduğunu gösteren emarelerin olmaması⁸⁹,
- Muris malvarlığını eğer satış yöntemi ile devretmişse, alıcı davalının hayatın olağan akışı içerisinde devredilen malvarlığı değerini alabilecek maddi imkânının bulunmaması⁹⁰,
- Elden çıkarılan malvarlığının gerçek değeri ile tescil işleminde gösterilen bedelinin arasında ciddi bir fark bulunması ve bu şekilde düşük miktara satışın görünür bir nedeninin bulunmaması⁹¹,
- Davalının murisin yanında yaşayıp, bakımını üstlenmiş olması⁹²,

Gibi nedenlerin varlığı halinde kişinin yaşlılığında, ölümünden kısa süre öncesinde yapmış olduğu devir işlemlerinin muvazaalı olduğu sonucuna ulaşılabilecektir. Burada dikkat edilmesi gereken hususlardan biri de murisin ölümünden önce yaşlılığında yapmış olduğu devir işleminin hangi süre kıstas alınarak muvazaalı kabul edileceğidir. Yargıtay farklı kararlarında murisin ölümünde bir, üç gün ve 1 ay öncesinde yapılan temlik işlemlerini muvazaalı olarak kabul etmiştir⁹³. Öte yandan miras bırakanın ölümünde 2 yıl önce yapmış olduğu devir işlemini ise üzerinden uzun süre geçmesi, devir sırasında akıl hastalığı veya yaşına ilişkin bir itirazın, hekim raporunun bulunmaması nedenleriyle muvazaalı kabul etmemiştir⁹⁴.

Bununla birlikte miras bırakanın ölümünden kısa bir süre öncesinde devir gibi bir tasarruf yapılmasına rağmen, bu tasarruftan elde edilen gelirin miras bırakanın harcadığı veya önemli bir ihtiyacına sarf ettiği anlaşılmakta, ispatlanmakta ise bu durumda da muvazaadan

---

89 Murat Topuz, “**Yargıtay Kararları Işığında Muris muvazaasının Varlığını Gösteren Emareler**”, Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.2, Y.2016, s.717.

90 Yavuz, a.g.e, s.58.

91 Günay, age s.127.

92 Özkaya, a.g.e. s.477.

93 Yargıtay 1.H.D., 10.04.1979 T. 1979/2664 E-4666 K, Aktaran; Sevgi, agt, s.41.

94 1.H. D., 14.03.2018 T., 2015/ 7623 E- 2018 / 6971 K www.sinerjimevzuat.com.tr E.T: 20.07.2018.

bahsetmek mümkün olmayacaktır⁹⁵. Bu nedenle denebilir ki, diğer hukuki konularda olduğu gibi murisin yaşlılığında yapmış olduğu tasarrufların muvazaa kapsamında olup olmadığına süre değerlendirmesi yaparken de somut olayın özellikleri ve hayatın olağan koşulları mutlaka dikkate alınmalıdır.

1.2.İkinci Eş ya da Son Eş Teşviki İle Yapılan İşlemler

Miras bırakan çeşitli nedenlerle sağlığında birden fazla defa evlenmiş olabilmektedir. Yöresel nedenler, özellikle son eşin kendini diğer mirasçılara karşı koruma güdüsü⁹⁶, evlilik şartı olarak bazı taşınmazların devrinin son eş üzerine tescil edilmesi⁹⁷ gibi nedenlerle miras bırakan henüz sağ iken bazı malvarlığı değerlerini diğer mirasçıların haklarını kısıtlayacak şekilde ikinci/son eş lehine devir, bağışlamam gibi işlemlerle tasarrufa tabi tutabilmektedir. Bu nedenle uygulamada miras bırakanın muvazaalı davranışları tespit edilirken karşılaşılan en sık durumlardan biri de, murisin ikinci veya son eşine yapmış olduğu tasarruflar oluşturmaktadır.

Yargıtay, çeşitli tarihlerde vermiş olduğu kararlarda son eşe ölümden kısa süre önce yapılan devir işlemlerini muvazaa belirtisi olarak görmüş ve diğer şartların da varlığı halinde işlemin muvazaa nedeniyle iptali gerektiğine hükmetmiştir⁹⁸. Burada hemen belirtmek gerekir ki, diğer muvazaa belirtilerinde olduğu gibi son eşe yapılan her bağış-satış gibi tasarruflar muvazaa kapsamında değerlendirilemeyecektir. Yargıtay 1.H.D'nin atıf yaptığımız kararında da belirtildiği üzere, muvazaa belirlenirken davalının alım gücü, satış miktarının rayiç değerle karşılaştırılması gibi unsurlarla birlikte ele alınarak somut olayın özelliklerine göre karar verilmelidir⁹⁹. Bunun yanı sıra, zaman zaman son eşe doğrudan malvarlığı değeri devredilmeden sonuç itibarıyla onun lehine olabilecek şekilde son eşin çocuklarına veya yakınına yapılan bağış- satış gibi işlemler de muvazaa belirtileri bulunduğu takdirde somut olayın özelliğine göre muris muvazaası kapsamında değerlendirilebilecektir.

Bu konuda Yargıtay Kararı için Bkz. Yargıtay 2.H.D, 03.10.2007 tarih, 2006/11047 E-2007/16125 K sayılı ilamında “... *Miras bırakanın tek malvarlığı olan taşınmazın gerçek*

---

95 Topuz, agm, s.721.

96 İpek Yücer, “**Hısımlar Arası Satış Sözleşmeleri ve Muvazaa**”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 2, Yıl: 2015, s.37-51.

97 Sert Sütçü, age, s. 71; Hatipoğlu, agm, s. 109.

98 Bkz. Benzer yöndeki kararlardan biri şu şekildedir. “... *Murisin dava konusu taşınmazdaki ½ payını davalı son eşine satış göstermek suretiyle devrettiği, satış bedeli ile gerçek değer arasında fahiş fark bulunduğu, davalının alım gücünün bulunmadığı anlaşılmaktadır.... Bu belirtilen olgular çerçevesinde murisin iradesinin mirasçılardan mal kaçırmak olduğu sabittir...*” (Yar. 1.H.D 21.05.2002 Tarih, 2002/4036 E-2002/6470 K sayılı ilamı. www.sinerjimevzuat.com.tr E.T.:30.07.2018)

99Turanboy, age, s. 83.

değerinden oldukça düşük bir değerle ilk eşinden olan davacı mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla önce davalının kardeşine satıldığı, çok kısa bir süre sonra ise davalının kardeşi tarafından bağış işlemi ile davalıya devredildiği belirlendiğinden murisin ilk satış işleminin mirasçılardan mal kaçırmaya yönelik muvazaalı işlem olduğu anlaşılmaktadır... ” şeklinde.

1.3. Yöresel Nedenlerle Erkek Çocuğun Kız çocuğuna Üstün Tutulması

Miras bırakanın sağlığında, mal varlığını mevcut mirasçıların bazılarının aleyhine olacak şekilde paylaşılmasını istediği takdirde gerçekleştirdiği görünür işlemler bulunmaktadır. Bu işlemlerin muvazaalı olduğunun belirtilerinden biri de murisin kız ve erkek evlatları bulunması durumunda, erkek evlatlarına daha fazla malvarlığı kalması amacıyla hareket ederek satış, bağış gibi işlemlerle bazı malvarlığı değerlerini devrettiğine rastlanmaktadır¹⁰⁰.

Diğer muvazaalı nedenlerinde olduğu gibi erkek evladın tercih edilmesinde de bazı ekonomik, sosyal, psikolojik ve yöresel nedenlere bağlı olmaktadır¹⁰¹. Özellikle ülkemizin doğu ve güneydoğusunda geçerli olan yöresel nedenlere bağlı olarak erkek çocukları, evi geçindiren, yaşlılık zamanında anne-babaya sahip çıkacak, mevcut malvarlığını koruyup geliştirecek evlat olarak; kız çocukları ise evin dışına çıkan hatta çeyizle mal götüren evlat olarak görülebilmektedir¹⁰². Bu nedenle erkek evlada daha fazla mal bırakılması anlayışı yerleşebilmektedir. Bu konuda sıklıkla rastlanan bir diğer neden ise dini saiklerle kız evladına daha az mal bırakma eğiliminin olmasıdır. İslam Hukukuna göre kız çocuklarına erkek evladının yarısı oranında miras payı bırakılması hüküm altına alındığından¹⁰³ dini değerlere bağlı yaşayan bazı kişiler miraslarının da bu esaslara göre paylaşılmasını isteyebilmektedirler. Bu durumda modern hukuk sistemleri çocuklar arasında cinsiyet farkı gözetmeyip herkese eşit pay öngördüğünden erkek evladına daha fazla mal bırakmak isteyen muris, bu kez satış, bağış, ölünceye kadar bakma sözleşmesi gibi görünür işlemlerle kız çocuklarından mal kaçırmaya nitelikli muvazaalı işlemler yapabilmektedirler¹⁰⁴.

Hemen belirtmek gerekir ki; bu tür uyuşmazlıkların sağlıklı, adil ve doğru bir çözüme ulaştırılabilmesi için diğer muvazaalı işlemlerde olduğu gibi işlemin gerçek nedeninin yani miras bırakanın asıl irade ve amacının şüpheye yer kalmayacak şekilde ortaya çıkarılması

---

100 Özmen ve Özkaya, age, s. 57; Sert Sütçü, age, s. 69.

101 Turanboy, age, s.89.

102 Dural ve Öz, age, s.47.

103 Abdüsselam Arı, **İslam Miras Hukuku**, Pınar Yayınları, İstanbul 2018, s.121.

104 Arı, age, s.124.

gerekmektedir. Bunun içinde ülke ve yörenin gelenek ve görenekleri, toplumsal eğilimleri, olayların olağan akışı, miras bırakanın sözleşmeyi yapmakta haklı ve makul bir nedeninin bulunup bulunmadığı, taraflar ile miras bırakan arasındaki beşeri ilişki gibi olgulardan yararlanılmasında zorunluluk vardır.

Bu konuda Yargıtay'ın da çeşitli tarihlerde verdiği kararlar bulunmaktadır. Bu kararlardan biri 1.H.D. 2014/890 E, 2015/11296 K, sayılı 05.10.2015 tarihli kararıdır. Söz konusu karara göre; *“...Somut olaya gelince; in maddi durumu yerinde olup mal satmaya ihtiyacının olmadığı, ara malik O. ve ondan devralan davalıların dava konusu taşınmazları alım gücünün bulunmadığı, murisin köylüsü ve ahbabının oğlu olan ara malik O.'ın taşınmazı hiç kullanmadığı, TAŞINMAZLARIN satıştan önce ve sonra hep muris ve murisin oğulları tarafından kullanıldığı, taşınmazın gerçek değeri ile akitteki değeri arasında fahiş fark bulunduğu, dava konusu üzerinde 4 katlı bina bulunan taşınmazın murisin tek taşınmazı olduğu, in muvazaalı işlemi önce O.'ın babasına teklif ettiği, onun kabul etmemesi üzerine O.'ı aracı kıldığı, murisin davalı oğullarına aracı kişi kullanmak suretiyle yaptığı temlikin bedelsiz olduğu olaylara dayalı tanık ifadeleri, ara malik O.'ın beyanı ve dosya kapsamı ile de sabittir. Anılan bu olgular yukarıda değinilen ilkeler çerçevesinde değerlendirildiğinde, in erkek evlatlarına ara malik aracılığı ile yapmış olduğu temliklerin mirasçıdan mal kaçırma amaçlı ve muvazaalı olarak gerçekleştirildiği kabul edilmelidir.”* Yargıtay, bu durumda muvazaayı belirlerken daha önce bahsettiğimiz şekilde hayatın olağan akışı, ekonomik ve sosyal nedenleri göz önünde bulundurmuştur.

1.4. Maddi Durumu Zayıf Olan Mirasçının Kaynağı Belli Olmayacak Şekilde Durumunun İyileşmesi

Anne ve babalarda, diğer kardeşlere nazaran ekonomik anlamda zayıf olan veya geçim sıkıntısı yaşayan evlatlarına karşı zaaf hisleri oluşabilmektedir. Bu durumda, ekonomik durumu iyi olmayan evladı güçlendirme, sağlıklarında daha iyi duruma gelmelerini sağlayabilmek amacıyla diğer mirasçıların haklarını da ihlal edici mahiyette muvazaalı işlemler gerçekleştirilmektedir¹⁰⁵.

Doğal olarak diğer muvazaa belirtilerinde olduğu gibi miras bırakanın, maddi durumu zayıf mirasçı lehine yaptığı her tasarrufu muvazaa kapsamında değerlendiremeyiz. Her somut olayı kendi içerisinde değerlendirme çerçevesini ise sağlar arası tasarrufu yapmada haklı ve makul bir gerekçesinin bulunup bulunmadığı, satış veya bağış döneminde miras bırakanın akıl

---

105 Evirgen, agt, s.45.

sağlığı durumu ile mirasçılar arasındaki insani ilişkilerin boyutu ve hayatın olağan akışı gibi nedenlerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir¹⁰⁶.

1.5. Sevgi Farklılığından Kaynaklanan Manevi Faktörler

Miras bırakanın duygusal yönden etkilendiği ailevi veya farklı psikolojik etkenler, evlatlar arasında bir veya daha fazlasını daha fazla sevme, değişik etkenlerle mirasçılardan bir kısmına öfke ile yaklaşma, hayatın akışı içerisinde oluşan küskünlükler gibi nedenlerle bazı mirasçılar lehine muvazaalı tasarruflar gerçekleştirilebilmektedir. Miras bırakan sağlığında kendisine daha olumlu yaklaşan, bakımını gözetken veya tavsiyelerini yerine getiren mirasçılara minnet duygusu besleyebilmekte ve bunların lehine muvazaalı temliklerde bulunabilmektedir¹⁰⁷.

Bu tür durumlarda miras bırakanın yapmış olduğu tasarruflar yasal mevzuata uygun bir şekilde yapılmış ise özellikle miras bırakanın sağlığında herhangi bir sorun çıkmamaktadır. Ancak, özellikle miras bırakanın ölümünden sonra eğer yapılan tasarruf diğer mirasçıların saklı paylarına dokunulması halinde mirasçılar tarafından tenkis, bazen de koşulları varsa mirasta denkleştirme davası açılma imkânı bulunmaktadır. Aynı şekilde işlemler muvazaalı olduğunda ise, bu işlemlerden zarar gören üçüncü kişi konumundaki mirasçılar, muvazaa nedeniyle iptal davası açmaktadırlar¹⁰⁸.

2. MURİSİN MUVAZAALI İŞLEMLERİNİN SONUÇLARI

Muris muvazaasında miras bırakan çeşitli nedenlerle malvarlığının hepsi veya bir kısmını mirasçılarından gizli olarak elden çıkarmakta ve mirasçılarının hukuken mevcut haklarını kullanmalarını önlemek için de gerçek iradesini göstermelik bir sözleşmenin arkasına gizlemektedir. Bu durumda yukarıda da belirttiğimiz gibi bir görünürde yani dışa karşı gerçekleştirilen bir de tarafların kendi aralarında gerçek iradelerini yansıtan işlem olmak üzere iki farklı işlem söz konusu olmaktadır. Miras bırakanın gerçek iradesini yansıtan işlemin genellikle bağışlama; görünürdeki işlemin ise satış, ölünceye bakma vb. sözleşmeler olduğu görülmektedir. Şimdi miras bırakanın hukuka uygun olmayan bir amacını gerçekleştirmek için başvurduğu bu işlemlerin geçerli olup olmayacaklarını ayrı ayrı inceleyeceğiz.

---

106 Hatipoğlu, agm, s.123.

107 Sevgi, agt, s.42.

108Özüğür, age, s.347.

2.1. Görünürdeki İşlem Açısından

2.1.1. Görünürdeki İşlemin Hukuki Sonucuna Dair Görüşler

Muris muvazaasının söz konusu olduğu durumlarda tarafların gerçek iradeleri bağışlama olup, görünürdeki satış veya ölüncüye kadar bakma vb. sözleşmeleri yapma yönünde iradeleri bulunmamaktadır. Bir işlem gerçekleştirilirken tarafların gerçek iradeleri nazara alınacağından bu şekilde tarafların gerçek iradelerine uygun olmayan görünürdeki sözleşmeler geçerli olmayacaktır¹⁰⁹. Ancak doktrinde bu geçersizliğin hangi kurumla ifade edileceği konusunda görüş farklılığı bulunmaktadır. Bu konuda görünürdeki işlemin yaptırımının butlan, yokluk, kendine özgü hükümsüzlük gibi farklı geçersizlik hükümlerine tabi olacağı ileri sürülmektedir¹¹⁰.

2.1.1.1. Mutlak Butlan

Muvazaalı işlemlere ve özellikle de muris muvazaasına konu olan sözleşmelerin geçerliliğine dair mevzuatımızda doğrudan bir düzenleme yer almamaktadır. Konu geçerliliğe dair genel hükümlerin yorumlanması yoluyla çözüme kavuşturulmaya çalışılmaktadır. Doktrinde hâkim görüşüne göre muvazaalı sözleşme tarafların gerçek iradelerini yansıtmadığından butlanla hükümsüz(kesin hükümsüz)dür¹¹¹. Bizce de karşılıklı irade beyanları bulunsa da gerçek iradelerine uygun olmayan bu irade beyanlarıyla kurulmaya çalışılan sözleşme mutlak butlanla hükümsüz olmalıdır.

Butlanla hükümsüz olmanın sonucu olarak da görünürdeki sözleşme taraflar için herhangi bir alacak veya borç doğmayacaktır. Bu sözleşmenin muvazaalı olduğu ilgili herkes tarafından ileri sürülebilecektir ve hâkim tarafından da resen nazara alınacaktır¹¹². Muvazaalı olduğundan geçersiz olan bu sözleşme, daha sonra taraflar bu sözleşmeye icazet verse dahi

---

109Oğuzman ve Öz, age, s. 130; Yavuz, age., s. 14; Berktaş, agm, s. 8; Hatıgpoğlu, agm, s. 113; Antalya, age, s. 285; Eren, age, s. 372; Nomer, age, s. 74; Hüseyin Hatemi ve Gökyayla, age, s. 90; İmre ve Erman, age, s.278; Sert Sütçü, age, s. 151; Akıntürk ve Ateş Karaman, s. 56; Özüğür, age, s. 529; Yavuz, Acar ve Özen, age, 125; Antalya, age, s. 129.

110 Sert Sütçü, age, s. 151; Yavuz, age, s. 109.

111Oğuzman ve Öz, age, s. 175; Özüğür, age, s. 529; Dural ve Öz, age, s. 263; Hatemi ve Gökyayla, age, s. 90; Eren, age, s. 372; Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan ve Arpacı, age, s. 580; Özkaya, age, s. 415. Sert Sütçü, age, s. 152; Yavuz, age, s. 14.

112Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan ve Arpacı, age, s. 580; Hatemi ve Gökyayla, age, s. 85; Eren, age, s. 372.

geçerli hale gelemeyecektir¹¹³. Mutlak butlanın ileri sürülmesi herhangi bir zamanaşımına tabi olmadığından muvazaalı işlemin hükümsüz olduğu her zaman ileri sürülebilecektir¹¹⁴.

2.1.1.2. Yok Hükümünde Sayılma

Yokluk, sözleşmenin kurucu unsurlarından olan karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarının bulunmaması dolayısıyla sözleşmenin hiç meydana gelmediği durumu ifade etmektedir¹¹⁵. Diğer bir anlatımla sözleşmenin kurulması için gerekli olan irade beyanları sakat değil, hiç yoktur ve bu durumda sözleşme hiç doğmamıştır.

Doktrinde muvazaalı işlemin yaptırımının yokluk olduğu görüşünde olan yazarlar da bulunmaktadır. Kocayusufpaşaoğlu'nun da değindiği görüşe göre; taraflar görünürdeki iradenin yokluğu konusunda anlaşmışlardır, sözleşme hiç meydana gelmemektedir. Dolayısıyla bu durum bir yokluk halidir¹¹⁶.

Kanaatimizce muris muvazaasının yaptırımının yokluk olması yerinde değildir. Zira gerçek iradeleri yansıtmaya da tarafların görünüşteki işlemi yapma konusunda iradeleri bulunmaktadır. TBK'nın 19. maddesi gereğince sözleşmenin kurulmasında tarafların örtüşen gerçek iradelerinin esas alınacağı belirtilmiş olması nedeniyle görünürdeki işlem geçersiz sayılacak olsa da bu geçersizlik yokluk olmamalıdır. Muris muvazaasında tarafların görünürde de olsa birbirine uygun irade beyanları bulunmaktadır. Dolayısıyla iradeye uygun olmayan bu beyanların yokluğu değil butlanı söz konusudur.

2.1.1.3. Kendine Özgü Hükümsüzlük Hali

Doktrinde muvazaalı işlemin yaptırımının butlan veya yokluk olmayıp, kendine özgü bir hükümsüzlük hali olduğunu savunan yazarlar da bulunmaktadır¹¹⁷. Bu görüşün savunucularına göre TBK'nın 27. maddesinde kesin hükümsüzlük halleri sayılmıştır ve bunlar arasında muris muvazaası yer almamaktadır. Bu nedenle muris muvazaasının yaptırımının butlan yerine kendine özgü bir hükümsüzlük olması gerektiği ileri sürülmektedir.

Biz bu görüşe katılmıyoruz. Zira TBK'nın 27. maddesinde kesin hükümsüzlük durumları belirlenirken sınırlayıcı bir sayıma gidilmemiştir. Bu sayım hangi hallerin kesin

---

113 Akıntürk ve Ateş Karaman, age, s. 65; Hatipoğlu, agm, s. 113.

114 Hatemi ve Gökyayla, age, s. 82; Akıntürk ve Ateş Karaman, age, s. 65; Antalya, age, s. 129.

115 Sert Sütçü, age, s. 151; Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan ve Arpacı, age, s. 578; Hatemi ve Gökyayla, age, s. 90; Antalya, age, s. 127.

116 Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan ve Arpacı, age, s.360; Eren, age, s. 372.

117 Bu yazarlar için bkz. Oğuzman ve Öz, age, s. 130; Sert Sütçü, age, s. 153; Yavuz, age., s. 110.

hükümsüzlük sayılacağına dair örnek verme anlamında yapılmıştır. Dolayısıyla bu sayılan hallerin içerisinde muris muvazaasının bulunmaması onun mutlak butlanla hükümsüz olmasına engel teşkil etmeyecektir. Ayrıca kendine özgü bir hükümsüzlük türü oluşturmanın yasal bir dayanağı da bulunmamaktadır.

2.1.2. Görünürdeki İşlemin Geçerli Sayılabileceği Durumlar

Yukarıda da belirtildiği üzere miras bırakanının gerçek iradesini yansıtmaya da şeklen yapılmış gibi gösterdiği görünüşteki işlem kural olarak hükümsüzdür. Ancak hukuk sistemimizde mağduriyetlerin ve haksız kazanımların önüne geçmek için bazı durumlarda geçersizlik hallerinin ileri sürülmesinin engellendiği düzenlemeler yer almaktadır. Şimdi bu düzenlemeler karşısında muris muvazaasına konu sözleşmelerin nasıl değerlendirilmesi gerektiğine değineceğiz.

2.1.2.1. İyiniyetli Üçüncü Kişinin Kazanımının Korunması

Muris muvazaasının uygulamada en çok karşılaşılan hali miras bırakanın gerçek iradesinin taşınmazın bağışlanması olmasına karşın, tapuda satılmış gibi gösterilmesidir. Bu durumda tapuda gerçekleştirilmiş olan tescil, TMK'nın 1024/2 maddesi gereğince yolsuz bir tescil olsa da TMK'nın 1023 maddesi gereğince tapu kütüğünde bulunan tescile dayanarak iyi niyetle mülkiyet veya bir başka aynî hak kazanan üçüncü kişilerin kazanımları korunacaktır. Kanun koyucu insanların her durumda tedirgin ve korkarak işlem yapmalarının önüne geçmek ve tapu siciline güveni sağlamak amacıyla böyle bir düzenleme yoluna gitmiştir¹¹⁸.

Üçüncü kişinin tapu siciline güvenerek elde ettiği kazanımının korunabilmesi için, gereken iyi niyetten TMK'nın 3. maddesinde¹¹⁹ düzenlenmiş bulunan iyi niyetin anlaşılması gerekmektedir. Düzenlemeye göre somut olayın durumuna göre kendisinden beklenen özeni gösteren herkes iyi niyetli kabul edilecektir. Dolayısıyla üçüncü kişinin, taşınmazın tescilinin yolsuz olduğunu bilmiyor ve bilmesi de gerekmiyor ise iyi niyetle elde ettiği kazanımı korunacaktır¹²⁰.

İyi niyetin bulunması gereken zaman tapu sicilinde işlem yapıldığı andır. Dolayısıyla

---

118 Ruhi ve Ruhi, age, s. 234; Oğuzman ve Öz, age, s. 130; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun, 05.12.2001 T., 2001/1-1099 E, 2001/1117 K sayılı kararında da tapuya güven ilkesi gereğince iyi niyetli üçüncü kişinin kazanımının korunması gerektiği açıklanmıştır.

119 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun “İyiniyet” başlıklı 3. maddesi:

“Kanunun iyiniyete hukukî bir sonuç bağladığı durumlarda, asıl olan iyiniyetin varlığıdır.

Ancak, durumun gereklerine göre kendisinden beklenen özeni göstermeyen kimse iyiniyet iddiasında bulunamaz.”

120 Özkaya, age, s. 419; Sert Sütçü, age, s. 154.

tescil sırasında iyiniyetli olan ve hakkı kazanan üçüncü kişinin sonradan tescilin yolsuz olduğunu öğrenmesi, kazanımını haksız hale getirmeyecektir¹²¹.

2.1.2.2.Muvazaayı İleri Süren Tarafın Dürüstlük Kuralına Aykırı Davranışları

Muvazaa nedeniyle butlanla hükümsüz olan görünürdeki sözleşme belli bir sürenin geçmesiyle, tarafların edimlerini yerine ifa etmeleriyle ya da sonradan icazet verilmesiyle geçerli hale gelmeyecektir. Ancak kanun koyucu butlanla hükümsüz olan bu sözleşmenin geçersizliğinin kötü niyetle ileri sürülmesi engellemek amacıyla TMK'nın 2. maddesinde¹²² bir düzenleme yapma yoluna gitmiştir. Söz konusu düzenleme gereğince herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır ve bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumayacaktır. Maddede düzenlenmiş bulunan dürüstlük kuralı doktrinde; bir kimseden namuslu, dürüst bir insan olarak beklenen davranış şeklinde tanımlanmaktadır¹²³. Düzenlemeden de anlaşılacağı üzere dürüstlük kuralına aykırı bir şekilde hakkın kullanılması durumunda hakkın kötüye kullanılması söz konusu olacaktır ve bu hak hukuk düzenince korunmayacaktır¹²⁴.Dürüstlük kuralına aykırı davranışların neler olduğuna dair bir kıstas bulunmamaktadır. Tarafların kötü niyetli davranıp davranmadıkları her somut olayın kendi içerisinde değerlendirilmesiyle anlaşılacaktır¹²⁵.

Muris muvazaasında da her ne kadar görünürdeki sözleşme mutlak butlanla hükümsüz olsa da bunu kötü niyetle ileri süren kişinin muvazaa iddiası dinlenmeyecektir¹²⁶.

2.1.2.3. Borçlar Kanunu 19/II Gereğince Muvazaanın İleri Sürülememesi

Geçersiz olan görünürdeki işlemin ileri sürülmesini engelleyecek diğer bir düzenleme de TBK'nın 19/2 maddesidir¹²⁷. Madde gereğince borçlu olan kimse, yazılı bir borç tanımına

---

121 Günay, age, s. 225.

122 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun “Dürüst davranma” başlıklı 2. maddesi:

“Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır.

Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz.”

123Oğuzman ve Öz, age, s. 36.

124Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan ve Arpacı, age, s.324; Özüğür, age, s. 541; Oğuzman ve Öz, age, s. 175; Hatemi ve Gökyayla, age, s. 87; Özkaya, age, s. 416.

125 Özkaya, age, s. 416.

126 Günay, age, s. 238; Sert Sütçü, age, s. 155.

127 4721 sayılı Türk Medeni Kanununun “Sözleşmelerin yorumu, muvazaalı işlemler” başlıklı 19. maddesinin ikinci fıkrası:

“...Borçlu, yazılı bir borç tanımına güvenerek alacağı kazanmış olan üçüncü kişiye karşı, bu işlemin muvazaalı olduğu savunmasında bulunamaz.”

güvenerek alacağı kazanmış olan üçüncü kişiye karşı, bu işlemin muvazaalı olduğu savunmasında bulunamayacaktır. Maddede açıkça belirtilmemiş olsa da burada korunan üçüncü kişinin iyiniyetli olması gerekmektedir. Zira maddede geçen “güvenerek” sözcüğünden kanun koyucunun amacının iyiniyetli kişiler olduğu anlaşılmaktadır¹²⁸.

Dolayısıyla miras bırakan veya görünürdeki sözleşmenin karşı tarafının görünürdeki yazılı sözleşmeye dayanan iyi niyetli üçüncü bir kişiye borçlanmaları durumunda, sonradan bu kişiye karşı muvazaayı ileri süremeyeceklerdir¹²⁹. Yani miras bırakandan muvazaalı işlemle edindiği malvarlığını bir başka kişiye devretmek üzere borçlanan kişi, kendisinin de içinde bulunduğu muvazaa nedeniyle oluşan geçersizliği üçüncü kişiye karşı ileri süremeyecektir.

2.2. Gizli İşlem Bakımından

2.2.1. Genel Olarak

Muris muvazaasında, tarafların gerçek iradelerini yansıtmayan görünürdeki sözleşme kural olarak geçersizken, tarafların gerçek iradelerini yansıtan gizli sözleşme kural olarak geçerlidir. Bu gizli sözleşme iradelerin birbirine uygunluğu açısından geçerli olacaksa da diğer sözleşmelerde olduğu gibi genel ilkelere de uygun olması gerekmektedir. Diğer bir anlatımla iki iradenin uyuşmasıyla oluşan gizli sözleşmenin geçerli olabilmesi için kanunda öngörülen şekle uygun olması, konusunun imkânsız olmaması, hukuka veya ahlaka aykırı olmaması gerekmektedir¹³⁰.

2.2.2. Gizli İşlemin Geçersizliği

Miras bırakanın, mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla muvazaalı olarak yapmış olduğu gizli sözleşmenin geçerliliği bu sözleşmenin şekle tabi olup olmasına göre değişmektedir. Geçerliliği kanunen şekle bağlanmış bir sözleşmenin, öngörülen şekil şartı yerine getirilmeden yapılması durumunda bu hukuki işlem geçersiz olacaktır¹³¹. Geçersizliğin niteliği konusunda doktrinde farklı görüşler ileri sürülmüş olsa da bizim de katıldığımız baskın görüşe göre şekle aykırılığın yaptırımını butlandır¹³².

Uygulamada Yargıtay’ın da yerleşik içtihatlarında mutlak butlan görüşünü benimsediği

---

128Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan ve Arpacı, age, s.528.

129 Sert Sütçü, age, s. 158.

130 Antalya, age, s. 287; Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan ve Arpacı, age, s. 355.

131 İmre ve Erman, age, s.278; Akıntürk ve Ateş Karaman, age, s. 56; Berkaş, agm, s. 5.

132 Eren, age, s. 372; Sert Sütçü, age, s. 158; Yavuz, age., s. 231.

görülmektedir¹³³.

2.2.3. Gizli İşlemin Geçerliliği

Miras bırakanının gerçek iradesine dayanan gizli sözleşmede tarafların aynı yöndeki sözleşme yapma iradeleri karşılıklı olarak uyumaktadır. Bu nedenle aslında geçerli bir sözleşme kurulmuş olmaktadır. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi bu sözleşmenin geçerli olması için sadece tarafların iradelerinin uyumması yetmemektedir. Dolayısıyla tarafların karşılıklı iradelerinin uyummasıyla gerçekleşen sözleşmenin kanunda öngörülen şekle uygun olması, konusunun imkânsız olmaması, hukuka veya ahlaka aykırı olmaması durumunda geçerli olacaktır. Bu anlamda muvazaayı oluşturan gizli sözleşmenin konusunun geçerliliği herhangi bir şekil şartına bağlanmamış olan taşınır mal veya tapusuz taşınmaz olması durumunda geçerli olacaktır¹³⁴.

Doktrinde gizli sözleşmenin geçerli olması konusunda farklı bir yorum daha yapılmaktadır. Buna göre, miras bırakanın görünürde yapmış olduğu sözleşmenin şekil şartlarına uygun olarak yerine getirilmiş olması, gizli tutulan bağlı sözleşmesinin şekle aykırılığını gidermiş olacaktır¹³⁵. Bu görüşü savunan yazarlara göre görünürdeki işlem ile gizli işlem birbirinden ayrı işlemler olmayıp aynı amacı gerçekleştirmek üzere birbirini tamamlayan işlemlerdir. Bu nedenle görünürdeki sözleşmenin şekil şartına uygun yapılmış olması, gizli sözleşmenin şekle aykırılığını giderecektir.

Ancak biz bu görüşe katılmıyoruz. Muris muvazaasında her ne kadar miras bırakan tek bir amacı gerçekleştirmek için iki sözleşme yapma yoluna gitmiş olsa da görünürdeki sözleşme ile gizli sözleşme birbirinden ayrı iki sözleşmedir. Ortada iki farklı işlem bulunduğundan sadece muvazaalı sözleşmede şekle uyulmuş olması yeterli olmayıp gizli sözleşmenin de şekil şartlarına uygun yapılmış olması gerekmektedir. Dolayısıyla şekil şartlarına uymadan yapılmış olan gizli sözleşme Türk Borçlar Kanununun 12. maddesinin ikinci fıkrası: “...Kanunda sözleşmeler için öngörülen şekil, kural olarak geçerlilik şeklidir. Öngörülen şekle uyulmaksızın

---

133 “...yerleşmiş Yargıtay içtihatlarında 1 -4-1974 tarih 1/2 sayılı İnançları Birleştirme Kararında açıklandığı üzere görünürdeki sözleşme tarafların gerçek İradelerine uymadığından, gizli bağlı sözleşmesi de Medeni Kanunun 705, Borçlar Kanununun 213 ve Tapu Kanununun 26. Maddelerinde öngörülen şekil koşullarından yoksun bulunduğu saklı pay sahibi olsun veya olmasın miras hakkı çığnenen tüm mirasçılar dava açacak resmi sözleşmenin muvazaa nedeniyle geçersizliğinin tespitini ve buna dayanılarak oluşturulan tapu kaydının iptalini isteyebilirler...” Yargıtay 1.Hukuk Dairesinin 13.03.2007 T., 2007/1250 E, ve 2007-2612 K sayılı kararı; aynı yönde karar için bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 23.05.1990 T., 1989/2-680 E, 1990-311 K sayılı kararı; Kararların tam metni için bakınız: www.kazanci.com. Erişim Tarihi: 02.08.2018)

134 Eren, age, s. 377; Yavuz, age., s. 231.

135 Sert Sütçü, age, s. 161; Yavuz, age., s. 55; Karayalçın, age, s. 14.

kurulan sözleşmeler hüküm doğurmaz.” gereğince hükümsüz olacaktır.

2.2.4. Gizli İşlemin Şekle Aykırılık Açısından Geçersizliğinin Sınırlandırılması

2.2.4.1.Tahvil

Bir sözleşmenin şekil şartlarına uyulmaması nedeniyle geçerli olmaması durumunda, başka bir sözleşmenin şekil şartları yerine gelmiş ve taraflar bu sözleşmenin şekle aykırılığını bilmiş olsalardı şekil şartları gerçekleşen diğer sözleşmeyi yapacak idiyseler geçersiz olan sözleşme şekline uyulan sözleşmeye çevrilmesine tahvil (çevirme, konversiyon) denilmektedir¹³⁶.

Doktrinde tahvil kurumunun işletilmesiyle gizli sözleşmenin şekle uyulmadan yapılması nedeniyle geçersiz olmasının önüne geçilebileceği görüşü ileri sürülmektedir. Bu görüşü savunan yazara göre, miras bırakanın muvazaasında şekil şartlarına uyulmadığı için geçersiz olan bağışlama sözleşmesinin, resmi şekle uygun yapılmış ancak tarafların gerçek iradesini yansıtmadığı için geçersiz olan görünürdeki satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesinin yerine geçerek geçerli olabileceği savunulmaktadır¹³⁷.

Ancak biz bu görüşe katılmıyoruz. Zira tahvil yapılabilmesi için tarafların yaptıkları sözleşmenin şekil şartına bağlı olduğunu bilmemeleri gerekmektedir¹³⁸. Oysaki miras bırakan ve karşı taraf muvazaalı işlemi gerçekleştirdiklerinde işlemin geçersiz olduğunu bilmekte hatta hiçbir hukuki sonuç doğurmamasını kendileri de istemektedirler. Bu durumda tarafların geçersizliği bilmeleri durumunda bir başka geçerli işlemi yapacaklarını farz etmek mümkün değildir. Ayrıca miras bırakan şekil şartına bağlı olduğunu bildiği bağışlama sözleşmesini muteber bir şekilde yapabilecekken, sırf mirasçılardan mal kaçırabilmek amacıyla başka bir sözleşmenin arkasına gizleyerek gerçekleştirmektedir. Dolayısıyla görünürdeki sözleşmenin hükümsüz olacağını bilseydi açıktan bağışlamayı yapardı varsayımında bulunmak mümkün olmayacağından, resmi şekil şartlarına uygun yapılan satış sözleşmesinin bağışlama sözleşmesine çevirerek ayakta tutulması mümkün olmayacaktır.

---

136 Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan ve Arpacı, age, s. 609; Oğuzman ve Öz, age, s. 177; Hatemi ve Gökyayla, age, s. 66.

137 Yavuz, Acar ve Özen, age, 215; Karayalçın, age, s. 57.

138 Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan ve Arpacı, age, s. 619; Oğuzman ve Öz, age, s. 178.

2.2.4.2. Dürüstlük Kuralı

2.2.4.2.1. Hileli Anlaşma

Muris muvazaasının bir unsuru olan gizli sözleşmenin iki veya daha fazla kişinin sırf üçüncü kişilere zarar vermek için bir işlemi yerine getirmeleri şeklinde tanımlanabilecek olan hileli anlaşma (kollusion) olduğunu savunan yazarlar da bulunmaktadır¹³⁹. Bu görüşe göre muvazaanın gizli anlaşması bir haksız fiildir ve üçüncü kişilerin zamanaşımı süresi içerisinde haksız fiilden doğan haklarını kullanmaları gerekmektedir¹⁴⁰.

Kanaatimizce miras bırakanının karşı tarafla anlaşarak sırf mirasçılarından mal kaçırmak için bir gizli sözleşme gerçekleştirmesi “hileli anlaşma” olarak değerlendirilemeyecek ve sırf bu nedenle geçersiz sayılamayacaktır.

2.2.4.2.2. Sözleşmenin İçeriği ve Murisin Muvazaası

Miras bırakanın muvazaasında şekil şartlarına uymadan yapılan gizli sözleşme butlanla geçersizdir. Ancak bu geçersizliği ileri sürmek bazı hallerde hakkın kötüye kullanılması durumunu oluşturabilmektedir. Bir tarafın hiçbir menfaati yokken sırf karşı tarafa zarar vermek amacıyla bu geçersizliği ileri sürmesi hakkın kötüye kullanılması olacağından dürüstlük kuralına aykırı olacaktır¹⁴¹.

Miras bırakanın taşınmazı teslim ettikten sonra gizli sözleşmenin şekle aykırılık nedeniyle geçersiz olduğunu ileri sürmesi dürüstlük kuralına aykırı olacağı gibi muvazaalı işleme taraf olan mirasçının da bu şekilde davranışı dürüstlük kuralına aykırı olacaktır.

---

139 Karayalçın, age, s. 61.

140 Bkz. Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 04.02.1970 T, 5366 E ve 5370 K sayılı kararı; Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin

21.11.2006 T, 2005/11283 E ve 2006/12637 K sayılı kararı.

141 Oğuzman ve Öz, age, s. 156.

3. MURİSİN MUVAZAAYA KONU OLABİLECEK VEYA OLAMAYACAK İŞLEMLERİ VE GÖRÜNÜRDEKİ ŞEKİLLERİ

3.1. Murisin Sağlar Arası İşlemler Bakımından Muvazaaya Konu Olabilen İşlemleri

Miras bırakanın mirasçılarında mal kaçırmak amacıyla başvurduğu muvazaalı işlemlerin en sık görüleni gizlice bağışladığı malvarlığını görünürde satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesi olarak göstermesidir¹⁴². Ancak bu yola çok başvurulması ve artık herkesçe bilinmesi nedeniyle görünürde farklı sözleşmelerin yapıldığı da görülmektedir. Şimdi öncelikle en çok başvuru alan görünürdeki işlemlerden olan satış ve ölünceye kadar bakma sözleşmelerini devamında da seyrek rastlanan diğer yolları inceleyeceğiz.

3.1.1. Satış Sözleşmesi Şeklindeki Muris Muvazaası

Miras bırakanın mirasçılarında mal kaçırmak için en çok başvurduğu yol gerçekte bağışladığı bir malvarlığını görünürde satış işlemiyle devretmiş gibi göstermesidir¹⁴³.

Her ne kadar taraflar görünürde malvarlığının devri karşılığında bir bedelin ödeneceği konusunda anlaşmış gibi görünseler de esasında bu bedeli ödeme iradeleri yoktur. Asıl amaçları malvarlığının bedelsiz olarak devredilmesi yani bağışlanmasıdır. Dolayısıyla miras bırakanın bu işlemi muvazaalı bir işlemdir. Muvazaaya konu mal varlığının tapuya kayıtlı bir taşınmaz olması durumunda görünürdeki satım sözleşmesi tarafların gerçek iradesini yansıtmadığından, gizli yapılan bağışlama sözleşmesi ise kanunun öngördüğü şekil şartları yerine getirilmediğinden geçerli olmayacaktır¹⁴⁴.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi muris muvazaasının en sık karşılaşılan şekli miras bırakanın gerçekte bağışladığı malvarlığını dışa karşı satmış gibi göstermesidir. Miras bırakan ve karşı taraf aralarında gerçek iradelerine uygun olmasa da şeklen bir satış sözleşmesi yapmaktadırlar¹⁴⁵.

---

142 Sert Sütçü, age, s. 85; Özkaya, age, s. 407.

143 Özüğür, age, s. 531; Sert Sütçü, age, s. 89.

144 Hatemi ve Gökyayla, age, s. 91; Dural ve Öz, age, s. 263; Akıntürk ve Ateş Karaman, age, s. 56; Antalya, age, s. 285; Yavuz, Acar ve Özen, age, s. 122; İmre ve Erman, age, s. 278; Özüğür, age, s. 529; Oğuzman ve Öz, age, s. 130; Sert Sütçü, age, s. 104; Berktaş, agm, s. 8; Hatipoğlu, agm, s. 113; Eren, age, s. 372; Nomer, age, s. 74; Yavuz, age., s. 81.

145 Berktaş, agm, s. 5.

Satış sözleşmesi TBK'nın 207. maddesinde; “*Satış sözleşmesi, satıcının, satılanın zilyetlik ve mülkiyetini alıcıya devretme, alıcının ise buna karşılık bir bedel ödeme borcunu üstlendiği sözleşmedir*” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu düzenlemeden de anlaşılacağı üzere satış sözleşmesi iki tarafa da karşılıklı borç yükleyen rızai bir sözleşmedir¹⁴⁶.

Bir sözleşmenin kurulabilmesi için tarafların sözleşmenin esaslı noktalarında anlaşmaları gerekmektedir¹⁴⁷. Ödenecek bir bedel karşılığı, sözleşmeye konu malın mülkiyetini alıcıya geçirme borcunu doğuran satış sözleşmesinin kurulabilmesi için de esaslı noktalar olan; satılan mal, satım bedeli ve bunların karşılıklı değişimi konusunda varılan anlaşmanın bulunması gerekmektedir. Dolayısıyla satış sözleşmesinin; satılan mal, satış bedeli ve taraflar arasında bu iki unsurun değişimi üzerine varılan anlaşma şeklinde üç unsuru bulunmaktadır. Bu üç esaslı unsurun bir arada mevcut olması durumunda sözleşme kurulabilecek aksi halde satış sözleşmesi kurulamayacaktır. Satış sözleşmesinin kurulabilmesi için öncelikle ortada sözleşmeye konu olabilecek bir malın bulunması gerekmektedir. Mal; mülkiyete konu olabilecek taşınır veya taşınmaz niteliğe sahip her türlü eşyadır¹⁴⁸. Malın mutlaka maddi bir varlığa sahip olması gerekmemektedir. Maddi bir varlığı bulunmayan elektrik, gaz, alacaklar vb. ekonomik değeri olan tüm varlıklar satış sözleşmesinin konusu mal olabileceklerdir.

Muris muvazaasında miras bırakan satımı şekle tabi olması ve değeri yüksek olması nedeniyle genelde tapuya kayıtlı taşınmaz mallarını mirasçılardan kaçırmak istediğinde muvazaaya başvurmakta ve bedelsiz olarak devretmek istediği taşınmazlarını tapuda satış sözleşmesi ile devretmiş gibi göstermektedir¹⁴⁹.

Taşınmaz mal; yerinde sabit olarak duran, içeriği değiştirilmeden taşınması mümkün olmayan mal şeklinde tanımlanmaktadır¹⁵⁰. Hangi malların taşınmaz mülkiyetine konu olabileceği TMK'nın 704. maddesinde sınırlı şekilde sayılmaktadır. Buna göre; Arazi, Tapu kütüğünde ayrı sayfaya kaydedilen bağımsız ve sürekli haklar, Kat mülkiyeti kütüğüne kayıtlı bağımsız bölümler” taşınmaz mal mülkiyetine konu olabilecektir. TMK'nın 998. maddesinde de “Tapu siciline taşınmaz olarak kaydedilebilecek mallar sayılırken yine yukarıda sayılan mallar tekrar edilmiştir. Dolayısıyla bir mal taşınmaz mal özelliklerini taşısa ve herhangi bir

---

146 Yavuz, Acar ve Özen, age, s. 26; Akıntürk ve Ateş Karaman, age, s. 229.

147 Sert Sütçü, age, s. 85; Yavuz, Acar ve Özen, age, s. 26.

148 Yavuz, Acar ve Özen, age, 28; Akıntürk ve Ateş Karaman, age, s. 230.

149 Özüğür, age, s. 523; Sert Sütçü, age, s. 86.

150 Mehmet Ayan, **Eşya Hukuku, Zilyetlik ve Tapu Sicili**, C.I., 13.b., Seçkin Yayıncılık, 2016, s. 42; Yavuz, Acar ve Özen, age, 121; Akıntürk ve Ateş Karaman, age, s. 234.

özel kanunda taşınmaz olarak değerlendirilmiş olsa da TMK'nın 704 maddesinde sınırlı olarak sayılanlar arasında yer almıyorsa TMK anlamında taşınmaz mal sayılmayacak ve tapu siciline taşınmaz mal olarak tescil edilemeyecektir¹⁵¹.

TMK'nın 705 ve 706/1 maddelerinde tapuya kayıtlı taşınmazların satışının tapuya tescille gerçekleşeceği hükme bağlanmıştır. Tapuya kayıtlı olmayan taşınmazların satışının nasıl yapılması gerektiğine dair ise TMK'da herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Tapuya kayıtlı olmayan taşınmazların satış sözleşmesinin nasıl yapılması gerektiği doktrinde tartışmalı¹⁵² olmakla birlikte Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarında tapuya kayıtlı olmayan taşınmazların satışının, taşınır satış sözleşmesi hükümlerine tabi olduğu belirtilmektedir¹⁵³.

Sonuç olarak bir taşınmazın taşınmaz satış sözleşmesine konu olabilmesi için, tapu sicilinde taşınmaz olarak kayıtlı bulunması gerekmektedir. Aksi halde taşınır mal olarak değerlendirilecek ve taşınır satımına konu olacaktır.

Satış sözleşmesinin diğer bir unsuru da bedel(semen)dir. Sözleşme kurulurken satıcı, satım konusu malı alıcıya devretmeyi borçlanırken, alıcı da bu mala karşılık bir bedeli ödemeyi borçlanmaktadır. Satış bedeli, sözleşmesinin konusu olan malı teslim alma karşılığında alıcının satıcıya ödemekle yükümlü olduğu paradır¹⁵⁴. Taraflar bu bedelin ne kadar olacağını TBK'nın 19 ve 21. maddelerine aykırı olmamak şartıyla istedikleri gibi kararlaştırabileceklerdir¹⁵⁵.

Satış bedelinin mutlaka para olarak belirlenmesi gerekmektedir¹⁵⁶. Bedel olarak para değil de, başka bir malın verilmesi durumunda artık satış sözleşmesi değil TBK'nın 282. maddesi anlamında mal değişim (trampa) sözleşmesi söz konusu olacaktır.

Sözleşmelerin kurulabilmesi için taraf iradelerinin karşılıklı uyuşması şeklindeki genel kuralın satım sözleşmesindeki görünümü tarafların sözleşmeye konu malın teslimine karşılık bir satış bedelinin ödeneceği konusunda karşılıklı olarak anlaşmalarıdır¹⁵⁷. Tarafların bu şekilde anlaşarak sözleşmeyi kurmuş olmaları mülkiyeti geçirmeyip, tarafları malın teslimi ve satış

---

151 Ayan, Eşya Hukuku, s. 42.

152 Yavuz, Acar ve Özen, age, s. 122; Ayan, Eşya Hukuku, s. 43.

153 Yargıtay'ın tapuya kayıtlı olmayan taşınmazların satışının taşınır satış sözleşmesine ilişkin hükümlere tabi olacağına dair kararı için bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 11.3.1964 T., 1964/ 5-3 E ve 1964/ 184 K sayılı kararı; aynı doğrultuda Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 13.2.2007 T., 2006/7967 E, 2007/692 K sayılı kararı, www.kazanci.com.tr, E.T: 09.09.2018.

154 Yavuz, Acar ve Özen, age, 28; Akıntürk ve Ateş Karaman, age, s. 230; Sert Sütçü, age, s. 87.

155 Hatemi ve Gökyayla, age, s. 58; Yavuz, Acar ve Özen, age, 28.

156 Akıntürk ve Ateş Karaman, age, s. 230.

157 Yavuz, Acar ve Özen, age, 30; Akıntürk ve Ateş Karaman, age, s. 231.

bedelinin ödenmesi konusunda borçlandırmaktadır¹⁵⁸.

3.1.2. Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesi Şeklindeki Muris Muvazaası

Miras bırakanın mirasçılarında mal kaçırmak amacıyla yaptığı bağışlama sözleşmesini gizlemek için başvurduğu diğer bir sözleşme türü de ölünceye kadar bakma sözleşmesidir. Türk Borçlar Kanununun “Tanımı” başlıklı 611. maddesinin birinci fıkrası: “*Ölünceye kadar bakma sözleşmesi, bakım borçlusunun bakım alacaklısını ölünceye kadar bakıp gözetmeyi, bakım alacaklısının da bir malvarlığını veya bazı malvarlığı değerlerini ona devretme borcunu üstlendiği sözleşmedir. Bakım borçlusu, bakım alacaklısı tarafından mirasçı atanmışsa, ölünceye kadar bakma sözleşmesine miras sözleşmesine ilişkin hükümler uygulanır.*” şeklinde düzenlenmiş bulunan ölünceye kadar bakma sözleşmesini; bir kişinin kendisine yasamı boyunca bakıp gözetmesine karşılık olarak, bir malvarlığı değerini kendisine bakacak olan kişiye devretmeyi vadettiği, iki tarafa borç yükleyen bir sözleşme şeklinde tanımlayabiliriz¹⁵⁹.

Ölünceye kadar bakma sözleşmesi kendisine bakılacak kişinin edimini sağlar arası bir işlemle veya ölüme bağlı bir işlemle ifa edecek olmasına göre iki şekilde düzenlenebilmektedir¹⁶⁰. Miras bırakan yani kendisine bakılacak olan kişi bakım borçlusunu kendisine mirasçı ataması durumunda ölünceye kadar bakma sözleşmesine miras sözleşmesine ilişkin hükümler uygulanacaktır. Kendisine bakılacak kişinin edimini sağlar arası bir işlemle ifa edecek olması durumunda ise borçlar hukuku nitelikli ölünceye kadar bakma sözleşmesi söz konusu olacaktır ve bu durumda sözleşmeye, borçlar hukuku kuralları uygulanacaktır¹⁶¹.

Bakım karşılığında taşınmaz mal devrinin borçlanılacağı ölünceye kadar bakma sözleşmelerini sulh hâkimleri, noterler ve tapu sicil memurları düzenleyebileceklerdir¹⁶².

Uygulamada mirasçılardan mal kaçırmak isteyen miras bırakan ileride saklı paylı mirasçılarının tenkis talebinde bulunabilmelerini önlemek için görünürde muvazaalı bir şekilde ölünceye kadar bakma sözleşmesi yapmayı tercih etmektedirler¹⁶³. Miras bırakanın

---

158 Sert Sütçü, age, s. 89; Yavuz, Acar ve Özen, age, 30.

159 Yavuz, Acar ve Özen, age, 847; Sert Sütçü, age, s. 94, Turanboy, age, s. 102; Turan Şahin, Ölünceye Kadar Bakma Sözleşmesi, 1. Baskı, Yetkin Yayınevi, 2019, s. 31.

160 Sert Sütçü, age, s. 94.

161 Şahin, age, s. 30 vd.

162 Yavuz, Acar ve Özen, age, 847; Özüğür, age, s. 531; Ayrıca Bkz. Yargıtay 10.12.1952 T ve 4/5 Sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı.

163 Özüğür, age, s. 531; Ruhi ve Ruhi, age, s. 235; Özkaya, age, s. 232; Yavuz, age, s. 116.

mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla muvazaaya başvurduğunda görünürdeki işlemi satış sözleşmesi yerine ölünceye kadar bakma sözleşmesi olarak göstermesi durumunda muvazaanın ispatı daha zor olduğundan bu sözleşme daha çok tercih edilmektedir. Zira miras bırakanın bacak olan kimsenin bakım borcunu yerine getirmesi durumunda görünürdeki ölünceye kadar bakma sözleşmesinin muvazaalı olduğunun ve tarafların asıl iradesinin bağışlama olduğunun ispatı çok zor olmaktadır¹⁶⁴.

Ölünceye kadar bakma sözleşmesinin tarafların gerçek iradelerine dayanmadığı yani muvazaalı olduğunun ispatlanması durumunda sözleşme geçersiz olacaktır¹⁶⁵.

Miras bırakanın ölünceye kadar bakma sözleşmesini muvazaalı bir şekilde yaptığının kabul edilmesi için miras bırakanın temlikinin mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla yapılmış olduğunun ve bağış amacının üstün tutulmuş olduğunun belirlenmesi gerekmektedir. Aksi halde geçerli bir ölünceye kadar bakma sözleşmesinin kurulduğunun kabulü gerekecektir. Bu konuda Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 12.09.2017 T, 2017/3231 E ve 2017/4205 K sayılı kararı *“Mahkemece, yapılan temlikin mirasçılardan mal kaçıрма amaçlı ve muvazaalı olduğu gerekçesiyle davanın kabulüne ilişkin karar, Dairece; “Somut olaya gelince, davalının murisin oturduğu evin alt katında oturduğu, temlik tarihinden ölüm tarihine kadar muris tarafından bakım borcunun yerine getirilmediği iddiası ile bir dava açılmaması nedeniyle bakım borcunun yerine getirdiğinin kabulü gerektiği, öte yandan temlikin mal kaçıрма amaçlı ve muvazaalı olduğu iddiasının da kanıtlanamadığı açıktır. Öte yandan ölünceye kadar bakma sözleşmeleri ivazlı sözleşmelerden olup tenkise tabi değildir. Hâl böyle olunca davanın reddine karar verilmesi gerekirken delillerin takdirinde yanılığa düşülerek kabulüne karar verilmiş olması isabetsizdir.” gerekçesiyle bozulmuş, Mahkemece bozma ilamına uyularak yapılan yargılama neticesinde davanın reddine karar verilmiştir.”* şeklindedir.

Miras bırakanın muvazaalı olarak yaptığı ölünceye kadar bakma sözleşmesinin muvazaalı olduğu mirasçılar tarafından her türlü delille ispat edilebilecektir¹⁶⁶.

3.1.2.1. Bakım Borçlusunun Eş Olması

Bir tarafı miras bırakan olan ölünceye kadar bakama sözleşmesinin diğer tarafının miras bırakanının eşi olması durumunda sözleşmenin muvazaalı olup olmadığına karar verilebilmesi için miras bırakanın sözleşme tarihinde özel bir bakıma muhtaç olup olmadığına tespit edilmesi

---

164 Günay, age, s. 216; Özkaya, age, s. 232.

165 Özkaya, age, s. 232; Turanboy, age, s. 102; Yavuz, age., s. 116; Şahin, age, s. 31.

166 Günay, age, s. 59; Dural ve Öz, age, s. 264; Ruhi ve Ruhi, age, s. 236.

gerekmektedir. Evlilik birliği içerisinde eşlerin birbirlerine bakıp gözetmeleri onların asli ve yasal yükümlölükleri arasında olduğundan miras bırakanın özel bir bakıma muhtaç olmaması durumunda eşi lehine ölünceye kadar bakım sözleşmesiyle malvarlığını bırakmasında muvazaalı davrandığı kabul edilecektir¹⁶⁷.

3.1.2.2. Bakım Borçlusunun Alt Soy Olması

Ölünceye kadar bakma sözleşmesinin diğer tarafının yani bakım borçlusunun miras bırakanının alt soyu olması durumunda sözleşmenin muvazaalı olduğunun tespiti için temlikin mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla yapılıp yapılmadığının ve sözleşmede bakıp gözetme borcundan ziyade, bağışlama amacının üstün tutulup tutulmadığıının araştırılması gerekmektedir. Yargıtay yerleşik içtihatlarına göre altsoyla yapılan ölünceye kadar bakma sözleşmesinin muvazaalı kabul edilmesi için miras bırakanın yaşı, sağlık durumu, ailevi ilişkileri, sözleşmeye konu malvarlığının değeri ve bu malvarlığının miras bırakanının sözleşme tarihindeki tüm malvarlığına oranının göz önünde bulundurulması gerekmektedir¹⁶⁸. Bu değerlendirmede bakım ediminin gerekmediği ya da sözleşmeye konu malın buna nazaran makul karşılanabilecek sınırdan olmaması durumunda muvazaalı davranıldığı sonucuna varılabilecektir¹⁶⁹.

Görüldüğü üzere Yargıtay uygulamalarında eşe karşı yapılan ölünceye kadar bakma sözleşmelerinde muvazaanın tespiti için miras bırakanın özel bakıma ihtiyacı olması aranmasına karşın çocukları ve torunları ile yapılan sözleşmede özel bakıma ihtiyacı olması şartı aranmamaktadır¹⁷⁰. Ayrıca bu konuda Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 26.03.1997 T., 1997/1-1000 E. ve 1997/238 K. sayılı kararında “...*Hemen belirtmek gerekir ki, bakıp gözetme koşulu ile yapılan temlik işlemin geçerliliği için, özellikle evlada karşı yapılan temlik işlemlerinde sözleşmenin düzenlendiği tarihte bakım alacaklısının özel bakım gereksinimi içerisinde bulunması zorunlu değildir. Asıl saptanması gereken husus, bu temlikin mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla yapılıp yapılmadığının ve temlikte bakıp gözetme koşulunun değil bağış amacının üstün tutulup tutulmadığıının saptanmasıdır.*” şeklindedir.

---

167 Özüğür, age, s. 531; Ruhi ve Ruhi, age, s. 235; Eşler arasında yapılacak ölünceye kadar bakma sözleşmelerinin geçerliliği için bakım alacaklısının özel bakıma muhtaç bulunması gerektiği yönünde Yargıtay kararı için bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 27.01.1988 T., 1988/1-371 E ve 1988/51 K sayılı kararı.

168 Özkaya, age, s. 1030.

169 Ruhi ve Ruhi, age, s. 235; Özkaya, age, s. 1030.

170 Özüğür, age, s. 532.

Kanaatimizce Yargıtay'ın bu şekilde bir ayrıma giderek miras bırakanın eşi için aradığı bakıma muhtaç olma koşulunu alt soy için aramamış olması yerinde olmamıştır. Zira her ne kadar alt soyun bakma görevi kanunda düzenlenmemiş ise de Türk aile yapısı gereğince çocuğun anne ve babasına bakması örf ve adettendir. TMK'nın 1. maddesi gereğince alt soyun miras bırakana bakması durumunda da bakıma muhtaç olması şartının aranması ve muvazaanın buna göre belirlenmesi gerekmektedir.

3.1.2.3. Bakım Borçlusunun Üçüncü Kişi Olması

Ölünceye kadar bakma sözleşmesinde bakım borcu altına giren sözleşmenin diğer tarafının eş ve altsoy dışında herhangi bir üçüncü kişi olması halinde özel bir durum söz konusu olmayıp, muvazaanın tespitinde genel kurallar geçerli olacaktır. Yargıtay bakım borçlusunun miras bırakanın aşk yaşadığı bir kişi olması durumunda da miras bırakanın özel bakıma muhtaç olmasının zorunlu olmadığı yönünde kararlar vermektedir¹⁷¹. Dolayısıyla miras bırakanın bakıma muhtaç olmaması bu kişilerle yapılan ölünceye kadar bakma sözleşmesinin muvazaalı olduğu anlamına gelmeyecektir.

3.1.3. Kira Sözleşmesi veya İntifa Hakkı Şeklinde Muris Muvazaası

Çok sık rastlanmasa da uygulamada miras bırakanın mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla hiçbir bedel almadan taşınmaz üzerinde mirasçılardan birine ya da üçüncü kişilere intifa hakkı tanıdığı veya kira sözleşmesi yaptığı da görülmektedir¹⁷². Satış ve ölünceye kadar bakma sözleşmesinden farklı olarak bu durumda miras bırakan herhangi bir malvarlığının mülkiyetini geçirmeyi borçlanmamasına karşın, intifa ve kira sözleşmelerinin uzun süreli yapılması mirasçılarının taşınmazı kullanmasını ve yararlanmalarını engellemektedir. Bu nedenle doktrinde miras bırakanın ölümünden sonra mirasçılarının muris muvazaasına dayanarak tapuya şerh verilerek yapılan bu uzun süreli sözleşmelerin terkinini isteyebileceği savunulmaktadır¹⁷³. Buna karşın diğer bir görüşe göre; kira bedeli alınmayıp da alınmış gibi gösterilmesi kira bedelinin karşı tarafa bağışlanması anlamına gelecek ve para bağışlaması şekle tabi olmadığından bağışlama niteliğindeki gizli sözleşme geçerli olacaktır. Bu durumda mirasçılar ancak saklı paylarına tecavüz olması halinde tenkis talebinde bulunabileceklerdir¹⁷⁴.

---

171 Ruhi ve Ruhi, age, s. 235.

172 Sert Sütçü, age, s. 124; Özkaya, age, s. 1032.

173 Özüğür, age, s. 532.

174 Özkaya, age, s. 1032; Sert Sütçü, age, s. 125.

Kanaatimizce miras bırakanının sırf mirasçılarını zarara uğratmak, onlardan mal kaçırmak amacıyla intifa hakkı tanınması veya kira sözleşmesi yapması durumunda bu sözleşmeler muvazaası nedeniyle geçersiz sayılmalı ve mirasçılar bu sözleşmelere dayanılarak verilen şerhlerin terkinini isteyebilmelilerdir. Zira bu sözleşmelerde de miras bırakanın mirasçılarını malvarlığından uzun bir süre mahrum etmek amacıyla hareket etmesi ahlaka aykırılık oluşturacağından ve geçersiz olması gerekmektedir.

3.1.4. Borç Senedi Düzenleme Şeklinde Muris Muvazaası

Bir kimsenin sebebi gösterilmeden karşı tarafa belirli bir borcu olduğuna dair beyanda bulunması veya borç senedi düzenlemesi soyut borç ikrarı olarak değerlendirilmektedir¹⁷⁵.

Hukuk sistemimizde genel kural sözleşmelerde borçlanma sebebinin gösterilmesi olmakla birlikte, borçlanmanın sebebi gizlenerek veya hiç sebep göstermeden de borç ilişkisi kurulmasına imkân tanınmaktadır¹⁷⁶. Nitekim TBK'nın "Borç tanınması" başlıklı 18. maddesinde "*Borçun sebebini içermemiş olsa bile borç tanınması geçerlidir*" denilmek suretiyle sebepten soyut borç ikrarının geçerli olacağı hükme bağlanmıştır.

Miras bırakanın mirasçılarında mal kaçırmak amacıyla aslında bağışladığı parayı bu şekilde bir borç senediyle borçlanmış gibi göstermesi durumunda borç senedi hiçbir şekle tabi olmayan para bağışı niteliği taşıdığından miras bırakanın muvazaası nedeniyle iptal edilemeyecektir. Ancak bu durumda taraf muvazaasına dayanılarak sözleşmenin geçersiz olduğu ileri sürülebilecektir¹⁷⁷.

3.1.5. Mahkeme Kararıyla Tapuya Tescil Halinde Muris Muvazaası

Miras bırakanın taşınmazını resmi şekle uymayan satış sözleşmesiyle satması üzerine, satın alan kişinin bu haricen yapılan sözleşmeye istinaden miras bırakana tapu iptali ve tescil davası açabilecektir. Açılan bu davada miras bırakanın davayı kabul etmesi üzerine mahkemenin taşınmaz üzerindeki tapu kaydının iptali ile davacı adına tesciline karar verebilecektir.

Bu durumda miras bırakan mirasçılarında mal kaçırmak amacıyla, bilerek şekle aykırı sözleşme yapmakta ve açılan davayı da kabul etmektedir. Dolayısıyla satış vaadi olarak

---

175 Hatemi ve Gökyayla, age s. 51; Sert Sütçü, age, s. 99.

176 Yargıtay'ın da aynı doğrultudaki kararı için bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 17.04.2015 T, 2013/19-1622 E ve 2015/1238 K sayılı kararı.

177 Sert Sütçü, age, s. 100; Özkaya, age, s. 236; Turanboy, age, s. 107.

yorumlanacak olan sözleşme muvazaa nedeniyle geçersiz sayılacak ve dayanaksız kalan tapu kaydının iptali istenebilecektir¹⁷⁸.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da bu durumlarda mahkeme kararına da dayansa tapu kaydına yönelik muvazaa iddiasında bulunulabileceği önünde karar vermiştir¹⁷⁹.

Bizce de, mirasçılardan mal kaçırmak isteyen miras bırakanın, üçüncü kişilerle anlaşarak önce harici satış sözleşmesi yapması sonra da buna dayanarak açılan davayı kabul ederek mirasçılardan mal kaçırmaya amacına ulaşmak için mahkemeleri araç olarak kullanmasının önüne geçilmesi gerekmektedir. Aksi halde aynı amacı taşıyan her miras bırakan bu şekilde mirasçılardan ahlaka aykırı şekilde mal kaçırmaya çalışacak ve hukuk düzeni bozulacaktır. Dolayısıyla mahkeme kararına dayansa da muvazaalı gerçekleştirilen satış vadi üzerine gerçekleştirilen tescilin iptali istenebilmelidir.

3.1.6. Tapusuz Taşınmazlar ve Taşınırlardaki Tescil İşlemlerinde Muvazaa

Daha önce taşınmaz eşyanın ne demek olduğu ve hangi eşyaların tapuya kaydedilmesi gerektiğine değinmiştik. Tapusuz taşınmazları ise taşınmaz niteliğinde olan ancak herhangi bir şekilde tapuya kaydedilmemiş taşınmazlar şeklinde tanımlayabiliriz¹⁸⁰.

Tapusuz taşınmazların satışının nasıl yapılması gerektiğine dair TMK'da herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu konuda doktrinde farklı görüşler ileri sürülmesine karşın¹⁸¹Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarında tapuya kayıtlı olmayan taşınmazların satışının, taşınır satış sözleşmesi hükümlerine tabi olduğu belirtilmektedir¹⁸².

Bizce de tapu siciline kaydedilmemiş taşınmazlar için zilyetlik ve mülkiyeti tapu sicili belirleyemeyeceğinden artık bunlar için de taşınır mallara özgü kuralların uygulanması gerekmektedir. Dolayısıyla bu tapusuz taşınmazların satışına dair sözleşmeler de bir şekle tabi olmayacaktır.

---

178 Özkaya, age, s. 235.

179 Bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 29.11.2006 T, 2006/1-734 E ve 2006/761 K sayılı kararı(Yayımlanmamıştır).

180 Yavuz, Acar ve Özen, age, 127.

181Özüğür, age, s. 533; Yavuz, Acar ve Özen, age, 128; Günay, age, s.142; Sert Sütçü, age, s. 107.

Tapuya kayıtlı olmayan taşınmazların satış sözleşmesinin nasıl yapılması gerektiğine dair tartışmalar için bkz. Yavuz, Acar ve Özen, age, s. 128.

182 Bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 11.3.1964 T, 1964/5-3 E, 1964/184 K sayılı kararı; aynı doğrultuda Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 13.2.2007 T, 2006/7967 E ve 2007/692 K sayılı kararı, www.kazanci.com.tr, E.T: 02.09.2018.

Tapusuz taşınmazların devrinin taşınır mallarla aynı hükümlere tabi olması gerektiğini belirten Yargıtay bu tür taşınmazların devrinde görünürdeki sözleşme muvazaası nedeniyle geçersiz olsa da taraf iradelerine uygun olan ve gizli yapılan bağış sözleşmesinin geçerli olacağını kabul etmektedir¹⁸³.

3.1.7. Muvazaalı İşlemlerde Bağış

3.1.7.1. Bağışlamanın Çeşitleri ve Şekilleri

6098 sayılı TBK'da hukuki nitelikleri ve geçerlilik şekilleri birbirinden farklı bağışlama türleri düzenlenmiş bulunmaktadır. Bu bağışlamaların hukuki sonuçları da farklılık gösterebileceğinden ayrı ayrı değinmekte fayda görüyoruz.

3.1.7.1.1. Bağışlama Taahhüdü ve Şekli

Bağışlama taahhüdü, bağışlayanın malının tamamını veya bir kısmını bağışlanana karşılıksız olarak vermeyi borçlandığı bir sözleşmedir¹⁸⁴. Bu sözleşmeyle bağışlayan sözleşmeye konu malvarlığının mülkiyetini sözleşmenin kurulmasından sonra bağışlanana geçirmeyi borçlanmaktadır¹⁸⁵.

TBK'nın 288. maddesinde bağışlama taahhüdünün geçerli olabilmesi şekil şartına bağlanmıştır. Buna göre bağışlama taahhüdünün geçerli olabilmesi için yazılı şekilde yapılması gerekmektedir (TBK m.288/1). Taşınmaz veya taşınmaz üzerindeki aynı haklara dair olan bağışlama taahhüdünün ise resmî şekilde yapılması gerekmektedir (TBKm. 288/2). Tapu Kanunu'nun 26'ncı maddesi gereğince bu remî şekil tapu memurlarının düzenleyeceği resmî senetle gerçekleşecektir¹⁸⁶. Bu şekil şartlarına uyulmadan gerçekleştirilen bağışlama taahhüdü geçersiz olacaktır¹⁸⁷. Taşınır konuları alan ve yazılı şekil şartına uyulmadan yapılan bağışlama taahhüdü geçersiz olmasına karşın yemin yerine getirilmesi durumunda elden bağışlama olacaktır¹⁸⁸.

---

183 Bkz. Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 26.04.2005 T, 2005/2872 E ve 2005/3332 K sayılı kararı.

184 Yavuz, Acar ve Özen, age, 209; Akıntürk ve Ateş Karaman, age, s. 256; Sert Sütçü, age, s. 90; Yavuz, age, s.191.

185 Yavuz, Acar ve Özen, age, 206.

186 Akıntürk ve Ateş Karaman, age, s. 257; Yavuz, Acar ve Özen, age, 210; Yavuz, age, s. 80.

187 Sert Sütçü, age, s. 90; Yavuz, Acar ve Özen, age, s. 127.

188 Yavuz, Acar ve Özen, age, 210; Akıntürk ve Ateş Karaman, age, s. 257; Yavuz, age, s. 80.

3.1.7.1.2. Şartlı Bağış

Bir sözleşme olması dolayısıyla bağışlama tarafların anlaşmasıyla geciktirici ya da bozucu şarta bağlı olarak düzenlenebilecektir(TBK m. 290/1)¹⁸⁹.Belirlenen şartın hukuka veya ahlaka aykırı olmaması gerekmektedir. Aksi halde bağışlama sözleşmesi geçersiz olacaktır¹⁹⁰.Sözleşmede belirlenen geciktirici şartın gerçekleşmesi imkânsız olması halinde bağışlama sözleşmesi baştan itibaren geçersiz olacaktır. Sözleşmenin bağlandığı bozucu şartın gerçekleşmesinin imkânsız olması hâlinde ise bağışlama sözleşmesi hiç şarta bağlanmamış gibi geçerli olacaktır¹⁹¹.

TBK'nın 290. maddesinin ikinci fıkrası gereğince bağışlamanın yerine getirilmesi bağışlayanın ölümüne bağlanması durumunda artık bu bağış sözleşmesi için vasiyete ilişkin hükümler uygulanacaktır¹⁹².

3.1.7.1.3. Elden Bağış

Bağışlamaya konu malvarlığının bağışlama sözleşmenin yapıldığı anda bağışlanana teslim edilmesi durumunda elden bağış söz konusu olacaktır¹⁹³.Tanımdan da anlaşılacağı üzere elden bağışlamada, sözleşmenin kurulması ile ifası aynı anda gerçekleşmektedir. TBK'nın 289. maddesi gereğince elden bağışlamanın konusu sadece taşınır mallar olabilecektir¹⁹⁴.

Elden bağışlama sözleşmesi herhangi bir şekle bağlanmamıştır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi taşınırları konu alan ve şekle uyulmadan yapılan bağışlama sözleşmesi geçersiz olaksa da edimin yerine getirilmesi durumunda şekle tabi olmayan elden bağışlama olarak değerlendirilip geçerli sayılacaktır¹⁹⁵.

3.1.7.1.4. Yükümlülük Doğuran Bağışlama

TBK'nın 291/1 maddesi gereğince bağışlayan bağışlamasına yüklemeler koyabilecektir. Bu durumda bağışlanan, belirli bir edimde bulunmayı borçlanacaktır¹⁹⁶.Bağışlanan

---

189 Turanboy, age, s. 102; Yavuz, Acar ve Özen, age, 212; Akıntürk ve Ateş Karaman, age, s. 257.

190 Sert Sütçü, age, s. 91; Yavuz, Acar ve Özen, age, 209.

191 Dural ve Öz, age, s. 162; Akıntürk ve Ateş Karaman, age, s. 254.

192 Akıntürk ve Ateş Karaman, age, s. 257; Sert Sütçü, age, s. 91.

193 Yavuz, Acar ve Özen, age, 211; Akıntürk ve Ateş Karaman, age, s. 256.

194 Akıntürk ve Ateş Karaman, age, s. 256; Yavuz, age., s. 19.

195 Günay, age, 126; Yavuz, Acar ve Özen, age, 210; Akıntürk ve Ateş Karaman, age, s. 257.

196 Yavuz, Acar ve Özen, age, 213; Akıntürk ve Ateş Karaman, age, s. 258; Sert Sütçü, age, s. 91.

malvarlığının değeri, yüklemenin yerine getirilmesinin masraflarını karşılamaz ve fazla gelen kısım kendisine ödenmezse bağışlanan, yüklemeyi yerine getirmekten kaçınabilecektir.

3.1.7.2. Gizli İşlem Bağış Sözleşmesi

Miras bırakanın muvazaalı işlemlerinde görünürdeki işlemler farklılık gösterse de gizli işlem bağışlama sözleşmesi olarak kendini göstermektedir¹⁹⁷. Bu gizli bağış sözleşmesi genelde bağışlama taahhüdü şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi taşınırları konu alan bağışlama taahhüdünün geçerliliği yazılı şekilde düzenlenmesine bağlıdır. Tapuya kayıtlı taşınmazları konu olan bağışlamanın ise resmi şekilde yapılması gerekmektedir. Muvazaalı işlemlerde görünürdeki sözleşmeler genelde şekil şartlarına uyularak düzenlense de tarafların kendi aralarında gizli olarak gerçekleştirdikleri bağışlamalar şekil şartlarına uyulmadan yapılmakta ve bu nedenle de geçersiz sayılmaktadırlar¹⁹⁸. Bu durum miras haklarına zarar gelen mirasçılara muvazaaya dayanarak tapu iptal ve tescil davası açabilme hakkı vermektedir.

Ancak bağışlamanın konusunun taşınır veya tapuya kayıtlı olmayan taşınmaz olması durumunda miras bırakanın bağışlamanın konusunu teslim etmiş olması halinde işlem elden bağışlamaya dönüşeceğinden geçerli bir bağışlama işlemi gerçekleşmiş olacaktır. Dolayısıyla da bağışlamaya konu malvarlığının mülkiyeti bağışlanana geçmiş olacaktır.

3.1.8. Murisin Satın Alma Esnasında Bedeli Kendisi Ödediği Halde Mirasçılardan Biri veya Üçüncü Kişi Lehine Tescil Etmesi Halinde Muvazaa

Miras bırakan mirasçılardan mal kaçırmak için kendi üzerine kayıtlı taşınmazlarını muvazaalı işlemlerle üçüncü kişilere veya mirasçılardan birine devretmeye çalıştığı gibi yarar sağlamak istediği mirasçısı için başkalarından taşınmaz satın alma yoluna gittiği de görülmektedir. Bu durumlarda miras bırakan üçüncü bir şahıstan kendisine alır gibi bedelini ödeyerek bir taşınmaz satın almakta ancak bu taşınmazı tapuda kendi üzerine değil lehine bağışlamada bulunmak istediği kişi üzerine tescil ettirmektedir¹⁹⁹. Diğer muvazaalı işlemlerde

---

197 Ruhi ve Ruhi, age, s. 235; Turanboy, age, s. 103.

198 Eren, age, s. 378; Serozan ve Engin, age, s. 664; Antalya, age, s. 285; Hatemi ve Gökyayla, age, s. 91; Akıntürk ve Ateş Karaman, age, s. 56; Dural ve Öz, age, s. 262; İmre ve Erman, age, s.278; Yavuz, age, s. 320; Hatipoğlu, agm, s. 120; Yavuz, Acar ve Özen, age, s. 125; Sert Sütçü, age, s. 67; Turanboy, age, s. 104; Berktaş, agm, s. 8.

199 Özüğür, age, s. 533; Sert Sütçü, age, s. 102.

olduğu gibi bunda da miras bırakanın amacı mirasçılardan mal kaçırmak amacına ulaşmak için bağışta bulunmaktır.

Doktrinde miras bırakanın kendi malvarlığını devretmeyip de mirasçısının üçüncü kişiden satın aldığı taşınmazın bedelini ödemesi durumunda mirastan mal kaçırma kastıyla hareket etmiş de olsa muris muvazaası söz konusu olmayacağı ancak bu da bir nevi bağış olacağı için yapılan bu işlem için saklı paylı mirasçılar tenkis hükümlerine başvurabilecekleri görüşü savunulmaktadır²⁰⁰.

Uygulamada Yargıtay ise miras bırakanın parasını ödeyerek üçüncü şahıslardan aldıkları taşınmazları kendi üzerlerine değil bağışta buldukları kişi adına tescil ettirmelerinin 01.04.1974 tarih İBK gereğince muvazaalı kabul edilmesi gerektiği yönünde karar vermektedir²⁰¹.

Kanaatimizce miras bırakanının bu şekilde satın alınan ve başkası adına kaydettirilen taşınmazın parasını ödemesi durumunda muris muvazaası oluşmayacaktır. Zira muvazaanın unsurlarından olan görünürde ve gizli sözleşme unsurları oluşmamaktadır. Burada söz konusu olan para bağışı şeklinde gerçekleştirilen bağıştır. Dolayısıyla da geçerli olan bu işlem için taraflar şartları gerçekleşmişse tenkis hükümlerine başvurabileceklerdir. Nitekim Yargıtay da “...Öte yandan, davaya konu bir parsel yönünden miras bırakanın üçüncü kişiden bedelini ödeyerek satın alıp davalılar adına tescil ettirmesi şeklindeki işlem (gizli bağış) yönünden İçtihadı Birleştirme Kararının uygulama yeri bulunmadığı, koşulların bulunması halinde Türk Medeni Kanununun tenkis hükümlerinin uygulanması suretiyle bir karar verilmesi gerekeceği açıktır.”²⁰² Demek suretiyle yapılan işlemin geçerli olacağı, buna karşın koşullarının gerçekleşmesi halinde tenkis hükümlerinin uygulanması gerektiğini belirtmiştir.

---

200 Serozan ve Engin, age, s. 666; Hatipoğlu, agm, s. 122; Nomer, age, s. 76; Yavuz, age, s. 308; Özkaya, age, s. 235; Özüğür, age, s. 533; Sert Sütçü, age, s. 102.

201 Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 11.10.1995 T, 1995/1-608 E, ve 1995/783 K sayılı kararı.

202 Bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 4.11.2015, 2014/1-560 E ve 2015/2371 K sayılı kararı, www.kazanci.com.tr, E.T. 20.11.2018.

3.2. Murisin Şekli ve Maddi Anlamda Ölümüne bağlı Tasarruflar Bakımından Muvazaalı İşlemleri

3.2.1. Vasiyetname Açısından

Vasiyetnameyi kısaca; miras bırakanın tek taraflı irade beyanıyla gerçekleştirdiği bir ölüme bağlı tasarruf şeklinde tanımlayabiliriz²⁰³. Vasiyetnamenin geçerliliği için lehlerine tasarrufta bulunulanların kabul beyanında bulunması gerekmeyele birlikte bu kişilerin TMK'nın 605 vd. maddeleri gereğince mirası reddedileceklerdir.

Tanımdan da anlaşılacağı üzere vasiyetname tek taraflı irade beyanıyla kurulan bir işlemdir. Muris Muvazaası ise iki taraflı işlemlerde söz konusu olabilmektedir. Dolayısıyla vasiyetnameler için muris muvazaasının gerçekleşmesi mümkün değildir²⁰⁴.

3.2.2. Miras Sözleşmesi Açısından

Diğer bir ölüme bağlı tasarruf türü olan miras sözleşmesi ise miras bırakanın, mirasçısı veya üçüncü bir kişi ile karşılıklı gerçekleştirdiği sözleşme ile ölüme bağlı tasarrufta bulunmasıdır²⁰⁵. Miras sözleşmesi vasiyetnameden farklı olarak iki taraflı bir hukuki işlemdir²⁰⁶.

Miras sözleşmeleri ivazlı veya ivazsız olarak düzenlenebileceklerdir. Miras bırakanın mirasçılarında mal kaçırmak için aslında ivazsız olan bir miras sözleşmesini sözleşmenin karşı tarafıyla da anlaşarak ivazlı miras sözleşmesi gibi gösterebileceklerdir. Bu durumda ölüme bağlı kazandırma tenkise tabi olmaktan çıkacağından miras bırakan amacına ulaşmış olacaktır. Bu durumda miras bırakanın muvazaası gerçekleşmiş olacağından saklı paylı mirasçılar muvazaaya dayanarak miras sözleşmesinin hükümsüz olduğunu ileri sürebileceklerdir²⁰⁷.

---

203 Serozan ve Engin, s. 262; Ayan, Miras hukuku, s. 103.

204 Dural ve Öz, age, s. 67.

205 Serozan ve Engin, s. 264; Dural ve Öz, age, s. 67; Ayan, Miras hukuku, s. 117; S. Derya Yakupoğlu, “**Olumlu Miras Sözleşmesinin Bağlayıcılığı**”, TBB Dergisi, Yıl:2018, Sayı:136, s. 229.

206 Dural ve Öz, age, s. 99; Yakupoğlu, agm, s. 229.

207 Ruhi ve Ruhi, age, s. 236; Dural ve Öz, age, s. 100; Sert Sütçü, age, s. 102.

3.3. Murisin Muvazaaya Konu Olamayacak İşlemleri

3.3.1. Aile ve Velayet Hukuku Kapsamındaki İşlemler

Aile hukuku kapsamında kalan işlemler muvazaaya konu olmayacaklardır²⁰⁸. Diğer bir ifadeyle bu işlemlerin muvazaalı olmaları geçerliliklerini etkilemeyecektir.

Eski kanunda evlat edinme ilişkisi noter sözleşmesi ile kurulduğundan muvazaaya konu olmaktaydı. Günümüzde ise TMK'nın 315. maddesi gereğince evlatlık ilişkisi mahkeme kararıyla kurulmuş olacaktır. Mahkeme kararını vermeden önce evlat edinme ilişkisinin arkasında hukuka aykırı bir amaç saklandığını tespit etmesi durumunda evlat edinmeye karar vermeyeceğinden evlat edinme işleminde muvazaa mümkün olmayacaktır. Yargıtay 2.Hukuk Dairesinin 24.11.1975 T, 1975/7209 E, 1975/8971 K, sayılı kararında ”...Öte yandan evlenmede olduğu gibi, evlat edinme sözleşmelerinde de muvazaaya dayanılmaz. Kanun koyucu önemli ilişkiler meydana getiren bu sözleşmelerde genel kuraldan ayrılmış, özel iptal sebepleri öngörmüştür. (M.K. 112, 258) Şu halde evlat edinme sözleşmesinde muvazaa ileri sürülemez. (Prof. VonTuhr, İsviçre Borçlar Hukuku, Cevat Edege tercümesi, 1952 baskısı, cilt 1, sahife 290, Prof. Kenan Tunçomağ, Borçlar Hukuku 1972 baskısı, cilt 1, sahife 199, Prof. A. Esat Arsebük, Borçlar Hukuku, 1943 baskısı cilt 1, sahife 405 - 406) Öyle ise davacı tarafın, evlat edinme sözleşmesinin gerçek amacının miras hakkını zedeleme olduğu yolundaki iddiası benimsenemez. Esasen evlatlık sözleşmesinin bünyesinde mal varlığının mirasçıdan başkasına intikali unsuru vardır. Bu bakımdan bünyeden gelen bu zorunluluğun muvazaa sebebi olarak ileri sürülmesi mümkün olamaz.” şeklindedir.

Evlenmede de tarafların gerçek iradesi evlilik birliği kurmak olmayıp, evli görünmenin sağladığı vatandaşlık kazanmak, idari tedbirlerden kurtulmak, evlilik dışında doğan çocuğun nesebini düzeltmek vb. bazı haklardan yararlanmak olsa da bu evlilik geçerli olacaktır. Zira TMK'nın 145. maddesinde sayılan mutlak butlan sebepleri içerisinde muvazaa yer almamaktadır. 4721 sayılı TMK'nın “Batıl Olan Evlenmeler” başlıklı “Dördüncü Ayrım”ının 145. maddesi: “Aşağıdaki hâllerde evlenme mutlak butlanla batıldır:

1. Eşlerden birinin evlenme sırasında evli bulunması,
2. Eşlerden birinin evlenme sırasında sürekli bir sebeple ayırt etme gücünden yoksun bulunması,

---

208 Günay, age, s. 260; Ruhi ve Ruhi, age, s. 233.

3. Eşlerden birinde evlenmeye engel olacak derecede akıl hastalığı bulunması,

4. Eşler arasında evlenmeye engel olacak derecede hısımlığın bulunması.” şeklinde düzenlenmiştir.

3.3.2. Kamu Hukukuna İlişkin İşlemler

Muvazaa iddiasının ileri süremeyeceği işlemlerden bir diğeri de kamu hukukuna ilişkin işlemlerdir²⁰⁹. Bu alanda yapılan işlemler muvazaalı da olsa bu nedenle geçersiz sayılmayacaklardır. Örneğin icra yoluyla yapılan bir satışta, açık artırmaya katılanlardan biri, malın bedelini yükseltmek için yüksek fiyat teklif etse dahi bu teklif geçerli olacaktır.

3.4. Konu Hakkındaki Yargıtay Kararları

Yargıtay da ahlaki ve sosyal yönden toplum için taşıdıkları önemleri nedeniyle aile hukuku ve velayete dair işlemlerin muvazaaya konu olmayacakları yönünde karar verdiği görülmektedir. Nitekim Yargıtay evlat edinmenin malvarlığının mirasçılarında başkasına da geçmesinin evlatlık sözleşmesinin doğasında bulunduğundan bu durum sebep gösterilerek muvazaaya dayanılamayacağını belirtmektedir²¹⁰.

4. MİRAS BIRAKANIN ASIL İRADESİNİN TAYİNİ

4.1. Muris Muvazaası Bakımından İradenin Belirlenmesi

Muris muvazaasında miras bırakan gerçek iradesi ile görünürdeki yansıması arasında bilerek ve isteyerek bir uyumsuzluk yaratmaktadır. Muvazaanın kanıtlanabilmesi için miras bırakanın gizlediği gerçek iradesinin ne olduğu ve görünürdeki sözleşmenin hangi amaçla gerçekleştirdiğinin tespit edilmesi gerekmektedir. Ancak gizlenen gerçek irade ve amacın tespiti her zaman kolay olmamaktadır. Bu nedenle Yargıtay uygulamalarında miras bırakanın iradesinin muvazaalı işlem yapmaya yönelik olup olmadığının tespitine dair bazı kriterler geliştirdiği görülmektedir²¹¹. Buna göre miras bırakanın muvazaasının tespitinde, tarafların ekonomik durumları, yaşanan yörenin gelenek ve görenekleri, satış bedeli ile taşınmazın gerçek değeri arasındaki oransızlık, davanın tarafları ile muris arasındaki samimiyet derecesi dikkate alınmalıdır. Bu kriterlerden sadece birinin bulunması her zaman muvazaanın varlığını

---

209 Günay, age, s. 260; Ruhi ve Ruhi, age, s. 233.

210 Bkz. Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 24.11.1975 T, 1975/7209 E ve 1975/8971 K sayılı kararı.

211 Bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 28.11.2012 T, 2012/1-542 E ve 2012/905 K sayılı kararı, www.kazanci.com.tr, ET:08.09.2018.

ispatlamaya yetmeyebilecektir. Bu nedenle bu kriterlerin mevcut deliller ile birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

4.2. Miras Paylaştırma Anlayışı Çerçevesinde Değerlendirilmesi

Miras bırakan mallarının ölümünden sonra kendi iradesine göre veya kanuni düzenlemeler gereğince paylaşılmasını tercih edebileceği gibi sağlığında da paylaşırma yoluna gidebilecektir. Kanunen bunun önünde bir engel bulunmamaktadır. Ancak miras bırakanın bu paylaşırmayı tüm mirasçılarını kapsayacak şekilde ve makul bir denge gözeterek yapması gerekmektedir. Miras bırakanın sağlığında mallarını mirasçılarını arasında paylaşırması durumunda mirasçılarını aldatmak ve onlardan mal kaçırmak amacıyla hareket etmemesi halinde muris muvazaası söz konusu olmayacaktır²¹². Ancak miras bırakanın paylaşırmada makul ve dengeli davranmaması ya da bazı mirasçılarınına pay vermemiş olması durumunda paylaşırma değil mirasçılardan mal kaçırmaya amacı ağır basacağından muris muvazaası oluşabilecektir.

4.3. Konu Hakkındaki Yargıtay görüşü

Yargıtay yerleşik içtihatlarında miras bırakanın hayattayken malvarlığını mirasçılarını arasında paylaşırabileceğini belirtmektedir. Ancak bu paylaşırmada miras bırakanın asıl amacının mirasçılardan mal kaçırmaya değil paylaşırma olması gerekmektedir²¹³. Bunun tespiti için miras bırakanın paylaşırmasının tüm mirasçılarını kapsamaması ve dengeli bir ölçüde olması gerekmektedir. Bu şekilde adaletli bir şekilde yapılacak paylaşırmada muris muvazaası söz konusu olmayacağından 01.04.1974 tarih ve 1/2 sayılı Yargıtay İBK uygulanmayacaktır. Bu konuda Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 10.02.1993 T, 1992/1 E ve 1993/44 K sayılı kararı ile aynı doğrultuda Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 07.06.2016 T, 2016/3940 E ve 2016/6926 K sayılı, Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 31.05.2012 T, 2012/3117 E, 2012/6467 K sayılı, Yargıtay 1. Hukuk Dairesinin 16.02.2012 T, 2011/13229 E ve 2012/1610 K sayılı kararlarında “*Dava konusu taşınmazın davalıya temlik edildiği tarihte davalının annesi ve murisin kızı H.İ.K. sağdır. Davalı torun, murisin mirasçısı durumuna geçememiştir, üçüncü şahıs durumundadır. Bu nedenle muris tarafından kendisine (torununa) yapılan temlik, mirasçılar arasında malların paylaşırılması amacına yönelik bir tasarruf olarak değerlendirilemez.*” şeklinde yer verilmiştir.

---

212 Yavuz, age, s. 287; Ruhi ve Ruhi, s. 236; Hatipoğlu, agm, s.127.

213 Ruhi ve Ruhi, age, s. 236.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MURİS MUVAZAASINDA MİRASÇILARIN HAKLARI VE DAVALARDA YARGILAMA USULÜ

1. MURİS MUVAZAASINDA MİRASÇILARIN SAHİP OLDUĞU HUKUKİ İMKÂNLAR

1.1. Genel Bilgiler

Yukarıda ayrıntılı bir şekilde açıklandığı üzere miras bırakanın muvazaalı işlemlerle mirasçılarında mal kaçırmak üzere yaptığı işlemler yapılan işlemin şekline ve konusuna göre farklı şekillerde geçersiz olabilmektedir. Kanun koyucu miras bırakanın hukuk düzenince korunmayan bu tür işlemleri dolayısıyla hakkı ihlal edilen mirasçılara bazı hukuki imkânlar tanımıştır. Bu anlamda mirasçılar muvazaalı işlemin geçersizliğini farklı hukuki imkânlardan faydalanarak ileri sürme hakkına sahiptirler. Mirasçılarının başvurabilecekleri en etkili yollardan birisi saklı payı ihlal edilen mirasçılarının muvazaalı işlem nedeniyle tenkis davası açmalarıdır. Bunun yanında hakkı ihlal edilen mirasçılara mirasta denkleştirme ve iptal davası açma hakkı da bulunmaktadır.

1.2. Tenkis Davası

1.2.1. Tenkis Kavramı

Azaltmak, indirmek, kısmak anlamına gelen tenkis; miras bırakanın mirasçılarının saklı paylarını ihlal eden sağlar arası veya ölüme bağlı kazandırmalarının mirasçılarının saklı payını aştığı oranda indirilmesini sağlayan bir yaptırımdır²¹⁴.

Kanun koyucu miras bırakanın mirasçılarının saklı paylarını aşacak şekilde gerçekleştirdiği ölüme bağlı veya sağlar arası işlemlere karşı saklı paylı mirasçılarının paylarını korumak amacıyla onlara yapılan tenkis davası açma imkânı tanımıştır. Zira miras bırakanın mirasçılarının saklı paylarını da aşacak şekilde gerçekleştirdiği işlemler kendiliğinden geçersiz olmamaktadır. Dolayısıyla da mirasçılarının miras bırakanın saklı payları aşacak şekilde gerçekleştirdiği kazandırmalarının, saklı payları aşan kısmı için dava ve def'i haklarını

---

214 Özüğür, age., s. 43; M. Kemal Oğuzman, **Miras Hukuku**, 6.b., Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995, s. 67; Gamze Turan Başara; “Ölüme Bağlı Tasarrufların Tenkisi ve Tenkis Davası”, TAAD, C. 7, S. 27, Y. 2016, s. 369; Hüseyin Hatemi, **Miras Hukuku**, 5.b., Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014, s. 41; Bilge Öztan, **Miras Hukuku**, 6.b., Turhan Kitabevi, Ankara, 2014, s. 121; Dural ve Öz, age, 238; Erhan Günay, **Miras Hukukunda Tenkis (İndirim) Davaları**, 1.b., Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015, (Tenkis), s. 62; Ali Naim İnan/Şeref Ertaş/Hakan Albaş, **Miras Hukuku**, 9.b., Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015, s. 374; İmre ve Erman, s. 261; Suat Sarı, **Uygulamalı Miras Hukuku**, 2. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2015, s. 77.

kullanmaları gerekmektedir²¹⁵. Miras bırakanın saklı payları aşan kazandırmalarını ifa etmiş olması durumunda tenkis davası gündeme gelecekken henüz yerine getirilmemiş olan kazandırmaların ifasını engellemeye yönelik ileri sürülen taleplerde de “tenkis def’i” söz konusu olmaktadır.

Miras bırakanın kendisine ait olan malvarlığı üzerinde özgürce tasarrufta bulunma hakkı saklı paylı mirasçıların haklarını ihlal etmemek üzere tanınmıştır. Miras bırakanın TMK’da sayılmış bulunan saklı paylı mirasçıların saklı paylarını ihlal eden kazandırmalarının indirilmesini sağlamak için mahkemeye başvurarak açtıkları dava "tenkis davası" olarak adlandırılmaktadır²¹⁶. Bu davanın sonucunda miras bırakanın sağlar arası veya ölüme bağlı tasarrufla gerçekleştirmiş olduğu kazandırmalar mirasçıların saklı payını aştığı oranda geçmişe etkili olarak geçersiz olacaktır. Diğer bir ifadeyle miras bırakanın işlemleri mirasçıların saklı payları oranında geçersiz kılınacaktır.

Tenkis davası ancak kazandırmada bulunan miras bırakanın ölümünden sonra açılacaktır. Miras bırakan saklı payları ihlal eden kazandırmalarda bulunmuş ve hatta tasarrufla konu malvarlıklarının geri alınmasının imkânsızlaşması söz konusu olsa dahi miras bırakan hayatta olduğu sürece tenkis davası açılmayacaktır. Dahası kazandırmaların sonradan açılacak tenkis davasına kadar ifasının mümkün olmayacağı iddiasıyla ihtiyati tedbir talebinde de bulunulamayacaktır²¹⁷.

Doktrinde ve yargı içtihatlarında genel kabul gördüğü üzere tenkis davası yenilik doğuran bir davadır²¹⁸.

---

215 Dural ve Öz, age, s. 238; Özüğür, age, s. 43.

216 Dural ve Öz, age, s. 276; Necip Kocayusufpaşaoğlu, **Miras Hukuku**, 3.b., Filiz Kitabevi, İstanbul, 1987, s. 360; İnan/Ertas/Albaş, age, s. 374; Rona Serozan ve Baki İlkay Engin, **Miras Hukuku**, 4.b., Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, s. 257; Gençcan, age, s. 536; Ayan, age, s. 196; İmre ve Erman, age, s. 261; Ahmet Nar, **Türk Miras Hukukunda Tenkis**, 1.b., On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2016, s. 12; İdil Tuncer Kazancı ve Bahar Öcal Apaydın, "Mirasçıların Alacaklılarını Koruyan Davalar İle Tasarruflun İptali Davası İlişkisi", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı, C. 2, Y:2015, s. 778; "Tenkis davası, mirisin tasarruflarını mahfuz hisse sınırına indirerek miras payını tamamlar" Y.HGK. T. 29.03.2000, E. 2000/1-707, K. 2000/236,

217 Dural ve Öz, age., s. 277.

218 Kocayusufpaşaoğlu, age., s. 411; Özüğür, age., s. 43; Başara, age., s. 388; O. GökhanAntalyave İpek Sağlam, **Miras Hukuku**, 3.b., Legal Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 291; İnan/Ertas/Albaş, age., s. 374; Serozan ve Engin, age, s. 258; Dural ve Öz, age., s. 276; Hatemi, age., s. 47; İmre ve Erman, age., s. 261; Öztan, age., s. 121; Oğuzman, Miras, s. 246; Günay, age., s. 75; Ahmet M. Kılıçoğlu, **Miras Hukuku**, Genişletilmiş 5.b., Turhan Kitabevi, Ankara, 2013, s. 229; Ayan, age, s. 197; Sarı, age., s. 92; Kazancı ve Apaydın, age, s. 778; Yargıtay Hukuk Genel Kurulu' da bir kararında "Bilindiği üzere; tenkis (indirim) davası, mirasbırakanın saklı payları zedeleyen ölüme bağlı veya sağlar arası kazandırmaların (tebberru) yasal sınıra çekilmesini amaçlayan, öncesine etkili, yenilik doğurucu (inşai) davalardandır." demiştir, Yargıtay HGK. 07.07.2010 T., 2010/1-360 E. ve 2010/372 K. Sayılı kararı (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, ET: 10.01.2019).

Tenkis davası, kanunda mirasçılara doğrudan doğruya tanınmış bir haktır. Bu dava hakkından her mirasçı kendisi için faydalanacaktır ve bir mirasçının açtığı davadan diğer mirasçılar faydalanamayacaktır. Bu anlamda tenkis davası açma hakkı şahsi bir hak olarak kabul edilmektedir²¹⁹.

Kanun koyucu tenkis davasının düzenlendiği TMK'nın 560. maddesinin birinci fıkrasında; *“Saklı paylarının karşılığını alamayan mirasçılar, miras bırakanın tasarruf edebileceği kısmı aşan tasarruflarının tenkisini dava edebilirler.”* hükmüne yer vererek tenkis davasının iki unsuruna dikkat çekmektedir. Bunlardan ilki miras bırakanın sağlar arası veya ölüme bağlı tasarruflarla tasarruf edebileceği oranı aşması; diğeri ise, bu tasarruf nedeniyle mirasçının saklı pay hakkının ihlal edilmiş olmasıdır²²⁰.

Miras bırakanın sağlar arası veya ölüme bağlı tasarrufları nedeniyle vefatından sonra mirasçılarının, saklı paylarının karşılığı olan malvarlığını elde edememeleri tenkis davasının ikinci unsurunun da gerçekleşmesi anlamına gelecektir²²¹. Tenkis davasını yalnızca saklı payı ihlal edilen mirasçı açabilecektir. Saklı paylı mirasçılar kanun koyucu tarafından miras bırakanın malvarlığında tasarrufta bulunarak paylarını almalarının engellenmesine karşı koruduğu mirasçılardır²²². TMK'nın 505. maddesinin birinci fıkrasında *“Tasarruf edilebilir kısım-Kapsamı”* başlığı *“Mirasçı olarak altsoyu, ana ve babası veya eşi bulunan miras bırakan, mirasının saklı paylar dışında kalan kısmında ölüme bağlı tasarrufta bulunabilir. Bu mirasçılardan hiç biri yoksa mirasının tamamında tasarruf edebilir.”* saklı paylı mirasçılarının kimler olduğu sınırlı olarak belirlenmiştir. Düzenleme gereğince; miras bırakanın altsoyu, anne-babası ve eşi saklı paylı mirasçılardır. Dolayısıyla tenkis davası açma hakkına sahip olan kişiler de bunlardır. Bu mirasçılarının bütün payları saklı pay olarak kabul edilmemekte ancak belirlenen oranlarda korunmaktadır. TMK'nın 506. maddesi *“Saklı pay”* başlığında; *“Saklı pay aşağıdaki oranlardan ibarettir: 1. Altsoy için yasal miras payının yarısı, 2. Ana ve babadan her biri için yasal miras payının dörtte biri, 3. (Mülga: 4/5/2007-5650/2 md.) 4. Sağ kalan eş için, altsoy veya ana ve baba zümresiyle birlikte mirasçı olması hâlinde yasal miras payının tamamı, diğer hâllerde yasal miras payının dörtte üçü.”* şeklindeki maddenin daha önceki

---

219 Ayan, age, s. 197; Öztan, age, s. 121; Antalya ve Sağlam, age, s. 293; Başara, age, s. 367.

220 Ömre ve Erman, age, s. 262; Başara, age, s. 389-390; Öztan, age, s. 121-122; Günay, Tenkis, s. 77; Nar, age, s. 57; İnan/Ertaş/Albaş, age, s. 376.

221 İnan/Ertaş/Albaş, age, s. 376; Başara, age, s. 391.

222 Serozan ve Engin, age, s. 212; Öztan, age, s. 80; Baygın, age, s. 154.

hâklinde miras bırakanın kardeşleri de saklı paylı mirasçılar arasında sayılmışken 04.05.2007 tarih ve 5650 sayılı Kanunla saklı paylı mirasçılar arasından çıkarılmıştır.

1.2.2. Mirasin Tenkise Tabi Tasarrufları

Miras bırakanın mirasçılarının saklı paylarını ihlal eden kazandırmaların söz konusu olması durumunda mirasçılarının tenkis davası açma hakkının bulunduğunu daha önce de belirtmiştik. Miras bırakanın tenkise tabi olabilecek tasarrufları doğal olarak karşılıksız olan kazandırmalardır²²³. Diğer bir deyişle miras bırakanın karşılığında malvarlığına bir değer kattığı tasarrufları tenkise tabi olmayacaktır. Miras bırakanın tasarrufu sonucunda malvarlığına denk bir kazanımda bulunmaması durumunda ise tasarrufunun karşılıksız olan kısmı dolayısıyla tenkis davası açılabilir²²⁴.

Miras bırakanın karşılıksız kazandırmaları sağlar arası veya ölüme bağlı tasarruf şeklinde gerçekleşebilecektir. Bu iki işlem türünün tenkise tabi olabilmesi bazı farklılıklar içerdiğinden biz de farklı başlıklar altında inceleyeceğiz.

1.2.2.1. Tenkise Tabi Olabilecek Ölüme Bağlı Tasarruflar

Ölüme bağlı tasarrufları kısaca miras bırakanın ölümünden sonra hüküm ve sonuçlarını doğurmak üzere terekesi üzerinde gerçekleştirdiği hukuki işlemler şeklinde tanımlamak mümkündür²²⁵. Ölüme bağlı tasarrufun sonuçlarını doğurabilmesi için lehine işlem yapılan kişinin miras bırakan öldüğünde hayatta olması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle ölüme bağlı tasarrufta bulunulan kişinin miras bırakandan önce ölmesi durumunda söz konusu ölüme bağlı tasarruf kendiliğinden hükümsüz olacaktır²²⁶.

Miras bırakanın ölüme bağlı tasarruflarının tenkise tabi olması bakımından özel bir durum bulunmamaktadır. Bu nedenle miras bırakanın ölüme bağlı tasarrufla mirasçılarının saklı payını ihlal etmesi durumunda bu kazandırma mutlak anlamda tenkise tabi olacaktır²²⁷.

Ölüme bağlı tasarrufun tenkise tabi olması bakımından üçüncü kişiye yapılmasıyla mirasçılara yapılması arasında bir fark yoktur. Her iki durumda da şartları gerçekleşmişse tenkis davası açılabilir. Miras bırakanın farklı tarihlerde veya farklı kişiler lehine yapılmış

---

223 İmre ve Erman, age, s. 268; Günay, Tenkis, s. 111; Hatemi, age, s. 48.

224 Oğuzman, Miras, s. 224; Kocayusufpaşaoğlu, age, s. 393; Nar, age, s. 144.

225 İnan/Ertaş/Albaş, age, s. 158; Hatemi, age, s. 74; Oğuzman, Miras, s. 94; Gençcan, age, s. 216.

226 Nar, age, s. 147.

227 Günay, Tenkis, s. 109; Özüğür, age, s. 3; İnan/Ertaş/Albaş, age, s. 335; Nar, age, s. 151; Kılıçoğlu, Miras, s. 205;

olduğu tüm ölüme bağlı kazandırmalar miras bırakanın ölümüyle birlikte hüküm ve sonuç doğuracağından toplu şekilde tenkise tabi olacaktır. Dolayısıyla farklı tarihlerde yapılmış işlemler aynı anda yapılmış gibi değerlendirilecektir²²⁸.

1.2.2.2. Tenkise Tabi Olabilecek Sağlar Arası Tasarruflar

Tenkis davası kural olarak ölüme bağlı tasarrufları konu aldığından Miras bırakanın sağlar arası tasarruflarının tenkise tabi olması için bazı şartların gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu nedenle farklı işlemlerle yapılan kazandırmaları ayrı ayrı değerlendirmek gerekmektedir.

Nitekim TMK'nın "Tenkise tâbi kazandırmalar" başlıklı 565. maddesinde de;

"Aşağıdaki karşılıksız kazandırmalar, ölüme bağlı tasarruflar gibi tenkise tâbidir:

1. *Miras bırakanın, mirasçılık sıfatını kaybeden yasal mirasçıya miras payına mahsuben yapmış olduğu sağlar arası kazandırmalar, geri verilmemek kaydıyla altsoyuna malvarlığı devri veya borçtan kurtarma yoluyla yaptığı kazandırmalar ya da alışılmışın dışında verilen çeyiz ve kuruluş sermayesi,*

2. *Miras haklarının ölümden önce tasfiyesi maksadıyla yapılan kazandırmalar,*

3. *Miras bırakanın serbestçe dönme hakkını saklı tutarak yaptığı bağışlamalar ve ölümünden önceki bir yıl içinde âdet üzere verilen hediyeler dışında yapmış olduğu bağışlamalar,*

4. *Miras bırakanın saklı pay kurallarını etkisiz kılmak amacıyla yaptığı açık olan kazandırmalar."* şeklinde farklı bentler halinde gösterilmiştir. Yukarıda sayılı hallerin söz konusu olması durumunda tenkis davası açılacaktır. Daha önce ayrıntılı olarak incelediğimiz üzere miras bırakan mirasçılarının saklı paylarını alamamaları amacıyla yaptığı bağışlamaları genellikle başka bir işlemin arkasına gizlemektedir. Muris muvazaası olarak adlandırdığımız bu durumda miras bırakan dışarıya karşı satış, ölünceye kadar bakma gibi karşılıklı bir sözleşme yapmış gibi gösterirken gerçek iradesiyle bir bağışlama gerçekleştirmektedir. Bu durumda görünürdeki işlem miras bırakanın gerçek iradesine uygun bir işlem olmadığından geçersiz olurken tarafların gerçek iradeleri ile gerçekleştirdikleri bağışlama sözleşmesi şekil şartına da uygunsa geçerli olmaktadır. Miras bırakanın

---

228Nar,age,s. 151; Günay, Tenkis, s.110.

340 Kocayusufpaşaoğlu, age, s. 420;

mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla gizli işlem olarak gerçekleştirdiği bağışlamanın geçerli olması durumunda, ne zaman yapıldığına bakılmaksızın tenkise tabii olacaktır²²⁹.

1.2.3. Muris Muvazaası ile Tenkis Kavramı Arasındaki Farklar

Muris muvazaası ile tenkis birbirinden farklı kavramlar olmakla birlikte uygulamada aynı olaylarda ikisine birlikte başvurulduğu veya biri için verilen kararın diğer kavram için açılacak davayı yakından ilgilendirdiği görülmektedir²³⁰.

Miras bırakanın ölümüne bağlı veya sağlar arası bir işleminin tenkis davasına konu olabilmesi için bu işlemin geçerli bir işlem olması gerekmektedir. Muris muvazaasında ise tarafların görünürdeki işlemleri gerçek iradelerini yansıtmadığından geçersiz olacak tarafların aralarında gerçekleştirdikleri gizli işlem ise şekil şartına uyulmaması durumunda geçersiz olacaktır. Dolayısıyla muris muvazaasının konusunu çoğunlukla geçersiz olan işlemler teşkil ederken tenkis davasına konu işlemler geçerli ve sonuç doğuran işlemlerdir. Miras bırakanın mirasçılarının saklı paylarını ihlal etmek amacıyla gerçekleştirdiği işlemler muvazaa nedeniyle geçersiz olması durumunda artık geçersiz kılınacağı için tenkis davasına gerek kalmayacaktır. Yargıtay 1.HD. 01.06.2009 T., 2009/4985 E.,2009/6226 K. sayılı kararında “...1.4.1974 tarih ve 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı gereğince, davacının miras payı oranında tapunun iptali ile tescile karar verilmesi gerekirken, yanılığlı değerlendirme ile şeklen ve usulen geçerli işlemlerde gözetilmesi gereken tenkis hükümleri uyarınca karar verilmiş olması doğru değildir...” şeklinde karar vermiştir. Ancak miras bırakanın söz konusu işleminin muvazaalı olduğunun ispatlanamaması veya şekle tabi olmayan gizli işlemin geçerli olması durumunda artık saklı payı ihlal edilen mirasçılarının tenkis davası açma hakkı doğacaktır²³¹.

01.04.1974 tarih ve 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulu kararında belirtildiği üzere miras bırakanın muvazaalı bir işlem gerçekleştirdiğinden bahisle muris muvazaasına dayalı iptal davasını miras bırakanın öldüğü anda mirasçı sıfatını taşıyan herkes açabilecektir²³². Tenkis davasını ise TMK'nın 560. maddesinde “Saklı pay” başlıklı maddesinde dava açabilecek saklı paylı mirasçılarının saklı pay oranları belirtilmiştir.

TMK 560. madde: “Saklı pay aşağıdaki oranlardan ibarettir: 1. Altsoy için yasal miras payının yarısı, 2. Ana ve babadan her biri için yasal miras payının dörtte biri, 3. (Mülga:

229Özuğur, age, s. 533; Nar, age, s. 207; Baygın, age, s. 168.

230 Özkaya, age, s. 343.

231 Özkaya, age, s. 343.

232 Yargıtay 22.05.1987 tarihli İBK ile aynı görüşte devam ettiğini belirtmiştir.

4/5/2007-5650/2 md.) 4. Sağ kalan eş için, altsoy veya ana ve baba zümresiyle birlikte mirasçı olması hâlinde yasal miras payının tamamı, diğer hâllerde yasal miras payının dörtte üçü.”

Maddenin daha önceki hâkinde miras bırakanın kardeşleri de saklı paylı mirasçılar arasında sayılmışken 04.05.2007 tarih ve 5650 sayılı Kanunla saklı paylı mirasçılar arasından çıkarılmıştır.

Ancak doktrinde bu görüş pek karşılık bulmamakta ve özellikle Hatemi tarafından eleştirilmektedir. Hatemi’ye göre, mirasçının muris muvazasını ileri sürebilmesi için saklı paylı mirasçılardan olması gerekmektedir²³³. Diğer bir ifadeyle saklı paylı olmayan mirasçılardan muris muvazaası karşısında dava açma hakları bulunmamaktadır.

Miras bırakanın muvazaalı işlemi nedeniyle açılan dava sonucunda muvazaalı işlem tümünden geçersiz sayılacakken, tenkis davasında, miras bırakanın işlemi tümünden geçersiz sayılmayıp sadece mirasçılardan saklı payını ihlal eden kısmı iptal edilebilecektir²³⁴.

TMK’nın 571. maddesinin birinci fıkrasında tenkis davasının açılabilmesi; “*Tenkis davası açma hakkı, mirasçılardan saklı paylarının zedelendiğini öğrendikleri tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde vasiyetnamelerde açılma tarihinin, diğer tasarruflarda mirasın açılması tarihinin üzerinden on yıl geçmekle düşer.*” şeklinde hak düşürücü sürelerle tabi kılınmışken, miras bırakanın muvazaalı işlemlerine yönelik başvurulacak dava için herhangi bir süre öngörülmemektedir.

1.3. Mirasta Denkleştirme Davası

1.3.1. Mirasta Denkleştirmenin Tanımı

Yürürlükte bulunan 4721 sayılı TMK’da kurum için “denkleştirme” kavramı kullanılmakta ve doktrinde de genel kabul gören kavram bu olmakla birlikte mülga TMK’da kurum için “iade” kavramı kullanılmış olduğundan doktrinde hala bazı yazarlar denkleştirme yerine “iade” kavramını kullanmayı tercih etmektedirler²³⁵. Biz genel kabul görmesi ve kanun koyucu tarafından da tercih edilmiş olması dolayısıyla denkleştirme kavramını kullanmayı tercih ediyoruz.

---

²³³ Hatemi, age, s. 45 vd.

²³⁴ Özkaya, age, s. 344.

²³⁵ Kocayusufoğlu, age, s. 436 vd.; Hatemi, age, s. 47 vd.; Antalya ve Sağlam, age, s. 451 vd.

Mirasta denkleştirme TMK'nın 669. maddesinde; “*Yasal mirasçılar, miras bırakandan miras paylarına mahsuben elde ettikleri sağlar arası karşılıksız kazandırmaları, denkleştirmeyi sağlamak için terekeye geri vermekle birbirlerine karşı yükümlüdürler.*”

Miras bırakanın çeyiz veya kuruluş sermayesi vermek ya da bir malvarlığını devretmek veya borçtan kurtarmak ve benzerleri gibi karşılık almaksızın altsoyuna yapmış olduğu kazandırmalar, aksi miras bırakan tarafından açıkça belirtilmiş olmadıkça, denkleştirmeye tâbidir.” şeklinde düzenlenmiş bulunmaktadır.

Kanuni düzenlemeden de yola çıkarak mirasta denkleştirmeyi; miras bırakanın hayattayken kanuni mirasçılara miras hisselerine mahsuben gerçekleştirmiş olduğu karşılıksız kazandırmaların aynen veya değerinin geri alınarak mirasın taksimi sırasında mirasçılar arasında yapılacak paylaştırmaya dâhil edilmesidir. Bu kurumla mirasçıların almaları gereken paylarına göre aralarında eşitliği sağlamak amaçlanmaktadır²³⁶.

1.3.2. Mirasta Denkleştirmenin Şartları

Miras bırakanın sağlığında gerçekleştirdiği her işlem denkleştirmeye tabi değildir. Mirasta denkleştirmenin söz konusu olabilmesi için bazı şartların gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu şartlar: Miras bırakan tarafından yapılmış sağlar arası karşılıksız bir kazandırmanın bulunması, miras bırakanın karşılıksız kazandırmayı yasal mirasçıları lehine yapmış olması ve tasarrufun miras hisselerine mahsuben yapılmış olmasıdır. Şimdi bu şartları biraz daha ayrıntılı şekilde inceleyeceğiz.

1.3.2.1. Miras Bırakanın Tarafından Yapılmış Sağlar Arası Karşılıksız Kazandırmanın Bulunması

Mirasta denkleştirmenin ilk şartı TMK'nın 669. maddesinin birinci fıkrasında da belirtildiği üzere miras bırakanın yapmış olduğu kazandırmanın, sağlar arası ve karşılıksız bir kazandırma olmasıdır²³⁷. Dolayısıyla miras bırakanın gerçekleştireceği ölüme bağlı tasarruflar denkleştirmeye tabi olmayıp şartlarının gerçekleşmesi durumunda tenkise tabi olacaktır. Sağlar arası hukukî işlemde anlaşılması gereken miras bırakanın sağken gerçekleştirdiği ve sonuçlarını da sağken doğuracak işlemlerdir²³⁸. Sağlar arası kazandırmanın karşılıksız olması

---

236 İmre ve Erman, age, s. 513; Özüğür, age, s. 397; Bedia Güleş, “Türk Miras Hukukunda Denkleştirme”, TBB Dergisi, S. 134, Y: 2018, s. 361.

237 İmre ve Erman, age, s. 524; Turanboy, age, s. 34; Dural ve Öz, age, s. 331; Hatemi, age, s. 50; Öztan, age, s. 511; Antalya ve Sağlam, age, s. 455; Kılıçoğlu, Miras, s. 455; İnan/Ertaş/Albaş, age, s. 566; Başara, agm, s. 46; Günay, Tenkis, s. 71; Özüğür, age, s. 402.

238 Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı, age, s. 114 vd.; Kılıçoğlu, age, s. 51.

yani miras bırakanın tasarrufu karşılığında herhangi malvarlığı almamalıdır²³⁹. Bununla birlikte miras bırakanın tasarrufta bulunduğu malvarlığı karşılığında daha değersiz bir mal, para veya emek alması durumunda da yine denkleştirme gündeme gelebilecektir. Örneğin, miras bırakanın kızına verdiği 500.000 TL değerindeki arsa karşılığında kızından 50.000 TL değerindeki otomobilini almış olması durumunda denkleştirme söz konusu olabilecektir²⁴⁰.

Mirasta denkleştirmeye tabi olacak karşılıksız kazandırmaya en iyi örnek belki de tek örnek, bağışlama veya karma bağışlamadır²⁴¹. Bununla birlikte miras bırakanın ahlaki bir görevini yerine getirmek üzere gerçekleştirdiği bağışlama karşılıksız da olsa denkleştirmeye tabi olmayacaktır²⁴².

1.3.2.2.Murisin Tasarrufu Yasal Mirasçı Lehine Yapması

Mirasta denkleştirme ikinci şart yine TMK'nın 669. maddesinin birinci fıkrasından anlaşılacağı üzere denkleştirme konusu kazandırmanın yasal mirasçılara yapılmış olmasıdır. Kimlerin yasal mirasçı olabileceği TMK'nın 495 vd. maddelerinde sayılmaktadır. Buna göre; altsoy, ana-baba, büyük ana ve büyük baba, evlilik dışı hısımlar, sağ kalan eş, evlatlık ve devlet yasal mirasçı olabilecektir. Kanunda yasal mirasçı olabilecek kişiler belirtilmekle birlikte bu kişilerin hepsi aynı anda mirasçı olamayacaktır. Duruma göre kim mirasçı olmuşsa ona yönelik kazandırma için denkleştirme söz konusu olacaktır²⁴³. Mirası ret, mirasçılıktan çıkarma gibi nedenlerle mirasçılık sıfatını kazanamamış olan kişiler miras bırakan tarafından yapılmış karşılıksız kazandırma için denkleştirmeye tabi olmayacaklardır²⁴⁴. Ancak bu kişi yerine başka bir kişi mirasçı olmuşsa denkleştirme hükümleri bu kişi için de geçerli olacaktır(TMK m. 670).

Kanunda açıkça yasal mirasçılara yapılmış kazandırmalar denkleştirmeye tabi kılındığından miras bırakanın kendi iradesiyle atadığı mirasçılar için gerçekleştirdiği kazandırmalar denkleştirmeye konu olamayacaktır²⁴⁵.

---

239 Kocayusufpaşaoğlu, age, s. 464, 465; Turanboy, age, s. 34; Antalya ve Sağlam, age, s. 455;

240 İnan/Ertaş/Albaş, age, s. 560; Turanboy, age, s. 34.

241 Doktrinde bu konuda yer alan tartışmalar için bkz. Kocayusufpaşaoğlu, age, s.465; Başara, agm, s. 50; Dural ve Öz, age, s. 332.

242 İnan/Ertaş/Albaş, age, s. 561.

243 Güleş, agm, s. 381.

244 Kocayusufpaşaoğlu, age, s. 441, 447; İmre ve Erman, age, s. 523; Antalya ve Sağlam, age, s. 452; Dural ve Öz, age, s. 325; Özüğür, age, s. 402.

245 İmre ve Erman, age, s. 522, 523; Turanboy, age, s. 35; Günay, Tenkis, s. 90; Buna karşın mirasbırakanın iradesiyle atanmış mirasçılara yönelik gerçekleştirilen karşılıksız kazandırmaları da denkleştirmeye tabi kılabilceği yönünde görüşler için bkz. Serozan ve Engin, age, s. 642; Özüğür, age, s. 402; Öztan, age, s. 509.

1.3.2.3. Murisin Tasarrufunun Miras Hissesine Mahsuben Yapılmış Olması

TMK'nın 669. maddesinin birinci fıkrasından anlaşılacağı üzere mirasta denkleştirme için gerekli son şart; miras bırakanın kazandırmayı mirasçının miras paylarına mahsuben gerçekleştirmiş olmasıdır. Diğer bir ifadeyle miras bırakan yasal mirasçısına gerçekleştirdiği karşılıksız kazandırmayı daha sonra miras payından düşülmesi amacıyla yapmış olması gerekmektedir²⁴⁶.

Dolayısıyla miras bırakanın iradesinin karşılıksız kazandırmayı miras payına mahsuben yapmak yönünde olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir. Miras bırakanın karşılıksız kazandırmasının altsoyuna karşı gerçekleştirmiş olması durumunda bir beyanı olmasa da karine olarak bu kazandırmanın denkleştirmeye tabi olduğu kabul edilmektedir. Zira TMK'nın 669. maddesinin ikinci fıkrasında miras bırakanın altsoyuna, karşılık olmaksızın yapmış olduğu kazandırmaların, aksi miras bırakan tarafından belirtilmiş olmadıkça denkleştirmeye tabi olacağı hükme bağlanmıştır. Bu karine mutlak bir karine değildir ve miras bırakan arzu etmesi durumunda kendi iradesiyle bu mirasçısını da denkleştirme yükümlülüğü altına sokmayabilecektir²⁴⁷.

Miras bırakanın altsoyu dışındaki mirasçılara gerçekleştirdiği kazandırmalar ise kural olarak denkleştirmeye tabi olmayıp, ancak miras bırakanın açıkça denkleştirmeye tabi olacağını belirtmesi durumunda denkleştirmeye tabi olacaktır²⁴⁸.

1.3.3. Mirasta Denkleştirme ve Muris Muvazaası Arasındaki İlişki

Mirasta denkleştirmede TMK'nın 669 vd. maddelerinde bir miras hukuku kurumu olarak ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiş bulunmaktadır. Muris muvazaası ise, TMK'da veya TBK'da ayrıca düzenlenmemiş olup, TBK'nın 19. maddesinde yer alan muvazaa kurumunun bir görünümü olarak yargı içtihatları ve doktrin tarafından bir nispi muvazaa türü olarak yorumlanmaktadır²⁴⁹.

TMK'nın 669. maddesinde belirtildiği üzere mirasçılarının birbirleri arasında geçerli olan "geri verme yükümlülüğü", diğer bir ifadeyle bir borç yükümlülüğü söz konusu olmaktadır. Dolayısıyla denkleştirme sonucunda aynı bir hak değil, miras hukukundan kaynaklanan bir

---

246Güleş, agm, s. 383.

247İmre ve Erman, age, s. 526; Kocayusufpaşaoğlu, age, s. 468; İnan/Ertaş/Albaş, age, s. 567; Baygın, agm, s. 106

248Kocayusufpaşaoğlu, age, s. 468; Dural ve Öz, age, s. 321; Özüğür, age, s. 403; Serozan ve Engin, age, s. 642.

249 Özkaya, age, s. 293.

alacak hakkı doğmaktadır²⁵⁰. Muris muvazaasında ise geçersiz sayılan işlem nedeniyle mülkiyet geçmeyeceğinden miras bırakanın ve dolayısıyla mirasçılarının bir aynı hakkı söz konusu olmaktadır.

Mirasta denkleştirmeye konu olabilecek işlemler miras bırakanın sağlığında, kanuni mirasçıları lehine yapmış olduğu kazandırmalardır ve dolayısıyla miras bırakanın ölüme bağlı tasarrufları denkleştirmeye konu olmamaktadır²⁵¹. Muris muvazaası da miras bırakanın sağlığında gerçekleştirdiği işlemler de söz konusu olmasına karşın bu işlemlerin mirasçılardan biri lehine gerçekleştirilmesi olması şart değildir. Miras bırakan muvazaalı işlemi bir mirasçısı lehine gerçekleştirebileceği gibi mirasçıları dışında bir şahıs lehine de gerçekleştirebilecektir.

Miras bırakanın bir işleminin denkleştirmeye konu olabilmesi için öncelikle geçerli bir karşılıksız kazandırma olması gerekmektedir. Miras bırakanın muvazaalı işlemi de görünürde satış veya ölüncüye kadar bakma gibi karşılık bir işlem söz konusu iken tarafların gerçek iradesi denkleştirmede olduğu gibi bir karşılıksız kazandırma olan bağışlamadır. Görünürdeki işlem tarafların gerçek iradesine dayamadığından geçersiz olacakken diğer şekil şartlarını taşıması durumunda gizli yapılan bağışlama geçerli olabilecektir.

TMK'nın 669. maddesinde belirtildiği üzere mirasta denkleştirmenin yükümlüsü de denkleştirme alacaklısı da miras bırakanın yasal mirasçılarından olacaktır²⁵². Dolayısıyla da atanmış mirasçılar veya lehine vasiyet yapılan kişiler denkleştirmeye taraf olamayacaklardır. Muris muvazaasında ise miras bırakan muvazaalı işlemi mirasçılarından biri ile gerçekleştirebileceği gibi üçüncü bir kişi ile de yapabilecektir. Bu durumda yapılan işlemin muvazaalı olduğunu ve geçersiz olduğu için mülkiyeti geçirmediğini saklı pay sahibi olan veya olmayan miras hakkı zarar gören tüm mirasçılar ileri sürebilecektir. Diğer bir ifadeyle muris muvazaasında denkleştirmede olduğu gibi dava açma hakkı yasal mirasçılarla sınırlı tutulmamaktadır. Denkleştirme talepleri sadece yasal mirasçılara yöneltebilecekken muris muvazaasında üçüncü kişiler de davalı taraf olabileceklerdir.

---

250 Kocayusufpaşaoğlu, age, s. 440; İmre ve Erman, age, s. 449.

251 Kılıçoğlu, age, s. 437.

252Kocayusufpaşaoğlu, age, s. 441; İnan/Ertaş/Albaş, age, s. 573; Turanboy, age, s. 36. Dural ve Öz, age, s. 317.

1.4. İptal Davası

1.4.1. Genel olarak

Ölüme bağlı tasarrufların iptali davası TMK'nın 557 vd. maddelerinde düzenlenmiş bulunmaktadır. TMK'nın 557. maddesi gereğince iptali için dava yoluna gidilebilecek ölüme bağlı tasarruflar şunlardır:

- Mirasbırakanın tasarruf ehliyeti bulunmadığı bir sırada yapılan tasarruflar,
- Yanılma, aldatma, korkutma veya zorlama sonucunda gerçekleştirilmiş tasarruflar,
- İçeriği, bağlandığı koşullar veya yüklemeler hukuka veya ahlâka aykırı olan tasarruflar,
- Kanunda öngörülen şekil şartına uyulmadan gerçekleştirilmiş tasarruflar.

TMK'nın 557. maddesinde iptal davası açılacak durumlar tek tek sayılmış olduğundan sınırlayıcı olarak sayılan bu iptal sebepleri dışında bir sebeple ölüme bağlı tasarrufların iptali yoluna gidilemeyecektir²⁵³.

Bununla birlikte TMK'nın 504. maddesinin birinci fıkrasında da ölüme bağlı tasarrufların iptaline dair bir düzenlemeye daha yer verilmektedir. “İrade sakatlığı” başlıklı madde; “*Miras bırakanın yanılma, aldatma, korkutma veya zorlama etkisi altında yaptığı ölüme bağlı tasarruf geçersizdir. Ancak, yanıldığını veya aldatıldığını öğrendiği ya da korkutma veya zorlamanın etkisinden kurtulduğu günden başlayarak bir yıl içinde tasarruftan dönmediği takdirde tasarruf geçerli sayılır.*” şeklindedir.

Miras bırakanın ölüme bağlı tasarruflarının iptaline dair özel bir düzenleme getiren madde gereğince miras bırakanın ölüme bağlı tasarrufu gerçekleştirdiği sırada bir irade sakatlığının bulunuyor olması durumunda miras bırakan bir yıl içerisinde bu tasarruftan dönebilecektir. Miras bırakanın bu hakkını kullanmaması durumunda artık mirasçılar söz konusu ölüme bağlı tasarrufun iptaline yönelik dava açma hakkına sahip olmayacaklardır. Ancak miras bırakanın irade sakatlığından haberdar olmasına karşın bir yıl içerisinde tasarrufundan dönmeden ölmesi durumunda artık mirasçılar bu durumu öğrenmelerinden itibaren bir yıl içerisinde iptal davası açabileceklerdir²⁵⁴.

---

253 Hasan Petek, “Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davasında Süreler ve Hükümün Anlam Bakımından Uygulama Alanı”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, C.1, S. 2, Y. 2011, s. 3; Ruhi ve Ruhi, age, s. 539.

254 İmre ve Erman, s. 212; Petek, agm, s. 3.

Sağlar arası işlemlerden farklı olarak ölüme bağlı tasarruflarda “favortestamenti” prensibi nedeniyle kesin hükümsüzlük yaptırımı bulunmamaktadır. Ölüme bağlı tasarrufu mümkün olduğunca ayakta tutmayı amaçlayan bu prensip ölenin son arzusunun hayata geçmesini ve bu konuda yaşanabilecek suiistimalleri önlemeyi amaçlamaktadır²⁵⁵. Bu nedenle de ölüme bağlı tasarruflar geçersiz dahi olsalar bu durum kendiliğinden hüküm ve sonuçlarını doğurmayıp, bu durumun bir davayla tespit edilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla da ölüme bağlı tasarrufun TMK’nın 557. maddesinde belirlenen durumlar nedeniyle geçersiz olması halinde bu hükümsüzlüğün sonuçlarını doğurması için belirlenen hak düşürücü süreler içerisinde iptal davasının açılması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle kanuna aykırı bir şekilde gerçekleştirilmiş dahi olsa iptal davasıyla iptal edilinceye kadar ölüme bağlı tasarruf geçerliymiş gibi hüküm ve sonuç doğurmaya devam edecektir²⁵⁶.

Miras bırakanın mirasçılarında mal kaçırmak amacıyla mirasçısına veya bir başka kişiye gerçekleştirmiş olduğu kazandırmanın geçersiz olduğunun dava edilmesi yolunda da karşımıza iptal davası çıkmaktadır.²⁵⁷ Örneğin, miras bırakanın mirasçılarında mal kaçırmak amacıyla bağışladığı tapuya kayıtlı bir arsasını, tapuda satış sözleşmesi yapmış gibi üçüncü bir kişiye devretmesi durumunda saklı pay sahibi mirasçılar ihlal edilen miras haklarının tamamına “iptal davası” ile kavuşabileceklerdir. Bununla birlikte bu durumda saklı paylı mirasçıların koşullarının oluşması durumunda tenkis talebinde bulunma hakları da bulunmaktadır.

Miras bırakanın mirasçılarında mal kaçırmak gibi hukukun korumadığı bir amaçla muvazaalı işlem yapması durumunda her ne kadar bu işlemin geçersiz olduğu kabul edilmekte ise de bu geçersizlik iptal davası ile tespit edilebilecektir. Teknik olarak esasında ortada iptal edilebilecek geçerli bir işlem bulunmamaktadır ancak uygulamada bu dava “iptal davası” olarak anılmaktadır. Uygulama da miras bırakanın mirasçılarında miras paylarını ihlal etmek amacıyla genellikle tapulu taşınmaz mallarını tapuda satmış gibi gösterdiği görülmektedir. Bu durumda mirasçılar tarafından açılan iptal davasının tapu iptali ve tescili olacaktır²⁵⁸.

---

255 Kılıçoğlu, Miras, s. 193.

256 Öztan, age, s. 247.

257Topdemir, agt, s. 70-71.

258 Sevgi, agt, s. 73.

1.4.2. İptal Davasında Davacı

İptal davasında kimlerin davacı sıfatına sahip olabilecekleri TMK'nın 558. maddesinde şu şekilde belirlenmiş bulunmaktadır: *“İptal davası, tasarrufun iptal edilmesinde menfaati bulunan mirasçı veya vasiyet alacaklısı tarafından açılabilir.”*

Düzenlemeden de anlaşılacağı üzere iptal davasının davacıları ölüme bağlı tasarrufun iptal edilmesinde menfaati olan mirasçı veya vasiyet alacaklısıdır²⁵⁹. Maddede herhangi bir sınırlamada bulunulmadan doğrudan “mirasçı” kavramı kullanılmış bulunduğundan mirasçı sıfatına sahip olan kanunî ve atanmış mirasçılar davacı olabileceklerdir²⁶⁰. Aynı şekilde saklı paylı mirasçılar gibi saklı payı bulunmayan mirasçılar da ölüme bağlı tasarrufun iptali davasında davacı olabileceklerdir²⁶¹. Nitekim Yargıtay da ölüme bağlı tasarrufun iptali davasını saklı pay sahibi olsun olmasın tüm mirasçıların açabileceği yönünde karar vermiştir²⁶².

Ölüme bağlı tasarrufun iptali davası açma hakkı bulunan mirasçı veya vasiyet alacaklısının bu hakkını kullanarak dava açabilmesi için açılacak iptal davasında menfaatinin bulunması gerekmektedir²⁶³. Konuya ilişkin olarak, Yargıtay 3. HD., 22.11.2012 T., 2012/1908 E ve 2012/27928 K sayılı kararı, *“İptal davası, tasarrufun iptal edilmesinde menfaati bulunan mirasçı veya vasiyet alacaklısı tarafından açılabilir. Dava, ölüme bağlı tasarrufun tamamına veya bir kısmına ilişkin olabilir. İptal davası, ölüme bağlı tasarrufla kendilerine, eşlerine veya hısımlarına kazandırma yapılanların tasarrufun düzenlemelerine katılmalarının yol açtığı sakatlığa dayandığı takdirde tasarrufun tamamı değil, yalnız bu kazandırmalar iptal edilir (TMK m. 558). Davacının yukarıda açıklanan yasa hükmü gereğince dava hakkı bulunmamaktadır. Bu nedenle davanın taraf sıfatı yokluğundan reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde kabulü doğru olmamıştır.”* şeklindedir.

Miras bırakanın bir kişiyi vasiyetname ile mirasçı atadıktan sonra tekrar bir vasiyetname düzenleyerek ilk mirasçıyı mirasçı olmaktan çıkarması durumunda ilk vasiyetnameyle mirasçı sıfatı kazanan kişi ikinci vasiyetnamenin geçersiz olması durumunda mirasçılık sıfatını kaybetmeyeceğinden TMK'nın 557. maddesinde sayılan nedenlerden birinin söz konusu

---

259 Kocayusufpaşaoğlu, age, s. 343; Oğuzman, Miras, s. 190; Dural ve Öz, age, s. 232; İmre ve Erman, age, s.218; İnan/Ertaş/Albaş, age, s. 288; Öztan, age, s. 248.

260 Gamze Turan, **Ölüme Bağlı Tasarrufları Hükümsüzlüğü**, 1.b., Turhan Kitabevi, Ankara, 2009, s. 101.

261 Toplandı, agt, s. 135.

262 Yargıtay 2. HD., 05.04.1977 T., 1977/1671 E. ve 1977/2829 K. Sayılı kararı, (<http://www.kazanci.com>; E.T. 12.01.2019).

263 Oğuzman, Miras, s. 190; Kocayusufpaşaoğlu, age, s. 343; Dural ve Öz, age, s. 232; Öztan, age, s. 248; İmre ve Erman, age, s. 217.

olduğunu ileri sürerek ikinci vasiyetnamenin iptalini isteyebilecektir²⁶⁴. Yine benzer şekilde miras bırakanın bir malvarlığını düzenlediği vasiyetnameyle önce bir kişiye daha sonra da aynı malvarlığını başka bir kişiye vasiyet etmesi durumunda ilk vasiyetnamede vasiyet alacaklısı olan kişi ikinci vasiyetnamenin iptalini dava edebilecektir²⁶⁵.

1.4.3. İptal Davasında Davalı

İptal davasında davalı taraf, iptali istenen ölüme bağlı tasarruf dolayısıyla elde edeceği hak nedeniyle dava açma hakkı bulunan kişiler aleyhine menfaat sağlayan kişi olacaktır²⁶⁶. Bu anlamda miras bırakanın bir ölüme bağlı tasarrufla mirasçı veya vasiyet alacaklısı olarak atadığı kişiler, miras bırakanın ölüme bağlı tasarrufla mirasını paylaştırmasından dolayı payı artanlar iptal davasında davalı taraf olabileceklerdir.

Bir ölüme bağlı tasarrufun yerine getirilmesi için vasiyeti yerine getirme görevlisi atanmış olması durumunda bu kişi atandığı ölüme bağlı tasarrufla ilgili açılacak iptal davasında davalı sıfatına sahip olacaktır²⁶⁷.

Miras bırakanın ölüme bağlı tasarruf ile birden fazla mirasçı veya vasiyet alacaklısı atamış olması durumunda, iptal davası bu kişilerin hepsine birden açılabilir gibi bunlardan birisine karşı da iptal davası açılabilir.

1.4.4. İptal Davası ile Tenkis Davası Arasındaki İlişki

1.4.4.1. İptal Davası ile Tenkis Davası Arasındaki Benzerlikler ve Farklılıklar

İptal davası ve tenkis davası miras bırakanın tasarruflarını ve mirasçıların paylarını ilgilendirmeleri bakımından yakın bir ilişki içerisindedirler. Her iki davanın konusu da miras bırakanın gerçekleştirmiş olduğu tasarruflardır²⁶⁸. İptal davası sonucunda ve tenkis davası sonucunda verilecek kararlar geçmişe yönelik, yenilik doğurucu karar niteliği taşımaktadırlar. Dolayısıyla davacı tarafın bu davalar sonucunda elde ettiği hakkın ifası için ayrı bir eda davası açması gerekebilecektir²⁶⁹.

---

264 Oğuzman, Miras, s. 190; İmre ve Erman, age, s. 217; Turan, age, s. 101.

265 Dural ve Öz, age, s. 232.

266 Oğuzman, Miras, s. 191; Kocayusufpaşaoğlu, age, s. 343; İmre ve Erman, age, s. 218; İnan/Ertaş/Albaş, age, s. 288; Dural ve Öz, age, s. 233; Öztan, age, s. 249.

267 Kocayusufpaşaoğlu, age, s. 344; Oğuzman, Miras, s. 191; Dural ve Öz, age, s. 233.

268 Özkaya, age, s. 428-429.

269 Oğuzman, Miras, s. 195; Kocayusufpaşaoğlu, age, s. 341.

İptal davası ve tenkis davasının amacı ve konusu birbirinden farklıdır. Nitekim İptal davasıyla amaçlanan yasal veya iradi mirasçılarının haklarının ihlalinin önlenmesidir. Davanın kazanılmasıyla davacı mirasçı yasal miras payına tekrar sahip olacaktır. Tenkis davasında ise mirasçılarının hakları sadece saklı payları oranında korumaktadır²⁷⁰.

İptal davasını saklı payı olup olmadığı önem taşımaksızın bütün mirasçılar tarafından açılabilirken tenkis davası yalnızca saklı paylı mirasçılar tarafından açılabilir²⁷¹. Ayrıca saklı paylı mirasçılarının alacaklıları ve iflas dairesi de tenkis davası açma hakkına sahipken bu kişilerin iptal davası açma hakkı bulunmamaktadır.

Tenkis davası, miras bırakanın ölüme bağlı ve sağlar arası kazandırmalarında söz konusu olabileceken, iptal davası yalnızca miras bırakanın ölüme bağlı kazandırmalarına karşı açılabilir²⁷².

1.4.4.2. Terditli Talep Etme Durumu

Aynı hakkın elde edilmesi için kanunda yer alan farklı hukuki sebeplere dayanma imkânının bulunması durumunda bu iki hukuki hakkın yarışması söz konusu olacaktır²⁷³. Tenkis davası ile miras bırakanın ölme bağlı tasarrufunun iptali davası sonucunda ulaşılabilecek neticeler birbirinden farklı olduğundan bu iki davanın yarışan davalar veya yarışan talepler olduğu söylenemeyecektir²⁷⁴.

Tenkis ve iptal davası yarışan talepler değildirler ancak bu iki dava sonuçlarının birbirini yakından ilgilendirmesi nedeniyle terditli (kademeli) olarak açılabilirlerdir.

Davacının davasını dayandırdığı hukuki dayanakların ispatlanmasından emin olmaması nedeniyle davasını iki farklı ihtimali de değerlendirecek şekilde açmasına terditli dava veya terditli talep denilmektedir. Bu davada davacı emin sonucundan emin olmadığı iki talebini de ileri sürmekte, bu taleplerden birinin kabul edilmemesi durumunda ikinci talebi hakkında karar verilmesini istemektedir²⁷⁵. Davacının ileri sürdüğü taleplerden birisi asıl talep olmakta diğeri ise bu asıl talebin reddedilmesi durumunda dikkate alınacak ferî taleptir.

---

270 Serozan ve Engin, age, s. 476; Dural ve Öz, age, s. 238; Günay, Tenkis, s. 62; Öztan, age, s. 121.

271 Antalya ve Sağlam, age, s. 256; İmre ve Erman, age, s. 264; Dural ve Öz, age, s. 280; Serozan ve Engin, age, s. 261; İnan/Ertaş/Albaş, age, s. 288; Nar, age, s. 53; Gençcan, age, s. 509-511.

272 İnan/Ertaş/Albaş, age, s. 431.

273 Hakların yarışması konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Sevgi, agt, s.98.

274 Özüğür, age, s. 104-105; Topdemir, agt, s. 78.

275 Kuru/Arslan/Yılmaz, age, s. 281; Üstündağ, age, s. 341.

Miras bırakanın gerçekleştirdiği bir ölüme bağlı tasarrufun TMK'nın 557. maddesinde yer alan nedenlerden birinin söz konusu olması dolayısıyla iptalinin istenmesi durumunda, söz konusu ölüme bağlı tasarrufun aynı anda mirasçılarının saklı payını da ihlal etmesi durumunda iptal davasıyla birlikte terditli olarak tenkis davası da açılabilir²⁷⁶. Bunun için davacının her iki davayı da açmaya hakkı olan saklı paylı mirasçı olması ve ölüme bağlı tasarrufun hem iptalini hem de tenkis talebini aynı davada terditli olarak ileri sürmesi gerekmektedir.

Uygulamada iptal davası ve tenkis talebinin terditli olarak birlikte açılmasına sıklıkla rastlanmaktadır²⁷⁷. Terditli dava konusunda kanunda bir düzenleme yer almamasına karşın uygulamada Yargıtay'ın bu şekilde açılacak davaları kabul ettiği ve yerleşik içtihatlarını bu doğrultuda verdiği görülmektedir. Yargıtay 3.HD. 23.02.2010 T., 2009/16930 E. ve 2010/2852 K. Sayılı kararın da; “... *Dava konusu vasiyetname açıklanan şekil kurallarına uygun olarak yapılmamıştır. O halde, vasiyetnamenin iptaline karar verilmesi gerekirken, yanlış değerlendirme sonucu davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir. Davacılar, dava dilekçesinde; açıkladıkları sebeple, vasiyetnamenin iptaline karar verilmesini, mümkün olmadığı mahfuz hisseleri oranında tenkis talep etmişlerdir. Mahkemece, vasiyetnamenin iptali talebi reddedildiğinden bahisle tenkis talebine ilişkin dava tefrik edilmiştir. Oysa terditli olarak açılan ve aynı dilekçe ile dava konusu edilen tenkis isteminin iş bu davada bakılıp sonuçlandırılması gerekir. Zira, tenkis davasının tefrik edilmesi ve ayrı bir esasa kaydı davayı uzatacağından; usul ekonomisine aykırılık oluşturur.*” şeklindedir.

1.5. Yolsuz Tescilin Düzeltilmesi Davası

Yolsuz tescilin düzeltilmesi davası Yargıtay içtihatlarında “tapu iptal ve tescil davası” olarak adlandırılmaktadır. Söz konusu dava TMK'nın 1025. maddesinin birinci fıkrasında; “*Bir aynî hak yolsuz olarak tescil edilmiş veya bir tescil yolsuz olarak terkin olunmuş ya da değiştirilmiş ise, bu yüzden aynî hakkı zedelenen kimse tapu sicilinin düzeltilmesini dava edebilir.*” şeklide düzenlenmiş bulunmaktadır. Bu davada herhangi bir nedenle tapuda yolsuz olarak tescil edilmiş bulunan bir hakkın düzeltilmesi amaçlanmaktadır²⁷⁸.

Muris muvazaasında da miras bırakan yasal mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla gerçekte bağışladığı tapuya kayıtlı bir taşınmazını tapuda satış gibi göstererek üçüncü bir kişiye

---

276 Serozan ve Engin, age, s. 476.

277 İnan/Ertaş/Albaş, age, s. 295; Gençcan, age, s. 524.

278 Serozan ve Engin, 2018, s. 664; Yücel Sevtap. 2008. “Vasiyet Alacaklısı Açısından Muris Muvazaası Nedeniyle Tapu İptal Davası Açma Sorunu (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 21.11.2001 Tarihli 958/1035 Sayılı Kararının Değerlendirilmesi), EÜHFD, C. XII, S. 3-4, s. 397.

tescilini gerçekleştirmektedir. Bu durumda miras bırakanın gerçekleştirdiği gizli bağışlama sözleşmesi geçerlilik şartı olan tapuda resmi şekilde gerçekleştirilme şartını yerine getirmediğinden geçersiz olmaktadır. Dolayısıyla söz konusu taşınmazın mülkiyeti miras bırakanda kalmasına karşın tapuda yolsuz şekilde başkası adına kayıtlı olduğundan bu durumun düzeltilmesi için de TMK'nın 1025.maddesi gereğince yolsuz tescilin düzeltilmesi davasını açılabilecektir²⁷⁹. Zira üçüncü kişi lehine gerçekleştirilen tescil, muvazaalı işleme dayandığından geçerli bir hukuki sebepten yoksun durumdadır. Tarafların aralarında gerçekleştirdikleri ve gerçek iradelerine dayanan bağışlama se şekil artına uymadığından geçersizdir. Bu durumda miras bırakana ait olmaya devam eden taşınmaz için yolsuz tescilin düzeltilmesi davasını saklı paylı olsun veya olmasın bütün yasal mirasçılarının açma hakkı bulunmaktadır²⁸⁰.

Miras bırakanın muvazaalı işlemi nedeniyle açılacak yolsuz tescilin düzeltilmesi davasında herhangi bir zamanaşımı süresi bulunmamakla birlikte mirasçılarının yolsuz tescilin düzeltilmesini davasını bir an önce açmalarında fayda vardır²⁸¹. Zira TMK'nın 1023. maddesi gereğince tapu kütüğündeki tescile iyi niyetle dayanarak mülkiyet veya başka ayni hak kazanan üçüncü kişinin bu kazanımı korunacaktır ve söz konusu taşınmazın mülkiyeti iyiniyetli üçüncü kişiye geçebilecektir²⁸². Bu ihtimalde artık taşınmaz miras bırakanın mülkiyetinden yasal olarak çıkmış olacaktır.

2. İŞLEMİN MUVAZAALI OLDUĞU BELİRLENDİĞİNDE TALEP EDİLEBİLECEK HAKLAR

2.1. Genel Olarak

Kanun koyucu mirasçılarının miras paylarının belli oranda korumuş ve miras bırakana bu saklı paylar üzerinde tasarrufta bulunma özgürlüğü tanımamıştır. Buna karşın mirasbırakan bazı saiklerle mirasçılarının miras paylarını hatta saklı paylarını almalarını engellemek için kanunu dolanma girişiminde bulunabilmektedir. Bunların başında da miras bırakanın mirasçılarının açabilecekleri davaları önlemek için başvurduğu muvazaalı işlemler gelmektedir. Mirasçılarının bu şekilde bir işlemle karşılaşmaları durumunda kanun tarafından kendilerine tanınan paylarını

---

279 Dural ve Öz, age, s. 263; Berktaş, agm, s. 8; Yücel, agm, s. 398.

280 Oğuzman, Miras, s. 189.

281 Bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 04.11.2015 T., 2014/1-560 E. ve 2015/2371 K sayılı kararı.

282 Kocayusufpaşaoğlu, Hatemi, Serozan ve Arpacı, 2017, s. 360; Özkaya, 2017, s. 563; Berktaş, s. 4.

alabilmek için bazı hukuki yolları kullanabileceklerdir. Duruma göre farklılık arz edebilecek olan bu hukuki imkânları inceleyeceğiz.

2.2. Tescilin Düzeltilmesi ve Yeniden Tescil Talebi

Miras bırakanın mirasçılarında mal kaçırmak kastıyla hareket ederek tapuya kayıtlı bir taşınmazın devrine dair gerçekleştirdiği işlemler dolayısıyla tüm mirasçılar bu muvazaalı işlemin geçersiz olduğunu ve şeklen bir başkasına devredilmiş görünen taşınmaz için tescilin düzeltilmesi ve yeniden tescil edilmesini talep etme hakları bulunmaktadır. Tescilin düzeltilmesini saklı paylı olsun olmasın tüm mirasçılar talep edebilecekleri gibi işleminden direk zarar görmeyen mirasçılar da talep edebileceklerdir²⁸³.

Miras bırakanın bir taşınmazın devri için başvurduğu muvazaalı işlem sonucunda görünüşteki işlem muvazaalı olduğundan, gizli yapılan bağışlama da kanuni şekle uygun olmadığından geçersiz olacaktır. Bu durumda tapuda üzerine tescil yapılmış olan kişi taşınmazın mülkiyetini hiç kazanamamış olacak ve tapuda görünen tescil yolsuz olacaktır. Bu şekilde gerçekleşmiş bir tescilin düzeltilmesini tüm mirasçılar talep edebileceklerdir²⁸⁴.

2.3. Bedelin Tazmini Talebi

Miras bırakanın lehine kazandırmada bulunduğu kişi miras bırakanın muvazaalı bir işlem gerçekleştirdiğini ve mirasçılarının saklı payını ihlal ettiğini biliyor ya da somut olayın özelliklerine göre bilmesi gerekiyorsa kötü niyetli kabul edilecektir²⁸⁵. TMK'nın 566. maddesinde kötü niyetli lehdarın geri verme yükümlülüğü konusunda, iyiniyetli olmayan zilyedin geri verme borcuna ilişkin olan hükümlere atıfta bulunmaktadır. Dolayısıyla bu konuda TMK'nın 995. maddesi uygulanacaktır. Kötü niyetli haksız zilyedin iade yükümlülüğü ve bu sebepten doğan sorumluluğunun düzenlenmiş bulunduğu TMK'nın 995. maddesi gereğince lehtar öncelikle miras bırakandan edindiği malvarlığını elde ettiği şekilde aynen iade edecektir. *TMK 995. maddesi: "İyiniyetli olmayan zilyet, geri vermekle yükümlü olduğu şeyi haksız alıkoymuş olması yüzünden hak sahibine verdiği zararlar ve elde ettiği veya elde etmeyi ihmal eylediği ürünler karşılığında tazminat ödemek zorundadır. İyiniyetli olmayan zilyet, yaptığı giderlerden ancak hak sahibi için de zorunlu olanların tazmin edilmesini isteyebilir.*

---

283 Topuz, 2016, s. 720.

284 Oğuzman, Miras, s. 189; Serozan ve Engin, age, s. 234; Dural ve Öz, age, s. 263.

285 Günay, Tenkis, s. 74; Kocayusufpaşaoğlu, age, s. 434.

İyiniyetli olmayan zilyet, şeyi kime geri vereceğini bilmediği sürece ancak kusuruyla verdiği zararlardan sorumlu olur.”

Söz konusu malvarlığının kötü niyetli lehtarın elinden çıkmış olması durumunda ise lehtar malvarlığı karşılığında bir edim almış olsun veya olmasın malvarlığının objektif değerini geri vermek zorundadır²⁸⁶. Diğer bir ifadeyle kötü niyetli lehtar miras bırakandan edindiği malvarlığını değerinin altında bir bedelle veya bedelsiz olarak elden çıkarmış da olsa malvarlığının değerinin tamamını geri verecektir. Bunun yanında malvarlığının kötü niyetli lehtarın elinde bulunduğu sırada bir hasara veya zarara uğraması durumunda bunu da tazmin yükümlülüğü altındadır²⁸⁷.

2.4. İşlem Yapma Ehliyetinin Bulunmadığı İddiasının İleri Sürülebilmesi

Miras bırakanın miras sözleşmesi gerçekleştirdiği sırada işlem yapma ehliyetinin bulunmaması durumunda bu miras sözleşmesi geçersiz olacaktır. Bu durumda TMK'nın 557. maddesinin birinci bendi gereğince miras bırakanın ölümünden sonra bu işlemin geçersizliğinde menfaati olanlar tarafından iptal davası açılabilecektir²⁸⁸. Miras bırakanın başka bir miras sözleşmesiyle lehine tasarrufta bulunduğu kişiler ile yasal veya atanmış mirasçılarının söz konusu işlemin geçersizliğinde menfaati olacağından iptal davası açma hakkı da bunlarda olabilecektir.

Miras bırakanın ehliyetsiz olarak gerçekleştirdiği işlemler kendiliğinden geçersiz olmayacağından, bu işlemin iptalinin sağlanması için mutlaka bir mahkeme kararının alınması gerekmektedir²⁸⁹. Burada Kanun koyucu sağlar arasında gerçekleştirilen hukuki işlemlerde taraflardan birinde mevcut ehliyetsizliğe bağlanan sonuçtan farklı bir sonuç öngörmektedir. Zira TMK'nın 15. maddesi gereğince sağlar arasında gerçekleştirilen ehliyetsiz bir kişinin yapmış olduğu hukukî işlem, kendiliğinden geçersiz olacaktır ve bunun için bir iptal davası açılmasına veya mahkeme kararına gerek duyulmayacaktır²⁹⁰. Ölüme bağlı tasarruflarda miras bırakanın ehliyetsizliğine sağlar arası işlemlerden farklı bir sonuç öngörülmesinin nedeni miras

---

286 İmre ve Erman, age, s. 285.

287 İmre ve Erman, age, s. 285.

288 Kocayusufpaşaoğlu, age, s. 144; Dural ve Öz, age, s. 105.

289 Kocayusufpaşaoğlu, age, s. 328; Oğuzman, Miras, s. 1105; İmre ve Erman, age, s. 68; Dural ve Öz, age, s. 226.

290 İmre ve Erman, age, s. 68.

bırakanın son arzularına duyulan saygı gereğince eksikliği giderilme imkânı kalmamış bu işlemleri mümkün olduğunca ayak tutabilme arzusudur²⁹¹.

2.5. Muvazaalı İşlemin Yanıltma Amaçlı Temsilci Eliyle Yapıldığının İleri Sürülmesi

Muvazaalı işlemin gerçekte kazandırmada bulunulan kişinin yerine görünürde temsilcisine karşı yapılmış gibi gösterilmesi durumunda da ortada bir muvazaalı işlem olacaktır. Doktrinde bu durumda tarafta muvazaa denilen başka bir muvazaa türünün söz konusu olacağı da ileri sürülmektedir²⁹². Bu durumda görünürdeki işlemi gerçekleştiren ve asıl hak sahibini gizleyen kişi gerçek hak sahibinin doğrudan temsilcisi konumunda bulunmaktadır. Kazandırmayı gerçekleştiren kişi bu temsil ilişkisinden haberdardır ve asıl amacı da gerçekte hak sahibi olan kişiye kazandırma bulunabilmektedir. İki tarafta gerçek hak sahibini gizlemek için temsilci üzerinden hukuki işlemi gerçekleştirmektedir. Temsilci yani görünürdeki hak sahibi yapılan işlemde hiç etkilenmemekte yapılan işlemin, bütün hükümleri gizli ve gerçek hak sahibi üzerinde doğmaktadır.

Miras bırakanın tarafta muvazaalı bir işlem gerçekleştirerek malvarlığından bir kazandırmada bulunması durumunda bu işlem muvazaalı olduğundan geçersiz olacak ve hakkı zayı olan mirasçılar yukarıda belirttiğimiz hukuki imkânlardan faydalanılabilecektir. Ancak doktrinde muvazaanın unsurlarından olan muvazaa anlaşmasının tarafta muvazaada gerçekleşmediğinden bu durumda bir muvazaadan söz edilemeyeceğini, dolayısıyla da yapılan işlemin bu nedenle geçersiz olmayacağını ileri süren yazarlar da bulunmaktadır²⁹³.

3. MİRAS MUVAZAASI DAVALARINDA YARGILAMA USULÜ

3.1. Taraflar

3.1.1. Davacı

Miras bırakanın muvazaalı işlemle mirasçılarında mal kaçırmaya çalışması durumunda gerçekleştirdiği bu işlem dolayısıyla bazı hukuki başvuru yolları bulunmaktadır. Bunlardan en önemlilerinden biri olan tapu iptal ve tescil davasında saklı paylı olan ve olmayan hukuki yararı bulunan tüm mirasçılar davacı olabileceklerdir.²⁹⁴ Kanun koyucu bu şekilde miras hakkı

---

291 İmre ve Erman, age, s. 68.

292 Esener, age, s. 43; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, age, s. 411.

293 Ayrıntılı bilgi için bkz. Sevgi, agt, s. 29 vd.

294 Özüğür, age, s. 883; Ayan, Miras Hukuku, s. 210; Özmen ve Özkaya, age, s. 167; Günay, age, s. 38; Yavuz, age, s. 294; Ruhi ve Ruhi, age, s. 811; Özkaya, age, s. 432; Topuz, agm, s. 722., Karayalçın, age, s. 326.

çiğnenen tüm mirasçılara haklarını geri alma imkânı tanımış bulunmaktadır. Mirasçılarının davacı olabilmeleri için yasal mirasçı veya atanmış mirasçı olmaları bakımından da bir fark bulunmamaktadır²⁹⁵. Miras bırakanın muvazaalı işlemi nedeniyle açılacak tapu iptal ve tescil davalarında, saklı pay sahibi olsun veya olmasın miras hakkı ihlal edilen tüm mirasçılarının davacı olabileceği 01.04.1974 tarih ve 1/2 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında da açıkça ifade edilmiştir.

Bu konuda en eski ve köklü içtihat 01.04.1974 gün ve 1/2 sayılı içtihadı Birleştirme Kararı olmakla bu karar doktrinde büyük tartışmalara yol açmıştır. Bu nedenle Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu'nun 16.03.1990 tarih 1989-1 E. ve 1990-2 K. sayılı kararı, *1.4.1974 gün ve 1/2 sayılı içtihadı Birleştirme Kararı ile "Bir kimsenin; mirasçısını miras hakkından yoksun etmek amacıyla, gerçekte bağışlamak istediği tapu sicilinde kayıtlı taşınmaz malı hakkında tapu sicil memuru önünde iradesini satış doğrultusunda açıklamış olduğunun gerçekleşmiş bulunması halinde, saklı pay sahibi olsun ya da olmasın miras hakkı çiğnenen tüm mirasçılarının, görünürdeki satış sözleşmesinin Borçlar Kanununun 18. maddesine dayanarak muvazaalı olduğunu ve gizli bağış sözleşmesinin de şekil koşulundan yoksun bulunduğunu ileri sürerek dava açabileceklerine ve bu dava hakkının geçerli sözleşmeler için söz konusu olan Medeni Kanunun 507 ve 603. maddelerinin sağladığı haklara etkili olmayacağına" karar verilmiştir. Bu karar toplumun özel koşul ve gereksinimleri dikkate alınarak çıkarılmıştır. Şöyle ki, özellikle küçük kırsal bölgelerde kız çocuklarını mirastan mahrum etmek amacıyla muris, erkek çocuğu ile anlaşarak gerçekte bağışlama istediği malvarlığını, kötü niyetle satış göstermek suretiyle devir işlemi gerçekleştirmektedir. Bunun yanında eşin ölümü veya boşanma sebebiyle yeniden evlenen erkek, önceki eşinden olma çocuklarını sonraki eşin etkisiyle mirastan mahrum etmek amacıyla sonraki çocuklara gerçekte bağışlamak istediği malvarlığını satış göstermek suretiyle onlara intikal ettirmektedir. İşte, 1.4.1974 gün ve 1/2 sayılı içtihadı Birleştirme Kararı esas itibariyle muvazaalı tasarruflar karşısında gerek kız çocuklarını erkek çocuklarla eşit miras hakkına kavuşturmak ve gerekse murisin çocukları arasında eşitliği sağlamak amacıyla çıkarılmış olup, bu düzenlemenin toplumun ihtiyaçlarına cevap verdiği ve hukuk önünde eşitliği sağladığı tartışma götürmeyecek kadar açıktır. Bu çözüm tarzının değiştirilmesini haklı kılacak hiç bir neden görülmemiştir."*

---

295 Berktaş, agm, s. 9.

²⁹⁶şeklindedir. Bu haliyle görüldüğü üzere Yargıtay görüş değiştirmeyerek 01.04.1974 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının değiştirilmesine gerek duymamıştır.

Ancak doktrinde bu görüş pek karşılık bulmamakta ve özellikle Hatemi tarafından eleştirilmektedir. Hatemi'ye göre, mirasçının muris muvazasını ileri sürebilmesi için saklı paylı mirasçılardan olması gerekmektedir²⁹⁷. Diğer bir ifadeyle saklı paylı olmayan mirasçıların muris muvazaası karşısında dava açma hakları bulunmamaktadır.

Doktrinde Karayalçın da Hatemi gibi, miras bırakanın tasarruf nisabı üzerinde istediği şekilde tasarrufta bulunabileceğini, bu hakkının mirasçının iradesi ile ortadan kaldırılamayacağını, tasarruf nisabını aşan tasarruflardan ötürü sadece saklı pay sahibi mirasçıların tenkis davası açabileceğini belirterek, saklı pay sahibi olmayan mirasçıların davacı olmayacaklarını savunmaktadır.²⁹⁸

Ancak Yargıtay tüm mirasçılar tarafından açılan davaları kabul etmektedir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu konuya ilişkin güncel Yargıtay kararlarından biri de 27.01.2010 T., 2010/1-1 E. ve 2010/32 K. sayılı kararında “...Diğer davacıların bu devrin danışıklı olduğuna dair kendi miras haklarına dayanarak açtıkları bu davanın her türlü delil ile ispatı mümkün ise de, davacı Salih işlemde velayeten taraf olduğundan kendisinin bizzat yaptığı bu işlemin muvazaalı olduğunu iddia etmesi mümkün değildir. Burada bir hususu açıklamakta yarar vardır. Bir işlem ya muvazaalıdır ve bu nedenle davada taraf olanların tümü için geçersizdir veya değildir. İşlemin bazı davacılar için geçerli, bazıları için geçersiz olduğunu söyleme olanağı yoktur. Bu nedenle davacı Salih yönünden de geçersiz olduğu söylenebilir. Ancak burada bir ayırım söz konusudur. Davacı her ne kadar tapudaki muvazaalı işlemde velayeten bulunmuş ise de işlemin tarafıdır, taşınmaz bedel ödeyerek davalı adına aldığı resmi memur huzurunda beyan etmiştir. O halde kendisinin de bir muvazaası söz konusudur ve kural olarak hiç kimse kendi muvazaasına dayanarak bir hak talep edemez. Kaldı ki böyle bir hak talebi herkesin haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorunda olduğu, bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasının hukuk düzenince korunamayacağını belirten T.M.Y. ikinci maddesine de aykırıdır. Bu durumda davacı Salih'in kendi muvazaasının sonuçlarından yararlanması hakkın kötüye kullanılması niteliğinde bulunduğundan bu kişi

---

296 Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu'nun 16.03.1990 tarih 1989-1 E. ve 1990-2 K. sayılı kararı (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, ET: 10.01.2019).

297 Hatemi, age, s. 45 vd.

298 Karayalçın, age, s. 326.

yönünden davanın reddine karar verilmesi gerekirken kabulü doğru olmamıştır.” şeklinde karar vermiştir.

Muris muvazaası nedeniyle geçersiz olan işlem için dava açma hakkı mirasçılara tanınmış bulunduğundan mirası reddeden, miras hakkından feragat eden ve mirastan çıkartılmış bulunan kişiler davacı olamayacaklardır.

Mirasçılarının her biri birbirinden bağımsız olarak kendi payları için muris muvazaası nedeniyle tapu iptal ve tescil davası açabileceklerdir²⁹⁹. Açacakları dava için birbirlerinin onayını veya icazetini almak zorunda da değildirler. Ancak mirasçılardan birinin açtığı davada kendi payı oranında değil de yapılan işlemin tümünden iptal edilerek taşınmazın terekeye dönmesini talep etmiş olması durumunda dava açmamış olan diğer mirasçılarının da onaylarının alınması gerekecektir.

Bir mirasçının muvazaası nedeniyle tapu iptal ve tescil davası açabilmesi için miras bırakanın davaya konu olan muvazaalı işlemi gerçekleştirdiği tarihte mirasçı sıfatını taşıyor olması gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle miras bırakanın muvazaalı işlemi gerçekleştirdiği tarihte mirasçı olmayan ancak sonradan mirasçı sıfatını kazanan kişiler de davacı olabileceklerdir. Zira miras bırakan muvazaalı işlemle sadece bir veya birkaç mirasçıdan değil, tüm mirasçılarının mal kaçırmaktadır. Mirasçı vefat ettiğinde diğer mirasçılar gibi muvazaalı işlemin gerçekleştirildiği tarihten sonra mirasçı sıfatı kazanan kişilerin de terekede hakkı olacaktır. Dolayısıyla hakları ihlal edilmiş bu kişilere bu davayı açma hakkının tanınmaması yerinde olmayacaktır. Kaldı ki diğer mirasçılardan birinin sadece kendi payı için değil de muvazaaya konu taşınmazın tümünden terekeye dönmesi için dava açması durumunda muvazaalı işlemin gerçekleştirildiği tarihten sonra mirasçılık sıfatını kazanmış olan kimse de bu durumdan yararlanacak ve hakkına kavuşabilecektir. Bu şekilde başkasının açacağı bir davayla hakkına kavuşma imkânı bulunan kişinin kendisine bu hakkın tanınmaması mantıken yerinde olmayacak ve miras hukuku ilkeleriyle bağdaşmayacaktır³⁰⁰.

Miras bırakanın diğer mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla yine mirasçılardan birinin lehine muvazaalı işlemle kazandırmada bulunmuş olması durumunda, muvazaalı işlemin tarafı olan mirasçının dava açması hakkın kötüye kullanılması olacağından bu mirasçı davacı sıfatına sahip olamayacaktır.

---

299 Özkaya, age, s. 369.

300 Özkaya, age, s. 372.

Miras bırakanın muvazaalı işlemine karşı dava açma hakkına sahip bir mirasçının henüz dava açmamışken ölümü halinde ölen mirasçının kendi mirasçıları da dava açma hakkına sahip olacaklardır. Ancak mirasçının vefatından önce dava hakkından feragat etmesi halinde artık mirasçının mirasçısı muris muvazaası nedeniyle iptal ve tescil davası açamayacaktır. Mirasçının vefatından önce muvazaalı işlem nedeniyle dava açmamış olması sahip olduğu dava açma hakkından feragat ettiği anlamına gelmeyecektir. Feragat iradesinin bulunması durumunda bunun açıkça belirtilmesi gerekmektedir³⁰¹.

Bir mirasçının muvazaa nedeniyle açtığı davada sadece kendi payı oranında tapu iptal ve tescil talep etmiş olması durumunda sonradan talebini genişletip taşınmazın terekeye döndürülmesine dair de dava açabilecektir³⁰².

3.1.2. Davalı

Miras bırakanın mirasçılarında mal kaçırmak amacıyla gerçekleştirdiği muvazaalı işlemlerde davalı taraf söz konusu muvazaalı işlemle tarafına kazandırmada bulunulan kişi olacaktır. Bu kişi miras bırakanın bir mirasçısı olabileceği gibi herhangi bir üçüncü kişi de olabilecektir. Hatta miras bırakanın lehine kazandırmada bulunduğu kişiden malvarlığını kötü niyetli olarak devralan kişiler de duruma göre davalı olabileceklerdir³⁰³.

Miras bırakan muvazaalı işlem olarak bağışladığı bir malvarlığını satış gibi gösterebileceği gibi ölünceye kadar bakma sözleşmesi karşılığında vermiş gibi de gösterebilecektir. Muvazaalı işlemin görünürdeki işleminin bu şekilde bir satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesi olması durumunda davalı taraf, bu muvazaalı sözleşmenin diğer tarafı veya bu muvazaalı işlemi bilerek devralan kötü niyetli 3. kişi olacaktır³⁰⁴.

Miras bırakan, mirasçılarında mal kaçırmak için mülkiyetin devri yerine mirasçılarında taşınmazdan yararlanmalarını engellemek amacıyla muvazaalı olarak uzun süreli bir intifa hakkı tesis etmesi durumunda bu lehine intifa hakkı tesis edilmiş olan kişi de davalı olabilecektir³⁰⁵. Ancak miras bırakanın aynı amaçla gerçekleştirdiği uzun süreli kira veya ipotek

---

301 Özkaya, age, s. 327.

302 Berktaş, agm, s. 10.

303 Özkaya, age, s. 328; Özüğür, age, s. 323.

304 Murisin muvazaalı işlemin tarafından bu muvazaalı işlemde haberdar olmasına karşın malvarlığını devralan kişinin kötü niyetli kabul edileceğine dair bkz. Yargıtay 1. HD, 13.07.2009 T., 2009/ 5033 E. ve 2009/8304 K. Sayılı kararı.

305 Özkaya, age, s. 376; Berktaş, agm, s. 11.

şerhinde bu işlemlerin taraflarına muvazaası nedeniyle dava açılmayacağından davalı da olamayacaklardır.

3.2. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Muris muvazaası nedeniyle açılacak davada görevli mahkeme Hukuk Muhakemeleri Kanununun 2. maddesinin birinci fıkrasına göre belirlenecektir. Maddeye göre, dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın malvarlığı haklarına ilişkin davalarla, şahıs varlığına ilişkin davalarda görevli mahkeme, aksine bir düzenleme bulunmadıkça asliye hukuk mahkemesi olacaktır³⁰⁶. Bu düzenleme gereğince miras bırakanın mirasçılarında mal kaçırmak amacıyla gerçekleştirdiği işlemler nedeniyle açılacak davada görevli mahkeme Asliye hukuk mahkemeleridir³⁰⁷.

Muris muvazaası nedeniyle açılacak davalara dair özel bir yetki düzenlemesi bulunmadığından davaya bakmaya yetkili mahkeme Hukuk Muhakemeleri Kanununun yetkili mahkemeleri düzenleyen 5 vd. maddeleri gereğince belirlenecektir.

3.3. İspat Külfeti

Miras bırakanın gerçekleştirdiği bir işlemin mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla muvazaalı olarak gerçekleştirildiğinin ve bu nedenle de geçersiz olduğunu ileri süren taraf bu iddiasını ispat etmekle yükümlüdür. Muvazaası muvazaalı sözleşmenin tarafı olan kişiler tarafından iddia edilebileceği gibi taraf olmayan diğer kişiler tarafından da ileri sürülebilecektir. Murisin muvazaalı işleminin ispatı, bunu ileri süren kişinin kim olduğuna göre farklılık arz etmektedir. Şimdi bu durumlar tek tek inceleyeceğiz.

3.3.1. Delil Toplama ve Değerlendirme Yöntemi

Murisin gerçekleştirdiği muvazaalı işlem nedeniyle hakkı kaybolan saklı paylı mirasçılar muvazaalı işlemin hükümsüz olduğunu tespit ettirmek durumundadırlar. Aksi halde bu işlem geçerli bir işlem gibi görünmeye devam edecektir. Muvazaası iddiasını ileri süren kişi ispat yükü altında olduğundan miras bırakanın mirasçılarında kaçırmak istediği malvarlığının bir taşınmaz olması durumunda resmi şekilde yapılan bu işlemin muvazaalı olduğunun ispatı

---

306 Hukuk Muhakemeleri Kanununun “Asliye hukuk mahkemelerinin görevi” başlıklı 2. maddesi:

“(1) Dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın malvarlığı haklarına ilişkin davalarla, şahıs varlığına ilişkin davalarda görevli mahkeme, aksine bir düzenleme bulunmadıkça asliye hukuk mahkemesidir.

(2) Bu Kanunda ve diğer kanunlarda aksine düzenleme bulunmadıkça, asliye hukuk mahkemesi diğer dava ve işler bakımından da görevlidir.”

307 Berktaş, agm, s. 11.

da HMK'nın 201. maddesi gereğince ancak yazılı delille ispatlanabilecektir. Ancak muvazaanın tarafı olmayan üçüncü kişiler, yapılan işlemin muvazaalı olarak gerçekleştirildiğini HMK'nın 203. maddesinin dördüncü fıkrası gereğince her türlü delille ispat edebileceklerdir³⁰⁸.

3.3.2. Sözleşmenin Taraflarının Muvazaayı İspatı

Muvazaalı gerçekleştirilen yazılı bir sözleşmenin muvazaalı olduğunun yine bu sözleşmenin taraflarınca ileri sürülmesi durumunda taraflar, iddialarını ancak yazılı delille ispatlayabileceklerdir. (HMK m. 201)

Konuya ilişkin Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 27.01.1999 T, 1999/1-20 E ve 1999/17 K sayılı kararı “...Öte yandan, muvazaanın varlığını iddia eden taraf veya bunların ardılı (halefi) sıfatı ile hareket eden, başka bir anlatımla sözleşmenin yanlarından birine teb'an dava açan kişi Medeni Kanun'un 6'ncı maddesi gereğince bu iddiasını ispat etmek zorundadır. Senede bağlı bir sözleşmeye karşı muvazaa iddiası, Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanunu'nun 288 ve 290'uncü maddelerinde belirtildiği üzere ancak yazılı delille kanıtlanabilir. Sözleşme aynı Kanun'un 293'üncü maddesinde sözü edilen yakın akrabalar arasında yapılmış olsa dahi muvazaanın yazılı delille ispat edilmesi gerekir. Böyle bir sözleşmenin resmî şekilde yapılması halinde dahi olayın özelliği itibarıyla adi yazılı delilin yeterli olacağı öğretide ve kararlılık kazanmış içtihatlarda ortaklaşa kabul edilmiştir. İşte bu görüşten hareketle, 5.2.1947 tarih, 20/6 sayılı İçtihadat Birleştirme Kararı'nda taraf muvazaası ve takma ad (nam-ı müstear) davalarında iddianın ancak yazılı delille kanıtlanabileceği kabul edilmiştir. Somut olaya gelince; dava dilekçesi içeriği ve iddianın ileri sürülüş biçimine göre davacı tarafından yapılan temlikin iradi bir işlem olduğu, iradeyi bozucu nedenlere dayanılmadığı anlaşılmaktadır. Davada “taraf muvazaası” hukuksal nedenine dayanıldığı kabul edilse dahi, yukarıda açıklanan ilkelere ve 5.2.1947 tarih, 20/6 sayılı İçtihadat Birleştirme Kararına göre iddianın yazılı delille kanıtlanması zorunludur...” şeklindedir.

Muvazaalı olduğu iddia edilen sözleşmenin adi senede veya resmi (noter veya tapu önünde yapılmış) bir senede dayanması konusunda bir fark yoktur. İki halde de ispatın yazılı delille dayanması gerekmektedir. Dolayısıyla sözleşmenin tarafları muvazaa iddialarını tanık veya başka bir delille ispat edemeyeceklerdir³⁰⁹. Muvazaalı işlem resmi senetle gerçekleştirilmiş de olsa taraflar iddialarını muvazaa iddialarını adi senetle ispat edebileceklerdir³¹⁰.

308Serozan ve Engin, 2014, s. 233.

309 Serozan ve Engin, 2014, s. 233; Reisoğlu, age, s. 92; Tekinay/Akman/Burcuoğlu ve Altop, age, s. 562.

310 Reisoğlu, age, s. 92.

3.3.3. Üçüncü Kişiler Tarafından Muvazaanın İspatı

Muvazaalı olarak gerçekleştirdiği işleme dâhil olmayan üçüncü kişiler, yapılan işlemin muvazaalı olduğunu her tür delille ispatlayabileceklerdir(HMK m. 203)³¹¹. Muris muvazaasında dava açma hakkına sahip olan mirasçılar üçüncü kişi konumunda bulunacaklarından miras bırakanın muvazaalı işlemini her tür delille ispatlayabileceklerdir.

Muvazaalı işlemin dışında kalan mirasçılar miras bırakanın gerçekleştirdiği işlemin özelliklerine göre muvazaa iddialarını taraflar arasında geçen yazışmalar, tapu kayıtları ve kadastro tutanakları, banka hesap dökümleri, vergi makbuzları, elektrik, su, doğalgaz gibi abonman belgeleri ve makbuzları, tanık, bilirkişi incelemesi, keşif vb. delilleri ileri sürmek suretiyle ispatlayabileceklerdir³¹².

Miras bırakanın gerçekleştirdiği bir kazandırmanın muvazaalı olduğunun anlaşılabilmesi için; miras bırakanın paraya ihtiyacı olmamasına veya malvarlığını satması için bir sebep olmamasına karşın satış yaptığı, miras bırakandan malvarlığını satın aldığı görünen kişinin bu malvarlığını alacak maddi imkâna sahip olmadığı, miras bırakanın ölümünden kısa bir süre önce gerçekleştirdiği satıştan elde edilen bir gelirin tespit edilemediği, ölünceye kadar bakma sözleşmesi yapılmış olmasına karşın miras bırakanın bakıma muhtaç durumda olmadığı gibi olguların ispatlanması davanın kazanılmasında etkili olacaktır³¹³.

Yargıtay da yerleşik içtihatlarında muris muvazaasının ispatında etkili olabilecek hususlara değinmektedir. Konuya ilişkin birkaç karar şu yöndedir. Yargıtay 1. HD., 01.07.2009 T., 2009/4830 E ve 2009/7666 K sayılı kararı; Benzer yönde Yargıtay 1.HD., 06.07.2009 T., 2009/6420 E. ve 2009/7832 K sayılı kararı, 20.01.2009 T., 2008/9781 E ve 2009/542 K sayılı kararı *“bu tür uyuşmazlıkların sağlıklı adil ve doğru bir çözüme ulaştırılabilmesi, davalıya yapılan temlikin gerçek yönünün diğer bir söyleyişle miras bırakanın asıl irade ve amacının duraksamaya yer bırakmayacak biçimde ortaya çıkarılmasına bağlıdır. Bir iç sorun olan ve gizlenen gerçek irade ve amacın tespiti ve aydınlığa kavuşturulması genellikle zor olduğundan bu yöndeki delillerin eksiksiz toplanılması yanında birlikte ve doğru şekilde değerlendirilmesi de büyük önem taşımaktadır. Bunun içinde ülke ve yörenin gelenek ve görenekleri, toplumsal eğilimleri, olayların olağan akışı, miras bırakanın sözleşmeyi yapmakta haklı ve makul bir*

---

311 Tekinay/Akman/Burcuoğlu ve Altop, age, s. 564; Serozan ve Engin, 2014, s. 233; Berктаş, agm, s. 8; Yücer, agm, s. 46.

312 Berктаş, agm, s. 9.

313Özüğür, age, s. 324; Berктаş, agm, s. 9.

nedeninin bulunup bulunmadığı, davalı yanın alış gücünün olup olmadığı, satış bedeli ile sözleşme tarihindeki gerçek değer arasındaki fark, taraflar ile miras bırakan arasındaki beşeri ilişki gibi olgulardan yararlanılmasında zorunluluk vardır.”

3.4. Yargılamada Geçerli Genel İlkeler

3.4.1. Taraflar Arası Alacak-Borç İlişkinin Doğmaması

Miras bırakanın muvazaalı gerçekleştirdiği işlem geçersiz olacağından taraflar arasında herhangi bir alacak veya borç doğurmayacaktır³¹⁴. Söz konusu muvazaalı işlemi taraflar kendi iradeleriyle gerçekleştirmiş olduklarından bu muvazaalı sözleşmenin taraflarının bir zararı meydana gelmiş olması durumunda bu zararın tazmini de söz konusu olmayacaktır³¹⁵.

3.4.2. Muvazaanın Varlığının İspatında Süre Sınırı Olmaması

Muris muvazaası iddiası def'i olmayıp itiraz olduğundan ileri sürülmesi için herhangi bir zaman sınırlaması bulunmamaktadır. Diğer bir ifadeyle miras bırakanın gerçekleştirdiği bir işlemin muvazaa nedeniyle geçersiz olduğunun ileri sürülmesi zamanaşımı veya hak düşürücü süreye tabi değildir³¹⁶.

3.4.3. Re' sen Tahkik İlkesi

Davalının özel bir sebebe dayanarak yükümlülüğünü yerine getirmemek hakkı olarak tarif edebileceğimiz definin görülmekte olan davada, davalı tarafından açıkça ileri sürülmelidir. Davalının ileri sürdüğü hakkın hiç doğmamış veya sonradan ortadan kalkmış olduğuna dair olguların davada ileri sürülmesi olan itiraz ise her zaman kullanılabilir bir haktır³¹⁷. Miras bırakanın mirasçılarında mal kaçırmak amacıyla gerçekleştirdiği muvazaalı işlemlere dair mirasçılarının ileri sürdükleri iddialar itiraz niteliği taşıdığından her zaman ileri sürülebileceği gibi hâkim tarafından da resen dikkate alınacaklardır.

3.4.4. Tarafların İradesiyle İşlemin Geçerli Hale Gelmemesi

Miras bırakanın muvazaalı olarak gerçekleştirdiği görünürdeki sözleşme gerçek iradesi yansıtmadığından geçersiz olacaktır ve baştan geçersiz doğan bu işlem belirli bir zamanın geçmesiyle, muvazaa sebebinin ortadan kalkmasıyla geçerli hale gelmeyecektir. Muvazaalı

---

314 Esener, age, s. 55; Özkaya, age, s. 120.

315 Esener, age, s. 56.

316 Bkz. Yargıtay 1.HD., 08/10/1997 T., 1997/10570 E ve 1997/11956 K sayılı kararı (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, ET: 10.01.2019).

317 Kuru/Aslan/Yılmaz, age, s. 376.

işleme tarafların sonradan onay vermiş olmaları da geçersizliği ortadan kaldırmayacak ve muvazaalı işlemin geçerli hale gelmesini sağlayamayacaktır³¹⁸. Mirasbırakanın muvazaaya dayanan kazandırmasını gerçekleştirmiş olması da sonucu değiştirmeyecektir.

3.4.5. Menfi Tespit Davasına Konu Olabilme Özelliği

Muris muvazaasının söz konusu olması durumunda görünürdeki sözleşme taraflar arasında hüküm ve sonuç doğurmayacağından muvazaa nedeniyle açılacak dava menfi tespit davası niteliğinde olacaktır. Bu dava sonucunda verilecek karar da yenilik doğurucu bir karar olmayıp, açıklayıcı bir karar olacaktır. Yargıtay 1.HD., 08/10/1997 T, 1997/10570 E ve 1997/11956 K sayılı kararı “...Bilindiği üzere, muvazaalı işlem geçersiz olup; hiçbir hüküm ve sonuç doğurmaz. Ayrıca belirli bir sürenin geçmesiyle veya tarafların olurları (rıızaları) ile geçerli hale gelemez. Mahkemece kendiliğinden (resen) göz önünde tutulur. Bu itibarla muvazaa nedenine dayanılarak, her zaman dava açılabilir. Açılan dava sonunda verilen karar yenilik doğurucu değil, açıklayıcı bir karar olduğundan geçmişe etkili (makable şamil) hüküm ve sonuç doğurur...” şeklindedir.

3.4.6. Üçüncü Kişilerce de İleri Sürülebilme İmkân

Miras bırakanın muvazaalı gerçekleştirmesi nedeniyle bir işlemin geçersiz olduğunu mirasçılar veya külli halefleri tarafından diğer tarafa veya külli haleflerine karşı ileri sürebilecektir. Bunun yanında muvazaalı işlemin geçersizliğinde menfaati olan üçüncü kişiler de bu geçersizliği ileri sürebileceklerdir. Örneğin mirasçılardan biri miras bırakanın muvazaalı bir şekilde gerçekleştirdiği intifa hakkı dolayısıyla bu hakkın alacaklılarına karşı muvazaalı işlemin geçersizliğini ileri sürebileceklerdir.

3.5. Dava Süresi ve Zamanaşımı

Hukuk düzeninde alacaklının hakkını talep edebilmesi için bazı durumlarda belirli süreler öngörülmüştür ve hak sahibi bu belirlenen süreler içerisinde hakkını kullanmaması durumunda dava hakkını kaybedecektir³¹⁹. Yargıtay 1. HD., 09.02.2010 T., 2009/10655 E. ve 2009/1248 K sayılı kararı “*Muris muvazaasına dayalı iptal, tescil davarında herhangi bir hak düşürücü süre veya zamanaşımı söz konusu değildir. Başka bir anlatımla, muvazaalı işlem hiçbir hüküm doğurmaz ve muvazaa nedeninin ortadan kalkması ya da bir zamanın geçmesi ile görünürdeki batıl işlem geçerli hale gelmez.*” şeklindedir.

---

318 Eren, age, s. 322; Esener, age, s. 57.

319 Ayan, Miras Hukuku, s. 328.

Muris muvazaasına konu olan kazandırmalara karşı başvurulacak davalarda ise Kanunen herhangi bir zamanaşımı süresi öngörülmemektedir. Nitekim mirasçıların ileri sürecekleri muvazaa iddiası defî değil itiraz niteliğinde bir taleptir³²⁰.

Sonuç itibariyle miras bırakan öldükten sonra mirasçılar herhangi bir zamanaşımı veya hak düşürücü süreye tabi olmaksızın her zaman muris muvazaası dolayısıyla dava açabileceklerdir³²¹.

---

320 Özkaya, age, s. 379.

321 Berktaş, agm, s. 12.

SONUÇ

Hukuk sistemimiz kişilere sözleşme serbestisi ve malvarlığında tasarrufta bulunma özgürlüğü tanımakla birlikte kamu düzeni gereğince buna bazı sınırlamalarda getirmiştir. Miras bırakanın terekesine dâhil olacak malvarlığında gerçekleştirebileceği tasarruflar konusunda sınırlanması da buna örnektir. Kanun koyucu birçok saikle miras bırakana malvarlığı üzerinde tasarrufta bulunabileceği alanı belli bir oranla sınırlamıştır. Daha doğrusu mirasçıların belli bir miras oranını alabilmelerini güvenceye bağlamıştır. Ancak miras bırakanın erkek evladına kız evladından daha fazla malvarlığı bırakmak istemesi, birden fazla evliliği varsa eşlerden birine daha fazla malvarlığı sağlamak istemesi, maddi olarak iyi durumda olmayan mirasçısına diğerlerinden daha fazla malvarlığı bırakmak istemesi, miras bırakana bakan yakınlarının baskısı gibi nedenlerden dolayı kanunun emrettiği miras oranlarına riayet etmeyerek muvazaalı sözleşme yapma yoluna gittikleri görülmektedir. Kanun koyucu miras bırakana bu şekilde bir işlem yapma özgürlüğü tanımadığından gerçekleştireceği kazandırmanın geçersiz kalmasını istemeyen miras bırakan asıl iradesini görünürde başka bir işlemin arkasına gizlemektedir. Miras bırakanın ahlaken de yerinde olmayan bu davranışının yaptırıma bağlanması ve görünürdeki işlemin geçersizliğinin açığa çıkarılması kamu düzeni bakımından da son derece önemlidir.

Buna karşın mevzuatımızda muris muvazaası özel olarak düzenlenmeyip, Borçlar Kanununun 18. Maddesinde yer alan nisbi muvazaa hükümlerine tabi kılınmıştır. Bununla birlikte muris muvazaası 01.04.1974 tarih ve 1/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararıyla muris muvazaası tanımlanış ve hükümleri açıklığa kavuşturulmuştur. Buna karşın ayrı bir düzenlemeyle ayrıntılı bir şekilde düzenlenmemesi nedeniyle muris muvazaası konusunda ortaya çıkan farklı durumlar konusunda doktrinde tartışmalı görüşler ileri sürülmüştür.

Muris muvazaasının; kanuna karşı hile, inançlı işlem, zihni kayıt, hata, latife beyanı, nam-ı müstear ve dolaylı temsil gibi birçok hukuki kurumla yakından ilişkisi ve benzer yanları olmasına karşın bu kurumlardan farklı kendine özgü bir kurumdur

Muvazaanın bir türü olan muris muvazaası uygulamada da çok sık görülmektedir. Miras bırakanın mirasçılarından mal kaçırmak amacıyla gerçekçe bağışladığı malvarlığını görünürde en çok satış sözleşmesiyle gizlediği görülmektedir. Muris muvazaasının görüldüğü diğer bir sözleşme türü ise ölünceye kadar bakma sözleşmesidir. Miras bırakan malvarlığını karşılıksız olarak devretmek istediği mirasçısı veya başka bir kişi ile görünürde ölünceye kadar bakma sözleşmesi yaparak gerçekleştirdiği kazandırmanın bu sözleşme gereğince devredildiği izlenimi uyandırmaya çalışmaktadır.

Muris muvazaasında görünürdeki sözleşme konusunda tarafların gerçek iradesi bulunmadığından çoğu zaman satış veya ölünceye kadar bakma sözleşmesi olan bu sözleşme geçersiz olacaktır. Tarafların gizli olarak kendi aralarında gerçekleştirdikleri bağış sözleşmesi ise şekil şartları veya başka bir geçersizlik söz konusu olmadığı durumlarda tarafların gerçek iradelerinin uyuşmasıyla oluştuğundan geçerli olacaktır. Ancak uygulamada miras bırakanın genelde daha değerli olması nedeniyle taşınmaz malını muvazaalı işleme konu yaptığı görülmektedir. Bu durumda görünürdeki satış veya ölünceye kadar bakama sözleşmesi tarafların gerçek iradelerine dayanmadığından geçersiz olacakken gizli yapılan bağış sözleşmesi de tapuda gerçekleştirilme şekil şartına uymadığından geçersiz olacaktır.

Yargıtay'ın 1974 tarihli İBK kararı gereğince miras bırakanın bu şekilde muvazaalı bir işlemle mirasçılardan mal kaçırmaya çalışması durumunda muvazaalı olması nedeniyle geçersiz olan sözleşmeye dayanarak tescili başkası adına yapılmış olan taşınmaz için murisin saklı pay sahibi olsun veya olmasın, hakları zedelenen tüm mirasçıları dava yoluna başvurabileceklerdir.

Muris muvazaasına konu malvarlığının bir taşınır mal veya tapuya kayıtlı olmayan taşınmaz olması durumunda görünürdeki sözleşme tarafların gerçek iradelerini yansıtmadığından geçeriz olacakken tarafların kendi aralarında gerçekleştirdikleri ve gerçek iradelerin uyuştuğu bağışlama işlemi herhangi bir şekil şartına tabi olmadığından geçerli olabilecektir.

Bu şekilde miras bırakanın gizli bir bağışla veya açıktan gerçekleştirdiği başka bir işlemle malvarlığından başkaları adına kazandırmada bulunması durumunda kanunen mirasçılarının bazı dava açma imkânları bulunmaktadır. Tenkis ve denkleştirme davası olarak bilinen bu davalar uygulamada muris muvazaası nedeniyle açılacak davalarla yakından ilişkilidir ve oldukça karıştırılmaktadır. Bu dava imkânlarıyla muvazaa davası arasında birçok benzer ve farklı yön bulunmakla birlikte en belirgin ayrılık muvazaa davasının konusunun geçersiz bir işlem nedeniyle mülkiyeti karşı tarafa geçmemiş bir malvarlığı olmasına karşın diğer davaların konusunun geçerli bir işlemle başkasına mülkiyeti devredilmiş malvarlıklarının olmasıdır. Ayrıca muris muvazaası nedeniyle açılan davalar, konusu, davacı sıfatını taşıyabilecek kişiler ve dava süresi bakımından tenkis ve denkleştirme davalarına göre daha kapsamlıdır. Ancak miras bırakanın gizli işlemini ve mirastan mal kaçırmaya iradesinin ispatı her durumda mümkün olmadığından, mirasçılar tarafından öncelikle muvazaaya dayanan dava açılrsa da tehditli olarak tenkis talebi de ileri sürülebilmektedir. Böylece öncelikle miras bırakanın mirasçılardan mal kaçırmak amacıyla gerçekleştirdiği sözleşmenin geçersiz

olduğunu ispatlanmaya alışılıyord bunun başarılmaması durumunda ise geçerli olan sözleşme nedeniyle miras hakkı ihlal edilen mirasçıların hakkının üçüncü kişiden geri alınması sağlanmaktadır. Zira muris muvazaası nedeniyle açılan davada muvazaalı işlemin ispatı her durumda mümkün olmamaktadır.

Her ne kadar kanunda sözleşmenin tarafının muvazaayı ispatı için aranan yazılı delille ispat zorunluluğu üçüncü kişiler için aranmadığından bu kişilerin muvazaayı her türlü delille ispat imkânı bunasa da uygulamada bu büyük zorluk arz etmektedir. Bu nedenle mirasçının muvazaalı işlemi nedeniyle açılacak davanın kanun koyucunun mirasçılara tanıdığı diğer davalarla birlikte değerlendirilmesi mirasçıların lehine sonuçlar doğuracaktır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

AKINTÜRK Turgut ve ATEŞ KARAMAN Derya, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri**, 26.b. Beta Yayıncılık, Eylül 2017.

ANTALYA Gökhan, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Cilt I, Legal Yayıncılık, Eylül 2016.

ANTALYA. Gökhan ve SAĞLAM İpek, **Miras Hukuku**, 3.b., Legal Yayıncılık, İstanbul, 2015.

ARI Abdüsselam, **İslam Miras Hukuku**, Pınar Yayınları, İstanbul 2018.

AYAN Mehmet, **Miras Hukuku**, 9.b., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016.

AYAN Mehmet, **Eşya Hukuku, Zilyetlik ve Tapu Sicili**, C.I., 13.b., Seçkin Yayıncılık, 2016.

DURAL Mustafa ve ÖZ Turgut, **Türk Özel Hukuku Cilt IV, Miras Hukuku**, Filiz Kitapevi, İstanbul 2019.

EREN Fikret, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 21.b., Yetkin Yayınları, Ankara 2017.

ESENER Turhan, **Türk Hususi Hukukunda Muvazaalı Muameleler**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1956.

GENÇCAN Ömer Uğur, **Miras Hukuku**, 3.b. Yetkin Yayınları, Ankara 2016.

GÜNAY Erhan, **Miras Hukukunda Tenkis (İndirim) Davaları**, 1.b., Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015, (Tenkis).

GÜNAY Erhan, **Mirastan Mal Kaçırma**, 7.b., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016.

GÜVENÇ Özgür, **Taşınmazların İnançlı İşleme Devri**, 1.b, Yetkin Yayınevi, Ankara 2014.

HATEMİ Hüseyin, **Miras Hukuku**, 5.b., Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2014.

HATEMİ Hüseyin ve GÖKYAYLA Emre, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 4.b. Vedat Kitapçılık, 2017.

İMRE Zahit ve ERMAN Hasan, **Miras Hukuku**, 13.b., Der Yayınları, İstanbul 2017.

İNAN Ali Naim/ERTAŞ Şeref/ALBAŞ Hakan, **Miras Hukuku**, 9.b., Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015.

KARAYALÇIN Yaşar, **Mirasbırakanın Muvazaası mı? Tasarruf Özgürlüğü ve Saklı Payın Korunması mı? Bir Tartışma**, Turhan Kitabevi, Ankara 2000.

KILIÇOĞLU Ahmet M.,**Miras Hukuku**, Genişletilmiş 5.b., Turhan Kitabevi, Ankara, 2013.(Miras).

KILIÇOĞLU Ahmet, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 20.b., Turhan Kitabevi, Ankara 2016.

KOCAYUSUFPAŞAOĞLU Necip, **Miras Hukuku**, 3.b., Filiz Kitabevi, İstanbul, 1987.

KOCAYUSUFPAŞAOĞLU Necip, HATEMİ Hüseyin, SEROZAN Rona ve ARPACI Abdulkadir, **Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Birinci Cilt, Borçlar Hukukuna Giriş Hukuki İşlem Sözleşme**, 7.b., Filiz Kitabevi, İstanbul, 2017.

KURU Baki/ARSLAN Ramazan/YILMAZ Ejder, **Medeni Usul Hukuku**, 22.b., Yetkin Yayınevi, Ankara, 2011.

NAR Ahmet, **Türk Miras Hukukunda Tenkis**, 1.b., On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2016.

NOMER Haluk, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 14.b, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2015.

OĞUZMAN M. Kemal, **Miras Hukuku**, 6.b., Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995.(Miras).

OĞUZMAN M.Kemal ve ÖZ Turgut, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C.I, 14.b., Vedat Kitapçılık, İstanbul 2016.

OĞUZMAN Kemal ve ÖZ Turgut, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C.I, 16.b. Vedat Kitapçılık, İstanbul 2018.

ÖZKAYA Eraslan, **İnançlı İşlem ve Muvazaa Davaları**, Seçkin Yayınları, Ankara 2017.

ÖZMEN İhsan ve ÖZKAYA Eraslan, **Muvazaa Davaları (Taraf Muvazaası, Muris Muvazaası, İnançlı Sözleşmeler)**, Yetkin Yayınları, Ankara 1993.

ÖZTAN Bilge, **Miras Hukuku**, 6.b., Turhan Kitabevi, Ankara, 2014.

ÖZUĞUR Ali İhsan, **Tenkis, Mirasta Denkleştirme ve Muvazaa Davaları**, 5.b. Adalet Yayınevi, Ankara 2015.

REİSOĞLU Safa, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Beta Yayınları, İstanbul, 2006.

RUHİ Canan ve RUHİ Ahmet Cemal, **Muris Muvazaası**, 2.b, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017.

SARI Suat, **Uygulamalı Miras Hukuku**, 2. b., Filiz Kitabevi, İstanbul, 2015.

SEROZAN Rona ve ENGİN Baki İlkay, **Miras Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.

SEROZAN Rona ve ENGİN Baki İlkay, **Miras Hukuku**, 4.b., Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.

SERT SÜTÇÜ Selin, **Miras Bırakanın Muvazaalı Hukuki İşlemleri ve Sonuçları**, 1.b. Seçkin Yayınları, 2018.

ŞAHİN Turan, **Ölüncüye Kadar Bakma Sözleşmesi**, 1. Baskı, Yetkin Yayınevi, 2019.

TEKİNAY S. Sulhi/AKMAN Sermet/BURCUOĞLU Haluk/ALTOP Atilla, **Borçlar Hukuku, Genel Hükümler**, 7. b., Filiz Kitabevi, İstanbul 1993.

TURAN Gamze, **Ölüme Bağlı Tasarrufları Hükümsüzlüğü**, 1.b., Turhan Kitabevi, Ankara, 2009.

TURANBOY Kürşat Nuri, **Miras Bırakanın Denkleştirme ve Tenkise Bağlı Sağlararası Hukuki İşlemleri**, Yetkin Yayınları, Ankara 2010.

ÜSTÜNDAĞ Saim, **Medeni Yargılama Hukuku**, 7.b, Filiz Kitabevi, İstanbul 2000.

YAVUZ Nihat, **Muvazaa, İnançlı İşlem, Nam-ı Müstear ve Kanuna Karşı Hile Davaları**, 4.b., Adalet Yayınevi, Ankara 2015.

YAVUZ Cevdet/ACAR Faruk ve ÖZEN Burak, **Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)**, 14.b., Beta Yayıncılık, İstanbul 2016.

ZEVKLİLER Aydın, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 1. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2001.

Makaleler

BAŞARA Gamze Turan, “Ölüme Bağlı Tasarrufların Tenkisi ve Tenkis Davası”, TAAD, C. 7, S. 27, Y. 2016.

BAYGIN Cem, “Tenkis Davalarında Mirasbırakanın Tasarruf Nisabının Hesaplanması”, EÜHFD, C. XII, S. 3-4, 2008.

BERKTAŞ Esra, “Muris Muvazaası”

http://www.berktas.av.tr/file/pdf/Muris%20Muvazaas%C4%B1_1.pdf ET: 21.07.2018

HATİPOĞLU Zeynep Uyar, “Yargıtay İçtihatlarına Göre Muris Muvazaasında Miras Bırakanın Asıl İradesinin Tayini”, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (DÜHFD), C.XXII, S.36, Y.2017, ss.109-135.

GÜLEŞ Bedia, “Türk Miras Hukukunda Denkleştirme”, TBB Dergisi, S. 134, Y: 2018, s. 355-430.

İNALE İmrehan, “Denkleştirme ve Tenkis Davalarında Parası Mirasbırakan Tarafından Ödenerek Mirasçılardan Biri Adına Alınan Taşınmazların Durumu”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 65, S. 2, 2007, s. 275-298.

KAZANCI İdil Tuncer, “İnançlı İşlemlerde İşlemin Taraflarının İflâsı Ve İflâsın İnançlı İşleme Etkisi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Y, 2015, s. 2811-2834.

KAZANCI İdil Tuncer ve APAYDIN Bahar Öcal, “Mirasçılarının Alacaklılarını Koruyan Davalar İle Tasarrufun İptali Davası İlişkisi”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı, C. 2, Y. 2015.

PARLAK BÖRÜ Şafak, “Mülkiyetin Teminat Amacıyla İnançlı İşleme Devri”, TBB Dergisi, Y: 2017, S: 128, ss.231-272.

PETEK Hasan, “Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davasında Süreler ve Hükümün Anlam Bakımından Uygulama Alanı”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, C.1, S. 2, Y. 2011.

TOPUZ Murat, “Yargıtay Kararları Işığında Muris Muvazaasının Varlığını Gösteren Emareler”, Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.2, Y.2016, s.709-727.

YAKUPOĞLU S. Derya, “Olumlu Miras Sözleşmesinin Bağlayıcılığı”. TBB Dergisi. Y:2018, S:136. ss. 225-262.

YÜCEL Sevtap, “Vasiyet Alacaklısı Açısından Muris Muvazaası Nedeniyle Tapu İptal Davası Açma Sorunu (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 21.11.2001 Tarihli 958/1035 Sayılı Kararının Değerlendirilmesi), EÜHFD, C. XII, S. 3-4, Y: 2008.

YÜCER İpek, “Hısımlar Arası Satış Sözleşmeleri ve Muvazaa”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 2, Yıl: 2015, s. 37-51.

Yayımlanmamış Tezler

BALABAN EVİRGEN Manolya, “Taşınmaz Mülkiyetinin Devrinde Miras Bırakanın Muvazaası”. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul 2014.

SEVGİ Emre, “Miras Bırakanın Muvazaalı İşlemleri”. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul 2008.

TOPDEMİR Fuat, “Miras Bırakanın Mirasçidan Mal Kaçırma Amacıyla Yaptığı Muvazaalı İşlemlere Karşı Mirasçılarının Başvuru Yolları”. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul 1995.

